

ERNEST BERNEA
PRELUDII
ÎNDEMN LA SIMPLITATE
CEL CE URCĂ MUNTELE TREPTELE BUCURIEI

CUVÂNT INTRODUCTIV

Cele trei cărți pe care le prezentăm aici într-un singur volum intitulat „Preludii”, nu au fost scrise după un plan dinainte stabilit, ci sunt răspunsuri spontane la unele probleme acute contemporane.

Prima carte „Îndemn la simplitate” a fost scrisă în anul 1939 și a apărut în 1941 la Editura Cugetarea. Următoarele două, una scrisă în 1944 - 47, iar cealaltă în 1963 - 64, sunt inedite. Le-am numit preludii deoarece le socotesc o întoarcere la sinteza noastră filosofică „Setea de absolut”.

În cuprinsul acestor pagini am schițat o seamă de teme filosofice, care formal fac jocul între notație și eseu. De aceea ele nu au caracter prea tehnic, de strictă specialitate, ci mai mult unul de mărturisire. Îndelung experimentate interior și controlate cu datele lumii externe, aceste însemnări încearcă să prindă pe scurt stări ale spiritului omenesc, spirit în continuă luptă pentru cucerirea unor zone fertile și pure.

Prefacerile profunde la care a fost supusă lumea contemporană au azi mai mult ca oricând, o atitudine lipsită de prejudecăți, o atitudine pozitivă și creatoare în fața problemelor ce ni se ridică și par să angajeze întreaga noastră răspundere în fața destinului uman și al civilizației. În acest fel vom ieși din impas și efortul nostru ne va purta acolo unde dorim să ajungem: la împlinirea unei formule superioare de viață.

Paginile de față încearcă să exprime tocmai acest lucru; ele sunt mărturii ale unui sens afirmativ în fața vieții. Trista privește a unei lumi apăsate fără voie de manifestările propriului său geniu, desigur ce seaca uneori bucuria noastră de a exista și trăi ca oameni, nu poate aștepta schimbarea la față a stării de lucruri existente, până când nu se produce o alta orientare a spiritului și care trebuie să înceapă prin a acorda mai multă încredere și prin angajarea sa pe o cale a afirmației spirituale.

Un om se caută pe sine însuși, și prin el pe cei ce-l înconjoară, caută o lume a sa și o lume a noastră în ce are ea mai durabil și de preț. Prezentarea atâtor experiențe și formule poate că au adus ceva din acele pledoarii gratuite ale unor oameni însetați de absolut și când acestea nu au reușit, au mai putut rămâne doar cântecele lor de pelerini.

ÎNDEMN LA SIMPLITATE

Omul, prin natura și condiția lui, a purtat de-a lungul vremurilor o luptă dureroasă și continuă pentru câștigarea unui prisos de bine. În epoca modernă și contemporană acest bine a fost văzut sub forma civilizației și a progresului. Singur sau în colectivitate omul s-a străduit în acest sens.

Judecat în roadele sale, astăzi după o îndelungă experimentare, progresul continuu s-a dovedit pe cât de înșelător, pe atât de dăunător. Omul modern a avut o mare sete de mai bine, dar nu s-a aplecat îndeajuns asupra condiției și sensului acestui bine. El a confundat binele cu dorința și plăcerea, l-a confundat cu apetitul. Punctul luminos, creator și unificator a lipsit. Lumea modernă s-a încrezut prea mult în calitatea naturală a omului, s-a încrezut mai mult decât era necesar în civilizație și progres și nu a bănuț ce anume înseamnă acestea în împlinirea

unui destin uman superior; drumurile s-au deosebit, pentru că deosebite erau idealurile.

Civilizația epocii moderne a cultivat o seamă de tendințe și aspirații care nu întotdeauna au satisfăcut dezvoltarea omului pe căile ce îi erau proprii și definitorii; aceasta civilizație ia creat continuu tot alte nevoi, tot alte bunuri care trebuia să-l satisfacă; dar la cele satisfăcute apar mereu altele care fac cursă la nesfârșit.

Se spune că viața omului de azi este complexă, că totul merge către o diversificare a condițiilor și mijloacelor, integrându-se acestei diversificări însăși problema scopurilor.

Să încercăm o lămurire a lucrurilor.

Starea omului de azi nu înseamnă complexitate, ci complicație; și aceasta vine din lupta ce se dă pentru cucerirea sectorului material care a devenit scop în sine și, într-un anume fel, singura cale a salvării omului. Continua creștere a nevoilor materiale, dezvoltarea lor fără limită a pus omul la dispoziția unor factori exteriori care i-au ridicat libertatea și i-au făcut imposibilă realizarea pe plan interior a unei ordini morale (caracterul) și spirituale, dimensiune definitorie și păstrătoare a demnității umane. Cuceririle materiale ca scop suprem au pus omul sub povara unor date secundare naturii sale și l-au scos din destinul său spiritual care îi ordona lumea și viața către împlinire.

Educația, ea însăși a fost făcută în raport cu unele valori la modă de natură mai mult materială sau socială. Omul a avut continuu o sete de a progresa, dar unde și în ce fel? Aici încep deosebiri. Omul de azi luptă și el să câștige mai mult bine, dar a redus condiția și sensul existenței sale la nevoile materiale, cultura devenind un fenomen de ornamentație și distracție, în cel mai bun caz de rafinament. Atunci când a încercat să depășească starea dată a gândit totul raportat la oameni, în colectivitate, nu raportat la un sistem de valori care ar satisface condiția și destinul său în ce are esențial și durabil. Etica modernă și-a tras substanța din întrecerea

între oameni și a satisfăcut formele trecătoare ale modei, care au luat uneori caractere de absolut, absolutul relativului.

Cu cât omul și-a creat mai multe nevoi materiale și a existat numai pe dimensiunea socială, cu atât el a devenit mai puțin stăpân pe sine, cu atât a fost mai puțin liber. Spiritul său aparent elevat s-a redus și s-a debilitat. Cucerind tot mai mult în zonele periferice ale existenței și renunțând la ceea ce îi era esențial, renunțând la ceea ce era definitoriu în folosul unor podoabe și artificii, el și-a pierdut adevărata frumusețe și tărie. Viața spirituală a omului a avut toate aparențele unei adevărate creșteri, dar în realitate s-a produs o sărăcire; lipsit de o cuprindere a întregului, de un principiu ordonator, supus unor date efemere, această viață nu a putut fi creștere organică, firească și logică deodată, ci o adunare, o adăugire cantitativă continuă. Atunci când a intervenit o ordonare, aceasta s-a produs printr-o constrângere care a redus la minimum cugetul și universul nostru moral; așa a apărut abstracționismul, o gravă maladie a secolului pe care îl trăim, mai gravă în politică decât în știință sau artă.

A fi o ființă complexă nu este în sine o stare rea, ci dimpotrivă. Omul este o astfel de ființă cu multiple dimensiuni și funcțiuni. De aceea natura lui implică o creștere organică, de mare amplitudine și profunzime, în primul rând a datelor esențiale, a stâlpilor vieții sale morale. Altfel ajungem la tipul omului modern contemporan nouă, omul redus și descentrat. Povara trufiei, povara propriilor creații ale omului, povara combinațiilor și construcțiilor utopice ale așa-zisului progres civilizator, apasă greu asupra lumii contemporane.

Omul de azi confundă complexitatea cu complicația; acesta este numele adevărat al stării sale interioare și sociale. De aceea este atât de greu de satisfăcut, de aceea este atât de nefericit. Omul despre care vorbim este mereu nemulțumit, mereu ridicat împotriva condițiilor existente și a vieții însăși. În setea sa de progres și civilizație materială omul s-a descentrat și risipit; dând o deosebită atenție

unor condiții și aspirații situate la periferia naturii și destinului său, acest om s-a supus de bună voie unor condiții care și dacă existau nu-i aparțineau în mod esențial și definitoriu; el s-a construit înfruntând legile ființei sale morale și spirituale. Sufletul său orgolios s-a împodobit nefiresc, a făcut operă de ornamentație și într-un efort disperat a luptat să iasă din făgașul destinului propriu, de om. Pentru ca o înnoire să fie posibilă, omul trebuie să renunțe la poziția materialistă în fața lumii și vieții, să înlăture podoabele iluzorii ale modernismului pentru a-și putea regăsi echilibrul și fructifica datele originare esențiale făpturii sale. Nu poate fi vorba de o renunțare la progres și nici de o întoarcere la „starea naturală” a unui Jean Jaques Rousseau, ci de o considerare și valorificare a ceea ce constituie fundamental și plural condiția noastră de oameni. Ce anume înseamnă pentru noi o întoarcere? Înseamnă renunțare la deruta materialistă care dezumanizează, renunțare la tot ceea ce duce la resentiment și negație. Ce înseamnă progres? Înseamnă dezvoltare, înseamnă creștere din sâmburele generator al ființei, înseamnă, în limita superioară, înflorire; aceasta înseamnă a fi om adevărat și întreg, a fi distins și civilizat: înflorire. Să ajungi să-ți exprimi esența, aceasta este scopul superiorității tale de om. Nu întoarcere, deci, și nici oprire, ci creștere deplină și firească.

Aici se situează simplitatea; simplitatea este starea morală a omului ce se mișcă esențial și sincer. Simplitatea în etică, întocmai ca și în estetică, înseamnă linie mare, trăsătură esențială și definitorie. Liniile mari dau chipul făpturii, liniile mari constituie și aduc definirea.

Simplitatea ca stare morală este o stare originară ideii de început, de principiu, adică de Dumnezeu. De aceea Biblia, cartea simplității și a permanențelor, ne vorbește de simplitate în legătură cu copilul și profetul.

Îndepărtând poverile podoabelor inutile, simplitatea dă omului echilibrul interior, îi dă putere și o mare stăpânire de sine. Omul simplu rămâne cu sine, curat și

întreg, liber în fața elementelor adăugate, exterioare. Omul simplu trăiește viața în plin și esențial; o trăiește astfel pentru că rămâne în ea, nu în artificiu.

Simplitatea dă siguranță și certitudine interioară, dă putere de depășire a contingentelor și evită vițiul. Pe calea simplității omul se împlinește pentru că trăiește firesc și esențial. Simplitatea este starea morală prin care o seamă de posibilități se deschid; firescul și armonia ei ne fac să experimentăm o stare plină de prospețime și înțeles, aceea a orizontului deschis. Sensul lucrurilor și al vieții este prins mai ușor și adevărat de către omul simplu decât de omul complicat, deoarece primul păstrează legătura directă cu izvoarele și are, totodată, puterea să distingă și să înțeleagă datele aparente și ascunse ale realității.

A fi simplu înseamnă a exista în viață și a exista în viață înseamnă a-i trăi și cuceri sensul; sensul vieții nu poate fi prins situându-ne în afara ei, mergând mânați de instincte sau călcând drumul artificiilor noastre mentale. Omul simplu trăiește imediatul înconjurător, dar cu ochii deschiși distanțelor mari ale lumii.

Prin aceste elemente și înfățișări ale simplității, înțelegem cum acela care trăiește cu adevărat în simplitate ajunge să trăiască o viață de echilibru și armonie, de profundă umanitate. Ființa sa interioară, aparent mică, are dimensiuni neînțelese de acei ce judecă după criteriile cantitative exterioare ale lumii moderne. Eliberat de poveri inutile și periferice atât de copleșitoare lumii noastre, omul poate reuși să cucerească adâncimile condiției sale și să-și manifeste creator umanitatea; cugetul și fapta sa nu sunt legate de lucruri întâmplătoare, ci de datele sigure și semnificative ale vieții.

Bucuria trăirii în simplitate poate fi înțeleasă din libertatea și puterea de creație pe care o câștigă omul. Virtuos al simplității, omul există și se manifestă ca o făptură vie, originară, de o mare plinătate și echilibru interior, de o largă deschidere a spiritului către realizarea unei atitudini afirmative în fața vieții.

LA VÂNAT DE OAMENI

De ce se urăsc oamenii? E atât necunoscut și atâta suferință legată de soarta noastră, încât legea de toate zilele ar trebui să fie numai dragostea și mângâierea.

De ce se chinuie oamenii unii pe alții? N-au loc sub soare? Nu le ajunge pânza cerului? Sunt atât de grele păcatele ce ne apasă, încât ar trebui să lucrăm până la cea din urmă fărâmbă de putere pentru a înlătura urâtul ce ne desparte unii de alții.

E multă frumusețe în lume, dar oamenii orbi nu o văd. Înclinarea spre a face rău e atât de puternică, încât pentru a o învinge a fost nevoie de marea dragoste și jertfa Dumnezeuului întrupat. Sunt oameni sinceri și sunt oameni vicleni. E sfâșietor de trist să vezi cum între oameni, ca și între popoare, calea înșelăciunii dă pas înainte celor ce o folosesc.

Viața ne dă foarte des acest spectacol: omul bun, omul curat este vânatul celui viclean; acesta din urmă nu poate trăi fără pradă. Morala publică aduce laude și răsplătește fapta acestuia, faptă care nu are nicio deosebire față de aceea a unui lup fugărind o căprioară pe întinderile albe ale zăpezii.

De ce stau oamenii la pândă și se vânează unii pe alții? De ce cred ei că au loc în lume numai atunci când dispăre altul? Locul tău, locul darurilor proprii nu ți-l poate lua nimeni; îl ai odată cu viața.

2 I OMUL „REALIST”.

Omul „realist” este în genere înclinat să trăiască mai mult prezentul; prezentul care, fără un sens și o luptă a noastră, nu reprezintă nimic și care fuge; să-l trăiască prin toate simțurile atât de rafinate de civilizația aceasta de care sunt atât de mândri.

A mânca bine, a îndrăgi femeii frumoase, a fura și a exploata pe cei slabi, a dormi lenea unui trup obosit de

senzații tari, a te închina icoanelor rotunde ale banului devenit în acest fel adevăratul Dumnezeu făcător de minuni, iată expresia unei vieți pentru care a trudit o lume întreagă de milenii.

Ce va fi mâine nu-l interesează pe acest om; poate să se frângă și osia cerului! Ce va fi mâine „vom trăi și vom vedea”. Totul trebuie consumat acum pe calea simțurilor însetate de puternice zguduiri, trebuie îndrumat către totala satisfacție a pământului uscat și nerodit din noi.

Gândurile mari, credințele, dorul unei vieți mai pure și mai frumoase sunt ale poezilor, ale visătorilor; omul „realist” n-are ce face cu ele, nu le caută și nici nu le cultivă pentru că „nu umblă după himere”. Acest om îndobitocit de binele material, acest om al prezentului stors de sensuri, acest om își duce viața numai cu perdelele trase, închis, apăsător, căzut în propria sa întunecime.

Drama începe acolo unde prezența sa este activă. El retează elanuri, compromite credințe, îngenunche frumusețea și omoară oameni a. El nu poate suferi altceva dincolo de ființa sa înrădăcinată atât de puternic într-un pământ care și el refuză să-l primească.

Omule mic, omule rău, omule dizolvant, de ce ești uneori atât de puternic?

3 I LIBERTĂȚI ȘI LIBERTATE

De veacuri omul suferă și luptă pentru libertate: libertatea de cuget, de faptă, libertatea pentru darurile frumuseții și ale credinței.

O zădărnici cât muntele vieții. Omul trăiește mereu, trăiește dezgustător de plin toate libertățile făpturii sale căzute; trăiește libertatea desfrâului, a minciunii, a lenei și a furtului; libertatea tuturor păcatelor, libertatea care distruge, care schimbă viața într-o mlaștină unde cresc numai plante otrăvitoare. Omul nu a înțeles și nici nu a făcut nimic pentru câștigarea adevăratei libertăți care este o condiție absolută a omeniei. Libertatea nu poate fi găsită decât în inima ta; ea este o floare a spiritului. Nu căta în jurul tău ceea ce ai în tine. Sfarmă piatra ce acoperă aurul.

Libertatea este un dar al lui Dumnezeu. Libertatea nu poate fi decât interioară, nu poate fi decât dragostea și creația; libertatea este putere deschisă pajiștilor înflorite ale lui Dumnezeu. Când omul apare, omul de conștiință și misiune, apare și libertatea. În acest caz libertatea nu este ceva formal și relativ, ci este ceva esențial și absolut. Împrejurul omului adevărat, în fapta și în cugetul său, în simțămintele care îl străbat, libertatea este o cale a vieții și a desăvârșirii, este o condiție a spiritualității și un semn al omului în rosturile sale mari.

4 I FORME ALE RÂSULUI

Sunt oameni care râd în fața suferinței, suferința lor sau a altora. Râsul în fața suferinței exprimă două naturi, deși are o singură înfățișare. Între cei ce râd în fața încercărilor grele sunt deosebiri esențiale.

Unii oameni râd în fața suferințelor dintr-o nesimțire, dintr-o infirmitate lăuntrică. Ei nu pot să înțeleagă suferința; nici nu acceptă, nici nu o înlătură. Acești oameni râd pentru că nu văd, pentru că sunt lipsiți de sensibilitate morală.

Alții râd că nu au ce să facă, râd că altfel i-ar doborî durerea, râd să înșele, să mângâie propriul lor suflet sau al altora. În cazul acesta, râsul este o terapie morală cu mari roade. Cine râde de suferința lui și a altuia, fără ca acest râs să aibă o temelie de adâncă umanitate, adică să fie îndemn, depășire, leac împotriva răului prezent, este un cinic. Cinismul este unul dintre cele mai triste peisagii ale sufletului omenesc. Sunt oameni care din orice situație știu să scoată la lumină partea comică. Râsul în sine sau judecat din punct de vedere moral nu este condamnat. E un lucru firesc al naturii noastre; are o înrăurire pozitivă asupra vieții lăuntrice.

Trebuie făcută însă o deosebire care îndeobște nu este luată în seamă. Sunt oameni care caută să picure cu acidul trufiei lor suferința și îngenuncherile în fața destinului ale altora. Aici râsul nu mai are un sens creator. Oamenii se socotesc, în genere, prea deștepți și își hrănesc trufia din sufletul celor mai adânc încercați. Râsul în acest

fel trebuie condamnat pentru că are un sens negativ. Este ceea ce numim batjocură. Și nimeni nu are dreptul de a se chema om dacă se simte bine pe seama celor mai adânci și umane dintre stările interioare ale fratelui său. Există totuși un altfel de râs creator. E vorba de humor. Oamenii care sunt dăruți cu acest simț al humorului sunt dintre cei mai buni. Râsul lor este pozitiv, este luminat. Râsul lor este o formă a dorului nostru de viață.

Humorul este blând; batjocura este crudă. Humorul este uman; râsul batjocoritor este inuman. Inteligența este prezentă în humor ca și în batjocură, dar această însușire a omului este aici curată, nu este pervertită, drăcească, cum e în cel de-al doilea caz.

5 I DISCUȚIA

Discuția în contradictoriu e bună numai când o conduce

Socrate. Altfel este nerodnică în ceea ce privește subiectul și nenorocită în ceea ce privește raporturile dintre oameni. Dialogul are regulile lui pe care nici cei mai buni dintre noi nu le pot respecta integral.

Obișnuit, aceste discuții pun în lumină o seamă de defecte ale convorbitorilor, ieșite desigur de cele mai multe ori din setea de dominație și din teama de a nu fi înfrânți; amândouă izvorâte din trufie.

Discuția în contradictoriu este bună numai când se găsesc oameni care sacrifică toate elementele personale și care se înțeleg în chip desăvârșit asupra unui lucru: adevărul.

Un duh bun vorbește: „Îmi plac mai mult mărturisirile. Discuțiile în care cad fără voia mea, mă fac să sufăr. Descopăr la prietenul meu o slăbiciune sau o ieșire neașteptată; și pentru una și pentru alta mă întristez și sufăr. Lupt continuu împotriva dușmanului din mine, mă străduiesc să-mi scutur rugina sufletului și e nedemn ca pentru un moment de falsă biruință să-mi frâng lumina. De aceea de multe ori cedez cu toată cunoștința dreptății mele”.

6 I TRUFIA

În comunitățile omenești întâlnim adesea un spectacol dintre cele mai triste. Oamenii mai simțitori, mai curați și mai blânzi sunt de obicei obiectul batjocurii celorlalți lipsiți de aceste daruri.

Bunătatea care este strâns legată de dragoste și puritate, de cele mai multe ori este luată drept prostie. Lipsa de capacitate în a face răul și a brutaliza este socotită ca o infirmitate morală și deci obiect de dispreț.

În om este o ciudată înclinare de a se distra și exprima trufia pe această cale. Dar nu numai atât. Omul este înclinat adesea să creadă în desăvârșita sa putere: stăpân deplin pe soarta sa și a semenilor, stăpân neîntrecut și bun cârmuitor a toate. Este aici sens întors și tragic al vieții morale.

Omul cade adesea în mrejele mulțumirii de sine, în înțelesul închipuirii de sine. Trufia se naște din această stare.

Trufia înseamnă o acordare de credit nefirească față de persoana noastră; e un fel de încântare până la autodivinizare. Aparent, trufia este tărie și superioritate. În fond însă această stare morală este slăbiciune și decadență. Omul trufaș este un om suficient, un om cu orizontul strâmt. Omul trufaș dovedește o jalnică sărăcie spirituală; el duce o viață de mare platitudine și întuneric.

Când trufia apare, căile marilor experiențe interioare, legătura cu izvoarele omeniei noastre, puterea de înnoire și realizare nu mai sunt cu putință.

Încrederea în puterile noastre, în însușirile proprii este absolut necesară unei vieți rodnice, cu condiția ca această încredere să nu treacă dincolo de limitele firești ale făpturii noastre neîmplinite. Din lipsa de conștiință și discernământ a omului a născut această stare de tristă suferință a vieții morale care se exprimă prin trufie.

7 I MAGIA MINCIUNII

Oamenii nu pot trăi fără să mintă. Minciuna este o hrană zilnică mai ales pe masa oamenilor „de sus”. Poleită cu nume de inteligență, diplomatie sau alte meșteșuguri, minciuna cheamă, leagă și dezleagă, prefăce și mai ales

farmecă. Minciuna ascunde totdeauna ceva; minciuna este perdeaua trasă crudelor, dar nu mai puțin frumoaselor adevăruri.

Minciuna este prezentă în viața noastră nu numai pentru că sunt oamenii mincinoși, oameni care suflă continuu cuvinte rotunde și subțiri ca bășicile. Ea este cultivată și de-o altă categorie, de acea a trufașilor. Omului îi place minciuna, îi place să fie mințit. Spune cuiva un lucru adevărat; spune-i direct tot ce crezi nedemn și urât din gândul și fapta sa. Vei culege imediat ura și disprețul. Spune-i minciuni plăcute care să-i satisfacă închipuirea de sine, spune-i vorbe goale, dar catifelate și vei culege sigur dragoste și prețuirea sa.

Omul acesta civilizat, omul de care suntem atât de mândri, nu vrea să gândească, nu vrea să lupte, nu vrea să renunțe pentru a-și întări făptura atât de goală și nenorocită. El umblă acoperit de o strălucire asemănătoare celeia din mlaștinile netulburate. Ah omule, cum îți mai miroase sufletul de la distanță!

Omul cinstit supără; supără pentru că sfarmă urâtul din preajma lui și cutremură casele deprinderilor rele. Omul cinstit incomodează; pentru că prezența lui nu cultivă florile urât mirositoare ale minciunii și furtişagului.

Climatul cinstei este aspru, este tare de nu poate rezista orice făptură cu nume de om. Climatul cinstei cere forță, cere eroism, cere despicarea lucrurilor până-n estența și sensul lor adevărat.

Pieptul plăpând al omului arareori rezistă marilor înălțimi.

8 I FIRE ÎNTOARSĂ

Făptura sculptată de mâinile subțiri ale tuturor rătăcirilor, omul cetății noastre caută sensuri acolo unde au secat toate luminile. Sensibilitatea sa pentru lucrurile mărunte și ușurința cu care trece peste cele de mare însemnătate ne arată cât de tulburată îi este ființa.

Sufletul tău se frânge sub povara durerilor din răscruci, gândul tău aleargă pe căile cerului deschis ca o minune și oamenii „societăților distinse” te săgetează

ironic și te disprețuiesc că ai călcat regulile etichetei.

Omul cetății cunoaște, respectă și poartă grijă obositoare tuturor rânduielilor sociale, tuturor moravurilor și formelor inutile, pentru el „bunele moravuri alătuiesc bunul suprem. Iată aici o problemă de existență: ești om cât știi să te porți în societate, nu cât cuprins lăuntric ai. Câtă durere și încruntare, câtă tristețe și deznădejde trage după sine o greșală, făcută în felul comun al satului, al convorbirilor sau al ospetelor. Sufletul se cheltuie năprasnic ca după o pierdere ireparabilă. Furtul, nedreptatea, crima, alungarea bunului Dumnezeu, semănate zilnic în urma pașilor și bătute adânc în metalul vieții sunt lucruri de nimic în ochii acestui om. Își întoarce privirea rătăcită către forme reci și gângavul ton al ușuraticului său fel rătăcit și întors.

UNIVERSURI ÎNCHISE

OA

pagina 28

1 I OAMENI UNIVERSURI ÎNCHISE

Aceeași făptură, aceeași esență. Oamenii sunt originar făpturi ale lui Dumnezeu și totuși ei se deosebesc atât de mult. Chiar acela pe care îl socotim asemănător nouă, frate sau prieten, nu ne poate ști până în cele mai tănuite cute ale sufletului și nici nu poate înțelege deplin durerea noastră. Omul pe care îl socotești cel mai apropiat nu-ți înțelege graiul tocmai când el rostește focul încercărilor, tocmai atunci când ai mai mare nevoie de ajutor. Tu îi mărturisești că te doboară suferința, iar el te îmbărbătează cu glume ușoare.

Omul pentru om e marea necunoscută; omul și destinul său aparțin reciproc fără putință de trecere în altă sferă de existență. Cele mai adânci, mai proprii și mai autentice experiențe interioare rămân pentru alții în întregime și definitiv necunoscute; pe de o parte că nu pot

fi exprimate, iar pe de alta pentru că cel de lângă noi, chiar fratele bun, nu poate merge în depășirea de sine până la identificarea cu ființa și destinul altuia.

Neputința de pătrundere în ființa celuilalt, neînțelegerea între om și om face ca fiecare dintre noi să existe ca într-un univers închis. Aici stă un izvor al dramei omenești, un izvor neîncetat de suferință.

Zadarnic așteptăm să cadă o rază de lumină din ochii celor cu care conviețuim, zadarnic așteptăm pentru că fiecare din ei duce poveri fără de număr, închiși în orizontul lor.

O reparație a sortii tragice a omului o aduce dragostea, dragostea care face necuprinsul cuprins. Creștinismul e mare și tămăduitor pentru că pune această virtute în centrul lumii și al vieții. Omul poate învinge pe calea ei drumul aspru și trist al singurătății, poate atinge pajiștile luminii și contemplației, poate culege florile rare ale dumnezeirii deschizând ființei noastre tot ceea ce până acum nu-i era dat să cuprindă.

Omul se naște și trăiește laolaltă cu semenii săi, dar crește și se mântue dincolo de obșteasca viețuire, în transcendență.

2 I LEGE ȘI OM: CE ÎNSEAMNĂ A JUDECA

În lumea noastră de aici a trebuit să fie lege și să fie judecată. Altcum nici nu se poate; este în firea vieții obștești. Legea organizează această viață și o îndrumază.

Omul este o ființă complexă care depășește dimensiunea socială a vieții. Acest lucru, legea și mănuiitorii ei îl ignoră cu desăvârșire, ceea ce duce la înlăturarea forțelor individuale creatoare, la oprimarea ritmului ascendent și pozitiv al vieții spirituale. În acest fel, legea - expresie firească a societății - este un clește nimicitor al omului duh și destinului său superior.

Așa cum ne arată îndeosebi ultimele două veacuri, legea nu are legături directe cu viața, viața omului pe care nu o cuprinde și pe care trebuie să o cuprindă, pentru că vrea s-o îndrumeze. Excesul de abstracție al omului modern a nesocotit până la distrugere omul concret, omul

viu. O cunoaștere a legilor și o putere de legătură logică i s-au părut îndeajuns conducătorului pentru a fericii lumea întreagă. Viața însă trecea fără să fie luată în seamă, ceea ce a dat naștere în bună parte dramei omului modern.

De aceea când suntem puși judecători peste oameni, adică, peste ceva care prin natura sa nu este mai prejos de noi, trebuie să luăm în seamă omul concret, omul viu. Fiecare dintre noi este un „caz aparte” în lumea aceasta; fiecare suntem o simțire, un cuget, o făptură plină de taină cu rostul său propriu. A cunoaște legile și a judeca abstract după ele este o mare greșală; duce la suferință nemeritată, la negarea vieții. În acest domeniu ca și în medicină poți fi plin de știință și de carte, dar dacă nu cunoști bine omul pe care îl tratezi, omul viu, individual, toată această știință nu folosește la nimic sau mai precis dăunează.

Lege și om nu se cuprind. Și de nu putem îndrepta lucrurile desăvârșite, a ne da seama de acest lucru este încă un merit. Sunt oameni care dintr-o singură privire aruncă sentința: ești vinovat. O deplină încredere în sine îi face să-și acorde acest drept de a judeca pe alții.

Mulți dintre noi suntem înclinați să condamnăm cu o ușurință pe care nimic din gândul și din fapta noastră, nimic din făptura slabă nu o poate întemeia. Oamenii cred că dacă au văzut sau ascultat pe cineva în treacăt îl pot judeca imediat și fără greș. Stă aici o mare slăbiciune a firii noastre.

Omul este o ființă tainică și nemăsurat de complexă; în țesătura sufletului său pot sta lucruri de nimeni bănuite. Nici după cele mai lungi și mai atente conviețuiri nu ne putem socoti în drept de a judeca pe altul. În fiecare dintre noi sălășluiesc atâtea puteri și slăbiciuni, atâtea frumuseți și lucruri urâte, încât cu greu am putea alege adevărul și împărți dreptatea. Numai o închipuire neîntemeiată despre natura făpturii noastre ne poate face să apucăm pe o cale atât de pripită și inumană. Cine îți dă dreptul de a judeca pe altul? De unde această calitate supraomenească? Este cineva dintre noi fără de greșală? În genere, omul este

înclinat a fi foarte iertător față de sine și foarte aspru față de alții.

Isus în fața oamenilor care voiau să omoare cu pietre femeia păcătoasă a spus: „Cine dintre voi este fără de păcat să arunce cel dintâi cu piatra”. Oamenii, la auzul acestor cuvinte, s-au înpăimântat și au dat cu toții înapoi. I-a mustrat întrebarea. Tainele sufletului omenesc, neputința noastră de a le pătrunde și natura noastră slabă nu ne îndreptățesc să ne ridicăm ca judecători.

Judecătorul cel drept este numai Dumnezeu.

Muncitorul înlăturat, copilul și bătrânul exploatați, înțeleptul pedepsit, credinciosul prigonit. Iată rezultatul judecății oamenilor; oamenii aceștia care sunt așa de aspri cu alții și așa de iertători cu ei înșiși.

O tristețe amară te cuprine, omule bun și drept!

E multă nedreptate în preajma noastră, avem conștiința ei și nu ne străduim s-o înlăturăm. După atâta vreme de luptă pentru mai multă omenie, nedreptatea apare ca ceva cu totul nedemn. Și totuși ea umblă sângărând pretutindeni.

Sunt oameni care au întâlnit-o mereu îndelungul vieții, dar nu o pot accepta; nu se pot deprinde cu ea. Sunt alții care o acceptă cu resemnare, iar alții, cei mai primejdioși, o produc în mod conștient.

Cine își înțelege sensul luptă împotriva ei.

Nedreptatea vine din substratul negativ al ființei noastre. Dreptatea vine din frântura de cer pusă în plămada originală a omului.

3 I LA RĂU RĂSPUNDE CU BINE

Omul adevărat, omul bun păstrător al omeniei nu se răzbună niciodată. A răspunde la rău cu rău este dovadă de slăbiciune. A răspunde la rău cu bine este dovadă de tărie și superioritate.

Un om ales își alege și mijloacele. El nu cultivă răul pentru că a fost dăruit cu rău. El smulge vieții, oricât ar fi de mică, fărâma de lumină ce scânteiază ici-colo în beznă nesățioasă ce stăruie cu ochi de tăciune pentru a ne înghiți de bunăvoie.

Ai în față un mișel. Poți fi sigur de aceasta, totuși nu ești îndreptățit să-l alungi sau să-l lovești. Poartă-te bine; umblă frumos cu el, umblă cu mâini de aur. Omul nu e întotdeauna pe deplin ticălos. În cel mai umbrit și apăsător suflet mai stăruie uneori un sâmbure al binelui. Purtarea ta bună poate aduce la viață o faptură nouă, până atunci doborâtă. Conștiința lui încărcată de piatra cu care te-a lovit ieri poate fi trezită; poate fi ușurată. Mâna ta caldă, mângâierea plină de dragoste pot să sfărme urâtul din el și să-și dea seama rușinat de ceea ce a făcut ieri.

Așa apare lepădarea de un trecut urât și începe o viață nouă, străbătută de razele unui îndemn mereu spre bine. La omul cel mai căzut poți avea bucuria celor mai frumoase însușiri și desăvârșite abnegații.

Atunci când omul nu e căzut în ireparabil, leacul adevărat este acela al bunătății, al îndemnului curat. Omul se tămăduie cu iertare, cu dragoste, cu mângâiere. Cerul își răsfrânge din nou albastrul senin dacă noi avem tăria să deschidem larg ferestrele tuturor virtuților binefăcătoare.

În fața unui om rău ce nu mai poate fi recuperat nu putem avea decât un sentiment de milă și profundă tristețe.

4 I IDEILE SIMPLE

Ideile mari și rodnice sunt simple. De aceea nu le găsești la oamenii de știință, ci cu mult mai sigur la oamenii umili și simpli. Aceștia din urmă nu sunt învățați, dar trăiesc firesc, trăiesc aproape de natură, de Dumnezeu; sunt în lume și viață.

Ideile simple, deși aparent obișnuite, au un fond foarte adânc și mai ales te poartă pe marile căi ale lumii. Ideile simple sunt idei originare; ele corespund unor înalte intuiții, unor autentice descoperiri.

Constatarea aceasta poate fi făcută la țăranul Român, care nu rareori în privința calității, a rodniciei ideilor și învățămintelor asupra vieții este uneori superior profesorilor universitari.

5 I BUNUL CONDUCĂTOR

Oamenii nu pot trăi laolaltă fără să aleagă dintre ei

pe unii care conduc. Este aceasta o lege aspră legată de natura și de soarta noastră.

Epoca modernă și contemporană, fie ea liberală sau comunistă, a prins omul într-un angrenaj, într-o seamă de condiții care îi distrug felul original și adânc, setea sa de libertate și duh. Viața interioară a omului de astăzi este obosită până la distrugere de elemente străine naturii ei. Colectivitatea fiind concepută ca o mașină, conducătorul cel mai nimerit și mai firesc a fost desigur tehnicianul, cunoscătorul principiilor și al mecanismului social.

Nerodnicia și suferința contemporană arată cu prisosință cât de puțin corespunde tehnicianul nevoilor istorice ale unui popor. Tehnicianul este de folos numai în serviciul comandat, nu însă ca om politic.

Inteligența și știința precisă, acumulată pe calea ei nu-i sunt îndeajuns conducătorului. Izvoare mult mai adânci și orizonturi mult mai largi trebuie să hrănească sufletul conducătorului. A fi conducător este o sarcină atât de grea încât puțini sunt aceia care pot răspunde unei astfel de chemări.

Faptul însuși al conducerii omului de către om este în viața noastră o mare nefericire. Îndreptarea acestei soarte triste poate veni pe o singură cale și atunci numai în parte: prin ajungerea la conducere a celor mai bogați launtric, mai blânzi și mai darnici, a celor mai cuprinzători și mai spiritualizați dintre noi. Conducătorul, atât cât poate oferi viața noastră aici pe pământ, trebuie să iasă vădit deasupra nivelului de rând și anume prin tăria morală, prin forța nestăvilită a unui suflet creator. Conducătorul trebuie să cuprindă o întreagă umanitate în ființa sa.

În general, oamenii ajung conducători prin setea lor de dominație, prin dorința de a dispune de semenii lor, nu prin chemare. Există o voluptate a puterii politice, foarte răspândită mai ales la acei ce trăiesc numai pe plan social și care, așa cum sunt dăruiți, izbândesc foarte adesea. Din această voluptate se nasc întotdeauna formele întoarse ale conducerii, așa cum sunt demagogia și tirania.

Când ai puterea în mână să nu abuzezi de ea; să nu

faci filantropie pentru că nu ești în situația de a o face. Când ai puterea cu tine, fii bun și îndrumător; fă dreptate. De obicei oamenii fac pe filantropii când sunt datornici după cum fac pe vitejii când nicio primejdie nu-i amenință. Și aceasta se observă îndeosebi când acești oameni sunt la conducere.

Bunul conducător. Unde-i bunul conducător? Acela care iubește cu toată ființa sa, care mângâie, care înalță? E atât de rar printre oameni! Popoarele caută mereu profeți și capătă în schimb cezari.

FRAGILITATEA OMULUI

pagina 36

1 I FRAGILITATEA OMULUI

Omul, odată cu vremea, a simțit cum îi cresc puterile. Știința și tehnica, cele două expresii ale geniului său pământean, l-au făcut să se creadă stăpânul lumii, începutul și sfârșitul lucrurilor, puternicul conducător și modelator al vieții. O certitudine desăvârșită părea că l-a cuprins.

Dar când s-a crezut mai tare, a căzut pe sufletul său un grăunte de greutate și s-a spart ca un porțelan.

Adesea omul își uită cine este; se socotește Dumnezeu, are putere și lumină, dar are și slăbiciune, întuneric. Când omul uită aceste lucruri, trece prin grele încercări.

Ființa noastră este uneori atât de esențial lovită, încât ne putem sfărâma. Sunt împrejurări când nu avem nici prețul unei frunze. Fragilitatea ființei noastre este o realitate de care trebuie să ținem seama pentru a putea cultiva frumusețea și birui.

Omul este adesea greu încercat. Când se află la o răspântie a vieții își spune: „Dacă scap și din această încercare, omenia mea va crește. De aici înainte viața mi se va scurge mai înțelept. Voi îndrepta tot ceea ce înainte vreme nu puteam vedea că e rău, voi face mai bine. Voi

cuprinde tot ce mă împrejmuie și voi modela frumos. Zilele să-mi fie luminate și clipa rodnică". De cele mai multe ori omul uită suferința; uită legământul față de Dumnezeu și față de ființa sa apăsată. Viața noastră e cu mult mai tragică decât ne-o închipuim.

Că omul suferă și se înobilează este un lucru îmbucurător. Dar ce poate fi mai trist decât suferința fără frumusețe, fără rodnicie, fără urmă, așa cum arată atât de abundent luceferismul contemporan.

Viața, viața aceasta zilnică ne face să pierdem frumusețea pură a începuturilor, ne macină sufletul și ne acoperă cu poveri de uităm cine suntem și unde mergem. Viața noastră uscată, greoaie, amară uneori dezgustător de trivială, alteori banală și mai totdeauna întâmplătoare, poate să aibă o încercare de răspântie, loc din care se desprind noi căi, căile luminii și ale frumuseții, se deschid porțile largi ale cerului care cheamă, îmbogățește și flutură mereu alte îndemnuri, ne înfrigurează sufletul în așteptarea înțeleșului.

Sensul încercărilor vieții este înnoirea; ele ciocănesc rugina de pe suflet. Încercările grele ce se abat asupra-ne, ne descoperă pe noi înșine, cei uitați nouă.

Așa pătrunzi înăuntru, în inima ta și a lumii acesteia, în realitatea ascunsă a Dumnezeului viu.

2 I RĂUL, GREȘALA ȘI PEDEAPSA

Răul este prezent în viața omului; prezent cu profunzimi și distanțe greu de frânt. Răul apasă greu pe umerii noștri dar nu definitiv, fără putință de ieșire. Totul este în a-și câștiga calea și puterea.

Răul vine din păcat. Binele vine din răscumpărare. Omul trebuie să știe acest lucru și să întindă pasul cuceririlor. Recunoașterea slăbiciunii sale este primul semn de tărie, iar descoperirea luminii din el este primul act de cucerire.

Omul nu este nici diavol după cum nu este nici înger; căderea sa nu înseamnă definitivă condamnare, așa după cum ridicarea sa nu înseamnă angelism. Răscrucea în care este așezat și drama izvorâtă din această așezare fac din

om chinuita și frumoasa făptură a lui Dumnezeu.

Cineva face rău din întâmplare sau lucid; așa e construită făptura lui. Binele nu-i este închis; ceasul frumuseții și eliberării nu-i este alungat. E necesară însă o luptă înnoitoare, o luptă de mare dârzenie și dragoste; așa poate veni îndreptarea, învierea sufletului căzut. Răul prezent în noi poate fi preschimbat în metal prețios. Dumnezeu întrupat a venit în veac să sprijine această minune a nașterii din nou.

Omul poate deveni mereu bun, mereu curat și tare; totul este ca el să-și poarte așeza punțile frumuseții.

Ființa omului este o îmbinare de bine și de rău, frumos și urât. Natura sa liberă îi dă putință să aleagă. Omul poate greși; aceasta este ceva firesc. Trecutul fiecăruia dintre noi este încărcat de greșeli. Cu câtă greutate pășim în viață de cele mai multe ori din cauza acestui trecut care atârână pietre grele de picioarele noastre.

Creștinismul a însemnat și din acest punct de vedere o adevărată revoluție. Pentru a face posibilă eliberarea și creșterea omului în existența sa spirituală s-a deschis o nouă cale. E vorba de căință.

Dincolo de viața Creștină, omul este un sclav al trecutului; viața sa rămâne pecetluită de greșelile înscrise în trecut. El nu mai poate interveni rodnic pentru a schimba ceva în acest sens. Ce-a fost înfăptuit a rămas; a rămas frânt și condamnat definitiv. Omul nu mai are în acest fel nicio putere de reînnoire asupra unui trecut împovărat de greșeli care însămânțează permanent răul în calea vieții sale în desfășurare; este poziția eticii materialiste.

Viața omului este unitară. Orice fragment din ea, întrucât ne aparține ca ființă cu caracter și soartă proprie, poate fi influențat. Trecutul în acest fel nu este niciodată definitiv consumat, după legile ireversibile și mecanice ale naturii. Trecutul poate fi schimbat și valorificat.

Aici vine căința; vine ca o nouă cale de regăsire a ființei omului, continuu pândită de cădere. Fără căință am

trăi în ireparabil.

Omul fără căință devine un rob; cu căință se eliberează. Fără această cale a arderii răului, el nu mai poate începe nimic nou; prin ea totul poate fi curat început.

Căința eliberează trecutul de poveri și-l valorifică după nevoi noi. Ea dezleagă omul de greșelile sale; ce i-a aparținut poate fi desprins, poate fi înlăturat. Poverile firești unei vieți de trudă sunt ridicate. Dar nu numai atât. Căința valorifică trecutul; îl schimbă și îl rodește cu toate forțele sale interioare. Prin puterea căinței, omul își răscumpără greșelile și întemeiază o nouă viață spirituală.

Trecând prin focul căinței, omul se eliberează și purifică; pășește astfel mai departe înnoit, cu totul altul decât acela care a fost.

Pentru a fi rodnică pedeapsa trebuie să vină de la noi înșine, adică să-ți simți vina, să-ți simți greșeala și să simți nevoia unei purificări. Pedeapsa este rodnică atunci când este cerută de acela care a greșit.

E mai greu să lupți împotriva ta decât împotriva altuia. Când ai pornit pe drumul efortării de a risipi urâtul din tine să nu trăiești prin alții, să nu-i întrebi și mai ales să nu aștepti sfatul lor; ridică-te singur.

Oamenii sunt, în genere, înclinați să accepte ca îndreptar judecata celor între care viețuiesc. De cele mai multe ori judecata lor nu cuprinde adevăr; ei te închipuie mai mult decât te cunosc pentru că te socotesc după chipul lor sau după aparență. A te îndruma în acest fel înseamnă de cele mai multe ori suferință nerodnică.

Fii tare și îndrumă-te singur; ești cel mai aproape de tine însuși.

3 I SINCERITATEA FORȚĂ MORALĂ

Viața noastră e plină de contradicții și de sensuri denaturate. În lupta de toate zilele sinceritatea este luată drept prostie, așa după cum șiretenia și ipocrizia sunt luate drept inteligență. Se socotește om inteligent omul șiret, omul care știe păcăli și exploata pe fratele său, în timp ce acela care se mișcă sincer față de sine și de alții,

acela are inocența florilor, este socotit prost. De ce? Pentru că în lupta ce se dă între oameni, acesta din urmă este un învins, o victimă.

Aici este în fond o mare iluzie care îi hrănește pe cei ce se cred prea „deștepți”, încercând să fure vieții plăceri și rosturi personale. Cine vrea să ascundă, să lucreze în întuneric, nu creează, nu câștigă nimic, dimpotrivă. Iluzia se naște din sensul material al luptei lor, nu din acela spiritual.

Totul, totul în lumea aceasta se descoperă, totul se petrece la câmp deschis, acolo unde lumina cade masiv și vertical. Ascunzișurile nu duc biruință, ci numai propria înșelare a celor ce le știu și le folosesc; ele arată cât de slabi și temători sunt acești oameni dacă li-e frică de adevăr.

Sinceritatea are tăria luminii și rodnicia apelor revărsate. Totul trebuie împlinit fără înconjur, fără păcatul înșelăciunii, fără rătăcirea dinainte hotărâtă. Omul sincer lovește lucrurile în inima lor și le cucerește. Omul este tare prin această atitudine directă. După cum inteligența este cuprindere largă a vieții, este înțelegere până în sensul moral al cuvântului, tot astfel sinceritatea este depășire, este dăruire, este puritate și lumină care taie trupul masiv al întunericului.

Sinceritatea este o mare forță morală, cale singură în câștigarea binelui căutat atât de trudnic de către noi toți.

4 I TĂCERE ȘI RUGĂCIUNE

Tăcerea este de două ori rodnică. În primul rând că prin ea omul se poate concentra și cerceta mai adânc. Cine vorbește mult gândește puțin. În al doilea rând tăcerea te ferește de greșeli care uneori devin adevărate fapte de conștiință. Cine vorbește mult greșește des atât față de oameni, cât și față de Dumnezeu.

Tăcerea este un izvor bogat de cugetare și exercițiu spiritual. În leagănul tăcerii nasc gândurile și se descopăr sensurile mari ale lumii noastre. Lucrurilor ce ne înconjoară și oamenilor ce trec li se deschid în noi mai mari porți de înțelegere. Pentru a înțelege, omul este

nevoit să ia calea tăcerii și a singurătății.

Necuprinsul ne înconjoară, jocul tainelor grele sufletului nostru sunt ale tăcerii nu ale graiului. Când omul este frământat, când un simțământ nou îi poartă ființa, el simte nevoia mărturisirii prin viu grai. Când ființa îi este inundată de apele marilor încercări sfărâmând mersul obișnuit al vieții sale, atunci nu mai poate spune nimic prin vorbe. Tăcerea e mai puternică și mai expresivă.

Tăcerea este o condiție a rugăciunii și a contemplației. Pleoapele căzute dau ochilor puțința să privească înăuntru. Mișcarea mâinilor apropiate, aplecarea capului, plecarea obrazilor arată cum sufletul încearcă să se smulgă din trup spre zări eterate. Durerile se topesc una câte una în undele albastre ale cântecelor tămăduitoare.

Omul s-a ridicat, a privit înainte și zâmbetul i-a înflorit gura. Pasul i-a devenit mai sigur, lumina mai curată, cerul mai larg și mai ademenitor; lucrurile au căpătat o frumusețe nepământească.

Rugăciunea este meditație și concentrare. Rugăciunea este lumină interioară. Pentru a rodi trebuie făcută în ceasurile de mare liniște ale firii, în vremea de adâncă trăire a înțeleșurilor când orice lucru e învăluit în taină. Rugăciunea e bună în ceasurile de veghe când orice lucru e transparent de poți vedea jocul minunilor din el.

Rugăciunea este dăruire totală, tainică legătură cu datele permanente ale firii, liberă supunere a durerilor creatoare, înălțător contact cu Dumnezeu. Liniștea și bucuria ce o întovărășesc sunt semnele acestei rodnice legături și ale propriei noastre depășiri.

5 I FAPTA ȘI EXPERIENȚA PROPRIE

Adevărata viață interioară naște și se întreține prin faptă. Credința fără faptă e ca o floare fără rod: se arată într-o frumusețe trecătoare. Omul viu mână pași iuți pe drumurile creației; făptură a lui Dumnezeu devine partaș la lucrarea dumnezeiască.

Fapta poate fi înțeleasă în două feluri. Pe de o parte într-un sens material, așa cum apare în viața mecanică

actuală, când omul lucrează ca o mașină: materie din materie, elemente, funcțiuni, scopuri materiale. Pe de altă parte, fapta poate fi privită în sensul ei spiritual, ca o funcțiune a ordinii superioare, a destinului nostru de oameni. În acest fel a faptui înseamnă a fi activ spiritual, a rodi pe calea credinței și dragostei, înseamnă creație.

Fapta în înțeles de colaborare a omului la opera lui Dumnezeu este legată de sensul adânc și permanent al trecerii omului prin lumea întrupării.

Omului nu-i este îndeajuns să cunoască cuvântul lui Dumnezeu, nu-i este îndeajuns să aibă credință și să dea ascultare înnoirii, ci trebuie să lucreze neobosit, să fie „un împlinitor cu fapta”.

Adie un vânt de tristețe. Natura e frumoasă și nestabilă: se împodobește, se preface și se arată în toate chipurile.

Uneori trăim o impresie de izolare și mândrie față de semenii noștri. Căutăm să ne împlinim încercând o trăire cosmică; simțim legăturile cu izvoarele vieții, simțim cum pulsează întregul existenței în fiecare fibră a fapturii și sufletului nostru. Adesea sufletul se revarsă fluvial. Străbate nestăvilit toate cărările încercărilor să cuprindă odată și deplin țara în care totul se dezleagă.

Cine n-a străbătut căile vieții necunoscute, cine n-a trăit încrucișările tuturor sentimentelor și năzuințelor, acela nu cunoaște drama omului. Sensul tragic al existenței noastre face să crească durerea și frumusețea laolaltă.

Experiența proprie este adevărata cale a rodniciei morale. Experiența altuia ne folosește în mică măsură. Experiența altuia nu se poate dăruia direct, ci numai transmisă pe cale intelectuală. Fiecare om este nevoit să o ia de la capăt. Experiența directă, experiența proprie este întotdeauna rodnică; chiar pentru progresul intelectual.

În ceea ce privește omenia noastră, ce ne poate aduce o recomandare, o expunere de principii? Toate cad în fața valului de bogăție ce ne inundă ființa după o experiență autentică.

Sunt în viața omului experiențe interioare care șterg trecutul cu greșelile sale și reînnoiesc omul pe de-a-ntregul.

AGOSTEA

ÎNȚĂI DR

pagina 46

1 I ÎNȚĂI DRAGOSTEA

Omul e singur și sărac, ca un ecou fugar printre stâncile unui munte. Omul e trist, făptură rătăcită și slabă, orfan al darurilor dumnezeiești, sărman al înțelesului și bucuriei, poartă deschisă tuturor îngeununchierilor. Om, omule bun, pune în cugetul și fapta ta întâi dragostea.

Întâi dragostea. Nu dragostea nesățioasă, dragostea de bogăție, de putere, de stăpânire, ci dragostea de frumusețe, de lumină, de adevăr, dragostea mângâiere, îndemn și creație. Nu dragostea care cere, vrea pentru sine, ci dragostea care dăruie, care hrănește pe altul. Nu dragostea sufletului pustiit, ci aceea a sufletului care se revarsă fluvial.

Dragostea este cheia și a veșniciei. Dragostea împraștie urâtul, urâtul singurătății, topește răul, răul întunericului, alungă tiparele și hotarele, alungă potrivniciile; aduce pretutindeni ființă nouă și roditoare. Dragostea naște și pârguiește rodul, transfigurează și înalță sufletul; prin ea dumnezeiască față joacă focul luminilor de ape în lumea durerilor noastre. Acolo unde nu e dragoste stăpânesc întunericul și urâtul, acolo unde nu e dragoste înfloresc trufia, pizma, nedreptatea și toate chipurile prostiei omenești. Omul care nu iubește nu înțelege nimic din lumea lucrurilor văzute și ascunse. Graiul minunilor îi este cu desăvârșire închis. Acolo unde nu este dragoste nu este nici cunoștință adâncă.

Este în firea omului să învingă prin dragoste. Dumnezeuul întrupat ne-a dezvăluit lumea nouă, adevărul, viața și puterea prin dragoste. Omul este om prin puterea

dragostei sale. Să iubești un copac, o floare, un copil, o femeie, să iubești pământul aspru și cerul boltit albastru, să iubești totul, chipuri și sensuri, totul: joc, cântec, lumină, jocul și armonia cosmică, să iubești îndeosebi omul, fratele tău, bun sau ticălos, tare sau slab, să-l iubești pe Dumnezeu cu puterile tale însutite peste ființa ta legată de păcat. Cine nu iubește, nu are simțuri; toate ferestrele, de la firicelul de iarbă la steaua ce clipește în liniștea depărtărilor, i se închid. Grăuntele de bine și frumos ce-l purtăm în inima noastră îl dezvăluie și-l crește dragostea.

Întâi dragostea. Dragostea care înflorește cireșul, care crește copilul, care satură flămândul, care mângâie răstignitul, dragostea lui Dumnezeu pentru creația Sa.

Așa vine pacea, pacea desăvârșită, pacea raiului și a vieții veșnice. Pământul e ușor sub pasul tău, ușor ca arborul gândurilor pure, omule, lumina crește și înflorește pe buzele, pe ochii, pe cerul minunilor puse acolo de degetul lui Dumnezeu. Când ai pornit să fii om să știi că dragostea e cea dintâi virtute, ea este semnul dezrobirilor. Cântecul tău se îneacă fără dragoste și mâna ta bâlbâie. Caută sâmburele vieții. E în tine!

2 I INTELIGENȚĂ ȘI CUPRINDERE

Se vorbește mult de inteligență și se vorbește impropriu, uneori într-un înțeles strâmt și alteori pervertit. Despre inteligența - șiretenie spunem numai că e o interpretare vulgară, prezentă obișnuit în așa-zisa elită burgheză.

Atunci când inteligența își găsește o definiție mai serioasă, așa cum se întâmplă în cazul oamenilor cultivați, ea este socotită ca o facultate abstractă a omului, ca o însușire pur intelectuală: concept, rațiune, silogism, joc și putere de construcție abstractă a minții noastre.

Nici aceasta nu este o interpretare convenabilă, pentru că nu este îndeajuns de cuprinzătoare. Această definiție ne vorbește despre o inteligență lipsită de inteligență. De ce? Pentru că ea nu înțelege... adică nu are o priză optimă asupra realității atât morale, cât și fizice.

Un om este inteligent cu adevărat atunci când odată

aplecă asupra unei realități o pătrunde în inima ei. De multe ori însă o concluzie logică poate fi în conflict cu realitățile. Viața este uneori chiar lipsită de logică.

Un fapt moral este înțeles de cineva cu atât mai bine, cu cât acesta a avut o mai bogată experiență interioară. Orizontul unui om bogat interior poate fi mult mai larg decât al unui meșter în silogisme. Puterea de abstracțiune nu înseamnă întotdeauna inteligență, care vine odată cu omul de mare experiență, odată cu omul spiritualizat.

Cucerirea adevărului cere un proces de gândire complex care trebuie să angajeze toate forțele spiritului.

3 I CREDINȚĂ ȘI ADEVĂR

Pe om îl caracterizează întrebarea; ea l-a dus la reflexiune. Permanentă întrebare l-a mână înainte și l-a făcut mai om. Niciodată mulțumit cu ceea ce știe și posedă, întotdeauna căutător în necunoscut, el a căzut adesea în stări de neliniște; omul a trecut prin crize.

Dacă întrebarea și căutarea continuă îi sunt caracteristice, nu mai puțin îi aparține certitudinea.

A fi permanent în criză înseamnă a te irosi, a coborî panta vieții. Criza e bună numai dacă aduce după sine o cucerire nouă, o luminare a ființei morale. Omul nu poate fi om rămânând ca o corabie fără cârmă, plutire fără țel și fără sens în apele neliniștite ale lumii. Omul aleargă pentru a câștiga adevărul în climatul căruia el crește ca o floare scăldată în soare; se armonizează capătă sevă și plinătate.

Căutarea adevărului aparține firii omului; ea înseamnă sens, înseamnă putere. Credința în Dumnezeu este cunoaștere prin excelență și certitudine desăvârșită. În ea omul nu se mai clatină, nu se mai supune întâmplărilor; este stăpân pe sine. Fără un contact cu transcendența și misterul, viața omului este lipsită de sens, este stupidă.

Credința este o experiență interioară, adică o experiență trăită direct ca o lumină, nu gândită și nici închipuită. Credința în Dumnezeu este o mare experiență a omului; cea mai mare. Ea cere toată ființa și toată energia

noastră spirituală; ea cere dilatarea la maximum a ființei noastre interioare.

Credința nu înseamnă subiectivism și nici lipsă de mărturie. Credința nu înseamnă proprie înșelare acolo unde mintea nu poate ajunge. Credința este o stare morală în care cunoașterea vine din situarea omului în realitatea concretă, în viața în așa fel încât nimic nu se interpune. Credința este un act liber pentru că este un act de trăire, de viață; ea apare ca o consecință firească a naturii morale.

Credința dă stabilitate și sens vieții lăuntrice. Omul credincios stă în preajma valorilor permanente; este bun și bogat. Când trece peste el o încercare a vieții nu se năruie, ci crește. Omul credincios se aseamănă copiilor; râde cu lacrimile pe obraz.

Dar credința pentru a fi creatoare trebuie să cucerească adevărul care este în primul rând metafizic și religios, nu certitudinea care fără adevăr poate să însemne calm sufletesc, dar nu salvare; uneori poate să ducă la dezastru pentru că și Lucifer are credincioșii lui.

4 I SENSUL UMILINȚEI

Oamenii, oamenii bogați în cunoștințe, se cred în genere centrul lumii, se cred în stare de stăpâni până în sferele cele mai îndepărtate. O lipsă de măsură caracterizează omul modern. Omul simplu, mai just situat în lume, este cu mult mai prudent; el și de nu știe, știe că nu știe, simte că e singur, că e slab; își dă seama de cuceririle sale și de limitele impuse de natură. Umilința e sentimentul profund al orizontului său.

Umlința este o stare de cuminenție și deplină supunere în fața lucrurilor neschimbătoare; se naște odată cu cunoștința propriei valori și situații în fața existenței. Această virtute apărută în istoria vieții morale odată cu Creștinismul are două întemeieri: cunoașterea situației noastre în lume și tratarea conformă acestei cunoașteri.

Umlința înțelege în această dimensiune cosmică și metafizică a vieții nu alungă frumusețea și puterea spirituală cu care suntem dăruiți; ne dă doar o justă poziție

față de tot ceea ce avem și ceea ce ne lipsește.

Umilința alungă egoismul, evită dilatarea bolnăvicioasă a eului (stare atât de frecventă azi) și deschide porți noi către experiențe pozitive și înălțătoare.

Omul nu a avut întotdeauna conștiința locului pe care îl ocupă în lume și rostul desprins din această așezare. Omul nu a avut întotdeauna simțul dimensiunilor existenței sale și al raportului dintre aceste dimensiuni. Epoca modernă și contemporană ne stă în această privință drept mărturie. Pe măsură ce a crescut mândria sa de „ființă rațională și liberă”, în aceeași măsură și-a pierdut înțelegerea și libertatea. Determinismul și materialismul veacului sunt o consecință a falsei așezări a omului față de lumea înconjurătoare și de transcendență.

Puterea crescândă asupra lumii fizice l-a făcut să se socotească creatorul și stăpânul a tot ce este. Știința și tehnica modernă, incontestabile cuceriri ale epocii moderne, au schimbat întreaga viziune de viață a omului. Trufia este una din cele mai de seamă consecințe morale ale acestei viziuni.

Toată educația noastră, tot exemplul ce l-am avut ne-au îndemnat să mergem pe calea acestei încrederi fără măsură în însușirile noastre. Căci ce este altceva trufia decât o supraprețuire a puterilor noastre și o trăire în orizontul ei. Trufia este o atrofiere a măsurii și a bunului simț, este sentimentul prețuirii fără limită a ființei noastre. De aceea fiecăruia în parte se simte deținătorul adevărului și se crede centrul lumii. Individul a ajuns un univers închis. Omul trufaș, necunoscând alt adevăr decât pe sine, nu a putut cunoaște nici mila, nici dragostea, nu l-a cunoscut nici pe Dumnezeu. Încrederea în atotputernicia rațiunii, a științei și a tehnicii au mers mână în mână cu îndumnezeirea omului. S-a crezut că înălțându-se neîntemeiat până dincolo de puterile sale, până dincolo de firea și sensul existenței sale, omul se poate mântui. Roadele acestei atitudini au început a fi culese. Materialismul și egoismul vieții moderne au închis omului porțile de ieșire. Omul nu a mai putut vedea nimic din cele

ce cădeau dincolo de el, iar îndreptarea omului vine tocmai de aici; din puterea înțelegerii sale că este parte dintr-o realitate care-l depășește și din orientarea faptei sale către o viață organică și firească.

Această așezare înseamnă însă o recunoaștere sinceră a poziției noastre în lume. Ce om, care mai are în el o fărâmă de omenie, nu și-a dat seama cel puțin odată, de povara ce-i apasă umerii prin soarta ce i-a fost dată? Cine nu a trăit sentimentul mirării și al minunilor care îl înconjoară? Cine nu s-a înspăimântat că poate fi singur în ceața acestor lumi pe care mintea nu le poate cuprinde și inima le bănuie numai că există cumva? Cine nu a trăit în fața fenomenelor neprevăzute și nestăpânite, cosmice și istorice, un sentiment de teamă?

De unde atunci trufia? De unde gândul de stăpân al lumii când picioarele omului se clatină atât de ușor? Desigur dintr-o orbire, dintr-o deformare interioară, din falsa și nefireasca așezare a omului, din îngustarea orizontului său spiritual. Omul este mare abia atunci când se recunoaște mic, când își recunoaște slăbiciunile. Pascal spune într-un capitol din cugetările sale: „La grandeur de l-homme est grande en ce qu'il se connaît miserable”.

Astăzi avem nevoie de o fierbere nouă a conștiinței. Ordonarea simțirii este și ea necesară pentru îndreptarea omului. Una din căile care îl poate pune în stăpânirea luminii și îl poate face mai bun și mai pur, cale a mântuirii, este umilința. Lumea care îl înconjoară și însușirile sale interioare îl creează, dar îl duc totodată la pierzanie pe om. Totul ține de conștiința noastră, de felul cum știm să ne rânduim gândul și fapta. Umlința, opusă trufiei, este virtutea care se naște din sentimentul fragilității noastre, a slăbiciunii naturii omenesti; ea este legată de firea omului încărcat de misterul creației.

Se crede de aici că umilința este ceva decadent, că exprimă o anumită lipsă, o slăbiciune interioară. Acei care văd lucrurile în acest fel – și se găsesc și filosofi reputați printre ei – judecă umilința în contingent și în temporal, o judecă exterior. De aceea o socotesc ca pe o stare

interioară specifică sclavilor.

O deosebire trebuie să o facem încă de la început. Umilința nu trebuie văzută în latura ei socială, în aparițiile degradante ale lipsei de personalitate – pe care această virtute o presupune dimpotrivă cu tărie –, ci trebuie văzută în înțelesul ei adevărat, în sens existențial, așa cum am încercat să-i desprindem noi înșine sensul în rândurile de mai sus. Umilința nu înseamnă și nu naște din servilism, pentru că ea este forță interioară, expresie a trăirii noastre pe treptele superioare ale lumii acesteia. Umilința este una din căile prin care omul ia cunoștință de starea sa și de sensul existenței sale. Prin umilință, omul nu se înjosește, nu se năruie pe sine, ci se înalță, de zidește. Recunoașterea condiției noastre înseamnă dovada unei adevărate forțe. Pentru ca cineva să meargă pe calea umilinței, concepută în sens ontologic, trebuie să dispună de o mare forță interioară. Această virtute reprezintă o forță morală unică pe calea căreia omul se dovedește puternic, nu în lumea aceasta a contingentelor, în lumea noastră înconjurătoare. Umilința ca forță morală trebuie judecată în spiritual, nu în temporal.

De aici înțelegem natura ei, în acest fel străbatem adevăratul său cuprins. Ceea ce socotesc obișnuit oamenii drept putere sunt numai lucruri efemere și sentimente degradante. Poarta omului nu este în raport direct cu întinderea stăpânirii sale sociale sau materiale, nu înseamnă nici ambiție, vrăjmășie sau acte de dominație, ci cu mai multă dreptate, poate fi găsită alături de cumpătare și asceză, poate fi găsită alături de bunătate, de dragoste și de creație. Este mai puternic omul care se înfrânează decât acela care, cu toată aparenta sa tărie, se lasă purtat de elementele inferioare ale ființei sale morale. Este mai puternic omul care se stăpânește pe sine, decât acela care îi stăpânește pe alții.

Omul care rezistă tendințelor de mărire, acela care e corect situat în existență și deplin stăpân pe însușirile sale spirituale, omul care își împlinește legea scrisă în firea și destinul său și care nu tremură în fața morții nu mai poate

fi socotit un om slab. Umilința este o cale a renunțării pe care numai „individul” poate fi distrus, dar omul, omul ființă spirituală, poate fi mântuit.

Umilința înseamnă depășire, înseamnă creștere prin ceea ce este dincolo de existența noastră aparentă. De aceea ea nu înseamnă depresiune, decădere, moarte, ci dimpotrivă întărire, înălțare și înviere. Judecată în roadele ei materiale și formale, umilința poate însemna slăbiciune, poate să însemne retragere. Văzută însă în roadele ei spirituale ea este o cale ce duce către biruința luminii nestinse. De aceea poate fi socotită drept una din importantele căi de care dispune omul pentru formarea personalității sale și câștigarea adevărului.

În viața noastră de astăzi umilința vine ca o reparație a omului descompus în întunericul egoismului și autodivinizării. Umilința nu numai că întărește, dar și luminează; ea ne poartă în sferele superioare ale existenței și ne pune în legătură cu marile izvoare de frumusețe și înțelepciune. Omul care străbate această cale nu numai că nu-și îngustează orizontul vieții, așa cum ar putea să pară, dar se situează pe un plan din care lumea și viața, existența întreagă iau o înfățișare sublimă, poartă deschisă mântuirii. A fi umil în înțeles ontologic înseamnă a fi un iluminat.

O altă consecință ce se desprinde de aici este câștigarea deplinei libertăți. Omul ascultă și înfăptuiește numai după imperativele sale morale. Nimic nu-l atinge și nimic nu-l forțează să acționeze altfel decât în sensul voinței și legilor omeniei. Ieșiți de sub domnia sentimentelor egoiste, decadente și vrăjmașe, calea umilinței ne liberează, ne liberează nu în înțeles formal, ci în înțeles spiritual, în înțeles interior.

Bunătatea și dragostea inundă întreaga noastră ființă. Sufletul este atunci ca o fereastră deschisă către luminile binefăcătoare ale înțelepciunii și virtuții.

5 I COLINA LACRIMILOR

Un om plânge. Stă aplecat sub povara destinului său omenesc, sub povara durerilor lumii. Prins primejdios de

raza subțire a unei stele călătoare, simte mai adânc noroiul tălpilor sale, mai întristat negura neștiinței sale.

Pe o colină, cu fruntea plecată în palma căutărilor neîndurătoare, un om plânge; același suflet încercat, povară a tuturor copiilor și părinților, surorilor și fraților trăiește zădărnicia și pustiul lucrurilor rătăcitoare. Nu mai vrea nimic: nici pâine, nici apă, nici laudă; el vrea mană cerească, înconjurat de singurătatea suferințelor totale, omul plânge plânsul semenilor și râsul lor, durerea ce le taie sufletul și bucuria lor superficială.

Plânsul adevărat, plânsul adânc vine din sentimentul mărginirii noastre, din conștiința răului ce ne străbate, dar vine și din sentimentul desăvârșirii din conștiința binelui care poate fi atins.

Plânsul aduce ușurare, depășire a elementelor impure, aduce îndurare, putere și încredere. Plânsul preface în rodnicie durerea căilor potrivnice. Lacrimile calde spală zările de întunericul neputinței.

Omul adevărat, omul făptură a luminii, nu se teme de rău și nu alungă suferința. El știe că răul poate fi biruit de un suflet arzător și că suferința este o cale a bucuriilor, cale a luminii și puterii. Suferința este prețul valorilor nepieritoare: adevărul și frumusețea, cântecul și îndemnul la desăvârșire. Prin ea omul se apropie de firea lucrurilor, de sensul vieții, de Dumnezeu. Pe calea ei câștigăm lumina minții și a inimii. Suferința adevărată este înaltă, calmă, bogată și purificatoare.

DĂRUIEȘTI

I pagina 58

01 I CEI GOI

Cei ce trăiesc în darurile pământului au privit întotdeauna sărăcia ca pe o rușine, înțelesul vieții lor fiind asigurarea de bogății materiale. Tot ceea ce nu se putea prețui în bani, semn desăvârșit al avuției, nu era luat în

seamă; banul îți dă dreptate, banul îți dă putere și mărire, banul îți dă bucurie și armonie. Măsura tuturor lucrurilor este banul.

Omul sărac, sărac de ogrăzi, de haine, de hambare cu aur, omul sărac al lumii avute și bogat al lumii sărace, omul neîmpovărat cu sacii pământului a fost întotdeauna exploatat, umilit, alungat, uitat ca o cârpă netrebnică prin ungherele întunecate ale vieții de bogăție și petrecere.

Sărăcia din lene și nepricepere este un păcat și o suferință. Sărăcia din neputință este o rușine, dar sărăcia din forță și activitate spirituală intensă este un titlu de noblețe.

Omul sărac de bunăvoie, omul sărac din dragoste și lauda lui Dumnezeu este curat, este puternic și este liber. Desprinderea sa din tot ceea ce este trecător și așezarea sa în lumea lucrurilor neschimbătoare îl fac o ființă liberă, liberă de o putere mereu înnoită. El trăiește într-o deplină liniște, într-o împăcare totală cu deosebitele chipuri și împrejurări ale vieții.

Omul bogat este temător, este laș, este crud. El trăiește numai în grijă, în umbră și în apărare. Fiece lucru îl robește, fiecă faptă îl consumă. Orizontul său de viață este îngust, lucrurile sale sunt sterpe. Omul bogat de bani și averi materiale are înfățișarea unui animal speriat. Face răul fără putința de a face binele, răul din rău, răul care apără răul.

Sărăcia voluntară este sărăcia luminată, sărăcia omului vrednic, nu a dobitocului, este pajiștea pe întinsul căreia înfloresc virtuțile și se deschid zărilor. Numai prin ea crește adevărata bogăție, bogăția interioară, crește bunătatea și mângâierea, dragostea și mila. Omul acesta nu ia nimic pentru sine, ci dăruiește totul, nu râvnește, nu pizmuiește, ci numai se bucură la norocul altuia. Omul sărac nu are cu adevărat bani în parte, pământ în parte și alte averi în parte. El are totul, are cerul cu lumina, are pământul întreg, are lumea aceasta și cea tănuită, are frumusețile de aici și cele de dincolo, are cântecele și minunile ce i le arată Dumnezeu.

Omul sărac al pământului și bogat al cerului se bucură plin, iubește plin, trăiește plin, ca o mărturie a unei vieți desăvârșite. Cel ce are libertatea păsărilor și voioșia florilor, cel ce crede și vede dincolo de gardul ogrăzii cu hambare, cel ce se roagă și forțează viața să sporească în darurile sale nepieritoare, omul sărac al lui Iisus este acela care va birui până la sfârșit.

2 I EȘTI CÂT DĂRUIEȘTI

Bucuriile sunt năzuințe firești făpturii noastre. Oamenii cred că le pot avea prin ceea ce pot lua, prin ceea ce pot câștiga de la alții. Astăzi se crede îndeobște în binefacerile materiale aduse de această atitudine de viață. De aceea aleargă, se zbuciumă, se vând și cântă numai pentru bunuri materiale.

E o mare rătăcire. Omul care vrea și cere pentru sine poate avea plăceri, dar nu bucurii. Nimic din ce caută el nu poate aduce bucurii. Egoistul, hrăpărețul nu cunosc aceste stări de lumină și plinătate. Năzuințele lor nesățioase arată cu prisosință cât de mult sunt în lipsă.

Adevărata bucurie vine din prisos de omenie, vine din bogăție interioară. Nu te bucuri cu adevărat decât prin dăruire. Ești mare și puternic prin ceea ce poți dărui altora nu prin ceea ce poți lua de la ei.

Ești câtă putere de depășire, câtă putere de jertfă ai. Numai cel ce dă dovedește că este cu adevărat bogat.

A fi superior înseamnă astăzi a fi situat pe treaptă socială înaltă. Acesta este semnul cel mai obișnuit al superiorității. Pentru cei dedați artelor și științelor, adică pentru intelectuali, a fi superior înseamnă a fi inteligent și instruit. Adevărata superioritate, aceea a valorilor morale, este cu totul ignorată astăzi. Dacă se mai află printre noi vreun om superior în acest înțeles, îl privim cu milă ca pe o ființă sărmană, ca pe un naufragiat pe marea zbuciumată a vieții. Superioritate înseamnă depășire, înseamnă a avea însușiri de conținut. Ceva este superior când a trecut în cuprins altceva, este superior când are însușiri creatoare, când este deasupra în înțelesul moral nu social.

A fi superior cuiva înseamnă a-l întrece în dragoste,

în libertate, în înțelegere ca act moral complex, în putere de jertfă, a-l întrece adică în bogăție spirituală.

3 I SENSUL MILEI

Mila, alături de dragoste, este o condiție care nu poate lipsi unei adevărate vieți spirituale. Prezența ei în om este un semn al unor frumuseți prea tari pentru a fi văzute cu ochiul trupesc. Mila în viața de aici mărturisește că undeva există o altă viață, o altă lume pură și luminată.

Mila, pentru a fi înțeleasă, trebuie privită alături sau mai bine zis legată de dragoste; ea este un aspect al dragostei și o consecință a ei. Mila naște din dragostea pură prin apariția unui nou element: suferința. Mila se manifestă într-o atmosferă de suferință.

Am spus că dragostea înseamnă unire, trăire armonioasă într-o lume care biruie, care se bucură. În timp ce dragostea este dăruire și legătură în bucurie, mila este dăruire și legătură în suferință. Pentru aceasta mila a fost numită compătimire.

Câtă tristețe încarcă privirea noastră în fața unei ființe părăsite, a unei ființe care nu-și mai poate duce pe umerii prea slabi povara zilelor. E o încercare dureroasă să-ți vezi fratele în suferință, să vezi cum îl roade încet întunericul, să simți cum îl apasă răspunderea destinului și a naturii sale căzute. Acest lucru noi nu-l putem privi dinafară. Nu-l putem pentru că nu este o stare care ne-ar putea fi străină. Oricât de sus ne-am afla în ordinea valorilor morale tot fapte neîmplinite suntem și deci supuși suferinței. Semnificația și înclinarea adânc simțită în viață de a avea milă, de aici se desprinde. Nu putem fi străini în suferința altuia pentru că avem aceeași fire și același destin. Om cu om, frate de destin; trebuie deci să trăim în altul, să ne însușim suferința altuia. Durerea lui înseamnă durerea fiecăruia din noi. Acesta este punctul cel mai înalt al dragostei de om și faptură.

Cât de rodnic și mângâietor este să trăiești lipsa altuia, să-i trăiești foamea, durerea, plânsul, să-i trăiești ritmul pasului și al inimii, truda setei de mai bine.

În acest fel mila față de tot ce înseamnă suferință de

ordin material sau spiritual, mila ca dragoste în suferința aproapelui este un semn de superioritate. Ea are un înțeles de participare efectivă la umanitate, la viața cosmică și la transfigurarea ei. Omul mângâie și îl înalță pe om, omul mângâie și purifică făptura. Este ceva firesc, este ceva necesar, este ceva rodnic, este un semn al luminii care coboară.

În viața de toate zilele întâlnim oameni care n-au această înclinare, nu trăiesc starea interioară a milei. În grele încercări, în nenorociri legate de natura noastră, apar oameni care nu pot să participe, nu pot să mângâie; cu o măsură inumană, dintr-un loc ce nu este acela al omeniei, aceștia se cred superiori, disprețuind pe cei ce trăiesc sentimentul milei.

Viziunea de viață a omului modern a alterat întreaga noastră structură sufletească; a făcut inversiuni și a pietrificat cele mai adânci și esențiale sentimente ale ființei omenști. Mila a fost nesocotită și chiar condamnată mai ales de ideologi și oameni politici. Mila a fost văzută ca o slăbiciune, ca ceva negativ, ca o stare caracteristică naturilor inferioare.

Mila nu înseamnă slăbiciune, nu înseamnă ceva negativ și nici natură inferioară. Dimpotrivă, ea cuprinde o seamă de elemente între care: tăria, creația, lupta pentru câștigarea luminii. Mila reprezintă o valoare morală pozitivă, plină de rod. Mila față de om și orice altă ființă în suferință înseamnă superioritate morală, înseamnă spiritualitate.

Acei ce se socotesc tari și superiori în lipsa lor de milă sunt infirmi morali; ei nu înțeleg și nu trăiesc omeneste. Legătura noastră de destin, izvorâtă din natura comună, nu ne dă putința să ne izolăm în fața suferinței aproapelui și nici măcar s-o ignorăm. Noi trebuie să fim în viața aceasta așa cum e, adică în lipsa și suferința obștească pe care o cuprinde. Nu o părăsim decât descalificându-ne. Prezența în ea este necesară pentru a lupta la transformarea ei.

Un derivat al acestei rătăcirii este acela al denaturării

dragostei și falsei sale orientări. În lumea aceasta dragostea pentru om și ființă trebuie să aibă precădere față de aceea pentru știință, civilizație, forme politice, pentru că toate acestea sunt manifestări schimbătoare ale vieții și firesc în slujba omului, expresie superioară și permanentă a vieții de aici. Cei ce fac aceste inversiuni devin de cele mai multe ori lipsiți de sentimentul milei, lipsiți de omenie.

Omenia este legată esențial de milă. Nicio viață morală și nicio etică nu pot fi întemeiate fără prezența și experiența interioară a milei.

Oamenii întăriți, purtătorii de bine, trăiesc adânc mila și o folosesc; ei luptă împotriva răului și fac să rodească suferința. Om și om, frate de destin și slujitor al lui Dumnezeu. Om și milă; om și omenie.

Mila este o lege interioară și o cale către plinătate. Mila, aplecare cu dragoste asupra durerilor altora, arată că omul are o pură împărtășire.

4 I OSPITALITATE ȘI PRIETENIE

Ospitalitatea este legea omului înnoit prin darurile lui Iisus. Îngenuncheat sub icoană în umbrele serii, gazda rodnicilor rânduiei așteaptă să-i cadă drumețul ostenit și sărac, drumețul neștiut și necunoscut, drumețul fără pâine, fără căpătâi. Ștergarul ospitalității mângâie fruntea asudată, vinul întăritor umezește buzele arse; vorba unduiată și chipul luminat împlinește singurătatea săracă a drumețului.

Ospitalitatea înseamnă suflet deschis, primitor și binefăcător, înseamnă lege a omeniei dincolo de alegere. Omul se pune pe sine și casa sa la dispoziția unui necunoscut, a unui om nefericit, a unui rătăcitor, culegător de singurătate și lipsă. A-ți primi numai frații, părinții sau rudele de orice fel nu înseamnă a respecta legea ospitalității.

Ospitalitatea se așază pe treptele superioare ale omeniei și este o expresie a lucidității spiritului. A fi ospitalier înseamnă a fi gazda tuturor care îți bat la ușă, înseamnă a fi gazda tuturor sărmanilor, acelor pe care i-a

apucat seara fără masă, fără casă, a celor alungați, urâți, înseamnă a fi gazda omului frate de destin cu tine, gazda făpturii lui Dumnezeu și a adevărului întrupat.

Ospitalitatea nu poate fi înțeleasă prin rânduielile sociale ale moralei, ci numai prin acelea spirituale, picuri din viață și lumina cerească.

Prietenia este și ea una din alesele virtuți ale omului. Elementele care o alcătuiesc par să fie în număr de trei și anume: dragostea, asemănarea de structură interioară și unitatea de năzuințe.

Prima este dimensiunea ontologică a prieteniei, a doua este dimensiunea psihologică și a treia, etică. Prietenia poate fi câștigată, dar de cele mai multe ori ea se naște fără voia și știința noastră.

La temelia prieteniei rămâne însă tot dragostea; în afară de ea nu putem afla o adevărată prietenie. Prieteniiile sunt de cele mai multe ori legături de interese, și câteodată stimă sau simpatie; aceasta din urmă izvorăște din prețuirea cuiva pentru însușirile sale excepționale, intelectuale sau estetice. Dragostea transfigurează totul; are darul puterilor ascunse. Abia prin dragoste, legătura dintre doi oameni e prietenie. De astă dată legătura nu mai e periferică ci esențială, este totală, deschizătoare de noi orizonturi. Prietenul devine frate de cruce, adică una cu tine însuși, acumulare de forță nouă. În acest fel gustă abia omul tovărășia altuia și se bucură de roadele obșteștii viețuiri.

Prin dragoste, prietenia alungă urâtul și teama. Unitatea de destin și de natură îi dă omului puteri noi. Iubind omul din fratele tău înseamnă că-l ai pe Dumnezeu aproape, înseamnă că umbli pe căile permanențelor.

Prietenia este ordine nouă în lumea renăscută a lui Iisus.

5 I DESPRE BUNĂTATE

A fi bun este în firea omenească; bunătatea nu este dincolo de noi, ci în noi ca ființă spirituală, este odată cu omul făptură a lui Dumnezeu. Omul o poate pierde sau câștiga, adică se poate înrăi sau deveni mereu mai bun;

omul o poate pierde sau câștiga după calea pe care umblă.

Bunătatea nu poate veni din nimic și nici din întunericul făpturei noastre căzute. Bunătatea este expresia ființei renăscute, a prezenței spiritului viu în noi, semn al condiției noastre specifice.

Întrucât omul este al lui Dumnezeu, întru atât are în sine bunătatea. Dumnezeu viu în sufletele noastre îndreptățește și face posibilă bunătatea. Omul cunoaște această stare interioară, numai mergând pe căile adevărului. Prin bunătate, omul este mai om și culege urma pașilor lui Iisus.

Bunătatea nu poate fi aparentă, adică nu poate ființa în anumite gesturi ale noastre. Bunătatea nu poate fi o stare a omului politic, a omului social, ci a omului duh. Viața noastră obștească are multă ornamentație; trăim prea mult prin „gesturi” și mai puțin prin atitudini interioare. Dacă mâna noastră nu este legată de inimă, atunci orice sens, orice conținut dispare; așa e și cu bunătatea; în locul ei se așază ipocriza. Cineva poate respecta legea și faptul după cerințele ei, aceasta nu dovedește întotdeauna că este bun.

Izvoarele bunătății sunt în adâncimile ființei noastre spirituale. De aici pornește sensul ei, de aici își capătă și tăria ca stare interioară omenească. Omul bun este acela care se situează în centrul vieții și al lucrurilor, acela care cunoaște adevărul. Orizontul său de viață are linia depărtărilor în cercul de lumină și rod al unui cer deschis.

Cum se înfățișează bunătatea? Cum o simțim acei dintre noi care trăim sau o simțim în semenul nostru? Bunătatea este o stare morală complexă, alcătuită din împletirea a mai multe sentimente. În felul ei de a se arăta, bunătatea apare în primul rând ca o bogăție, ca o plinătate. Omul bun este întreg, este plin. Bunătatea vine ca un val care inundă ființa noastră, ca un prisos de omenie. Ce face ca omul prin ea să aibă un cuprins atât de mare?

La temelia bunătății stă dragostea. Centrul ei de radieră, sâmburele de creștere este dragostea. Nu poate fi cineva bun fără dragoste, pentru că ea este izvorul tuturor

creațiilor și puterea întregii existențe.

Plinătatea pe care o găsim în bunătate vine în primul rând din dragoste. Dragostea ne dă puțința să trăim dincolo de noi, să trăim în altul sau altceva, să cuprindem totul. Dragostea ne dă puțința să pătrundem adâncimi și taine care altcum ne-ar rămâne pe veci închise. Răul este alungat, este topit prin forța sa pozitivă. Bunătatea creată din focul dragostei îmbracă tot ce atinge cu o lumină odihnitoare.

Cu toate acestea, bunătatea nu se confundă cu dragostea. În această stare sunt cuprinse și alte elemente. Bunătatea încheagă într-un mănunchiu, dragostea, blândețea, mila și mângâierea; toate sunt topite aici și alcătuiesc o stare morală unitară.

În bunătate găsim blândețea. Omul bun are sufletul catifelat. Cine se apropie de un om blând simte o plăcută senzație de căldură și mângâiere, simte o putere binefăcătoare. Blândețea este o completare firească a dragostei și rod al acesteia. Mai puțin activă decât dragostea, blândețea în calmul ei nu este lipsită de putere creatoare, ci dimpotrivă, într-o lume de protivnicie, blândețea vine ca un întăritor, ca o înseninare, lacrimă luminată.

Bunătatea, izvorând din dragoste și trecând prin blândețe, se împlinește în milă și mângâiere. Mila înseamnă suferință la suferință, la suferința altuia.

Mângâierea este acea stare lăuntrică legată de setea de mai bine în înțelesul luptei pentru alungarea răului și a durerii, luptă fără frângere și fără asprime. Mângâierea este o stare creatoare de bine, peste întunericul care inundă. Mângâierea este un leac al cărui izvor stă în sufletul nostru și prin care se săvârșește un act exterior de binefacere. Mângâierea este prezentă în bunătate, o alcătuieste parțial. Omul bun simte permanent nevoia de a înlătura durerea care seacă sufletul și măduarele omului, de a-i curăța ființa de poveri, de a-l face să cunoască bucuria. Omul bun cunoaște și trăiește o stare de permanentă sete de îmbogățire și înfrumusețare a

mediului în care a fost sortit să-și poarte pașii vieții.

Viața este așa cum o cunoaștem cu toții: plină de neprevăzut, de contradicții, de apăsări și asperități. Viața ne face adesea să sângerăm. Acela care trăiește bunătatea, care simte vibrația și căldura ei, are darul de a îndruma și de a împăca contradicțiile, are darul de a rotunji și ușura durerile. Omul bun nu numai că nu le aduce la viață, dar firea lui este făcută să le înlăture. Omul bun modelează viața după frumusețea ce a pus-o mâna lui Dumnezeu în inima ființei sale. Prin dragostea sa, prin blândețea, mila și mângâierea cu care este împodobit, acest om atât de rar printre noi, face să crească în preajma sa numai bucurie și îndemn.

Bunătatea este o floare, este o esență a vieții morale și semn că suntem ruși dintr-o altă lume. De aceea bunătatea este un centru luminos de raze. Omul bun răspândește în preajma sa o atmosferă de bucurie și îndemn, o atmosferă de pace. Omul, așa cum l-a lăsat Dumnezeu, închide în el frumuseți nebănuite. Numai să le știe lucra până ce urâtul nu-l îneacă.

1 I COPILUL

Odată, într-un sat de munte, la vremea când urzește întunericul, stăteam de vorbă cu un copil cu ochii de mirare. Pe deasupra capetelor noastre o pasăre a bătut din aripi de câteva ori și s-a pierdut în pădure. După un moment de liniște a urmat întrebarea senină a copilului: de ce zboară pasărea? Altă dată, privind argintul viu al unei ape ce curgea boltit peste pietrele rotunde ale văii ca prins de o minune, a întrebat: de ce curge apa?

Ce minune stă în această faptură mică? Cum de l-a chemat măsura lui către gândurile neliniștitoare? Ce tainică legătură îl poartă pe culmile vieții. Copilul este mai aproape decât noi de firea lucrurilor, mai aproape de

Dumnezeu.

Zilele omului vârstnic se scurg într-o formă banală. Felurile chipuri ale lumii acesteia și sensul adânc al lucrurilor îi scapă. Omul de azi trăiește totul în fugă, el nu prinde frumusețea, nici lumina adevărului. Cele mai alese rosturi și semne îi scapă; îi scapă nu pentru că el ar fi în păcat, ar fi sortit de la început să nu vadă, ci pentru că felul în care își trăiește viața aici îi închide porțile înțeleșului. Cu fiecare zi ce trece omul se îndepărtează de plaiurile bucuriei și ale înțelepciunii. Trufia și îndemnul numai către ordinea materială a lucrurilor îl fac să coboare cele mai de jos trepte ale condiției umane.

Trăind și repetând zilnic aceleași forme și acte lumea înconjurătoare își pierde misterul. Sau mai precis, odată cu anii, omul își pierde un simț foarte delicat, dar pătrunzător, care îl pune în stăpânirea substanțelor ultime ale existenței; omul în vârstă pierde de cele mai multe ori simțul adâncimilor; sâmburele dumnezeiesc moare în el.

Dimpotrivă, copilul, ființă nouă și neprihănită, necumpărată de ispitele aparențelor înșelătoare, culege pretutindeni urmele minunilor. Când un copil deschide pentru prima oară ochii, întreg universul cu tainele joacă în apele luminate ale ochilor săi.

De aceea Iisus iubea atât de mult copiii, de aceea i-a arătat ca pe un simbol al Creștinismului, lume nouă care pune preț pe nevinovăție și naivitate îngerească, pe frăgezime și sete de absolut. „De nu vă faceți la fel cu pruncii nici că veți intra în împărăția cerurilor”.

Copilul este o făptură biblică originară. Copilul este o făptură a vieții neîntinate, este o floare deschisă luminii, este îndemn la simplitate și frumusețe. În el vorbește frântura de cer dată omului odată cu începutul.

Copilul este un mare dar al vieții noastre aici: aduce cu el inocența, dragălalșenia și bunătatea. Copilul îndulcește viața noastră atât de amară; făptura sa mică cu aripi la suflet ne dă multe învățăminte. Un scriitor a spus: zâmbetul copilului este pentru mamă ca o rugăciune pentru Dumnezeu. În preajma copilului stăruie mereu o

atmosferă de lumină și frumusețe. Când întrebările bat la porțile gândului tău împovărat și cer dezlegare, când umbrele amintirilor alunecă pe pereții sufletului și cer o rază de soare, atunci stai de vorbă cu copiii. Aplecat asupra adâncurilor, umbli ca străbătut de florii unei zări virgine. Prietenii te cred nebun și lumea te arată cu degetul. În rătăcirea ta prin pajiștile unei lumi de dumnezeiesc tumult, în setea ta de înțeles și vrajă, te întâlnești doar cu copiii. Cuvântul tău sună sec pentru cei vârstnici, dar întoarce ca pe o frunză spre soare sufletele copiilor cu ochi de mirare.

2 I FEMEIA

Bărbatul este recunoscut unanim ca fiind superior femeii. Această recunoaștere a lăsat peste ochii noștri o perdea care ne oprește să vedem ceea ce este esențial femeii, însușirile sale de căpetenie.

Cine nu a văzut o femeie aplecându-se ca o mângâiere peste oamenii nimănui? Cine nu a văzut-o mângâind un cap de copil sau săturând un sărac? Femeia este mult mai înțelegătoare decât bărbatul față de tot ceea ce înseamnă viață: ea iubește florile, iubește păsările și animalele, iubește oamenii.

Femeia are simțul mult mai fin al situațiilor morale, trăiește mult mai adânc decât bărbatul încercările interioare ale ființei apropiate; ea se transpune în întregime în locul altuia mergând până la depersonalizare. Cugetul ei și fapta ei surprind mai repede și simt mai adânc durerile și bucuriile celor apropiați.

Bărbatul e mai închipuit, mai rece, mai calculat și mai închis decât femeia. Bărbatul e mai trufaș, mai aspru și nu rareori mai egoist. Cu aceste însușiri înțelegem cât de ușor poate deveni tiran.

Marea putere de depășire, puterea de trăire în altul și capacitatea ei de recepție fac din femeie cel mai bun confident în ceasurile grele. O femeie inteligentă și blândă vine ca o lumină tămăduitoare peste rănilor unui suflet încercat.

Femeia este o faptură mai fragedă, mai delicată și

mai simțitoare decât bărbatul. Aici stă superioritatea ei. E drept că bărbatul a întrecut-o în artă, în știință și mai ales în politică, dar nu trebuie să uităm că ea l-a egalat, dacă nu l-a și întrecut, în cea mai grea și mai de sus valoare umană: sfințenia. Pentru a fi înțeleasă, femeia trebuie văzută în expresiunile caracteristice ale naturii sale. Femeia sportivă, militar sau inginer, tot atâtea chipuri întoarse ale firii. Armonia cosmică le refuză.

Supusă unui destin al pasiunii ea, este legată de tot ceea ce îi îmbogățește zilele; de la cele mai însemnate până la cele mai gratuite lucruri, toate o interesează, o cheamă, o farmecă. Dorința puternică și continuu înprospătată de a-și îmbogăți viața și, totodată, nevoia de dăruire dezinteresată fac din femeie o ființă în permanentă vibrație și îndemn.

Femeia însufletește totul, învăluie lucrurile cu cântec și caută fără încetare firele ascunse ale țesăturii vieții. Secretul său aici stă: în legătura statornică cu izvoarele vieții. Ființă încă netulburată de erorile intelectualismului, ea are mai adânc simțul just al fiecărei situații sau lucru, are mai sigură intuiția lucrurilor neschimbătoare. Cum altfel s-ar explica plinătatea și focul rugăciunilor sale? Cum s-ar explica plânsul luminat de razele bucuriei ce-i străbat adesea chipul?

Orice ar face, femeia nu se joacă; ea vede în profunzime, suferă și se bucură plin. Femeia cunoaște adevăratele flori nemuritoare ale vieții. Buzele ei deosebesc aromele de uscăciune. De aceea pasul îi este atât de sigur atunci când e vorba să pornească pe drumul rodnicilor sale.

Femeia, femeia adevărată, nu trebuie căutată în uzină sau cazarmă, ci în biserică, în cămin și în pajiști. Iubită, soție, mamă sau soră, femeia apare în viața noastră ca un îndemn la dragoste și creație. Dincolo de rătăcirile cetății moderne o găsim frumoasă și mângâietoare, sensibilă tuturor semnelor curate și înălțătoare ale condiției omului.

Unii oameni cred că este adevărat numai ceea ce ating simțurilor lor. Dincolo totul e „poezie”. Se feresc să cadă în apele nemărginite ale unui cer spiritual pentru a nu fi nevoiți să suporte decepții.

Sunt oameni pe care niciodată nu îi atrage necuprinsul lumii și tainele vieții, nu-i încântă o armonie interioară sau o idee pură.

Aceștia se socotesc oameni „realiști”.

Sunt oameni poeți și oameni „realiști”. Cei din a doua categorie îi disprețuiesc pe cei dintâi. Credem că disprețul vine din incapacitate.

A fi dăruit cu o structură poetică nu este o infirmitate cum se crede, ci dimpotrivă este o însușire aleasă. Omul poet este un idealist – sau poate adevăratul realist – pentru că el este un creator de valori noi pe care în realitate nu le-a aflat încă, dar care pot deveni reale. Pentru ca noi să putem progresa, să putem merge către un mai bine, trebuie să anticipăm acest viitor într-o viziune superioară de viață. Numai trăind această viziune intens o putem traduce în faptă; o realitate dacă nu este, poate să fie.

În acest fel poetul este un adevărat creator și deschizător de drumuri. Cugetul său străbate distanțe în necunoscut, luminează căile și face posibilă fapta. Cei ce disprețuiesc evadarea din ceea ce este de fapt, nu cunosc frumusețea și nici putința unui viitor mai bun, pentru că nu cunosc creația. Ei suferă de o miopie pronunțată pe care o numesc „realism”. Această poziție înseamnă stagnare și moarte.

Omenirea datorează totul acestor poeți care i-au îmbogățit viața și i-au făcut-o mai luminată. În arte, în știință, în filosofie, în politică, în noistică, poeții s-au exprimat și au dus omenirea de mână în zări tot mai limpezi.

„Realistii” spun în fața unei murdării: așa e viața. Poeții răspund: nu este așa pentru că poate fi altfel, poate fi mai bună. Primii trăiesc într-o zodie animală și rămân în ea pentru că le este îndeajuns, iar ceilalți trăiesc înaripat și vor o lume mai frumoasă, mai curată, mai cerească și o

viață descătușată cât mai mult de poverile fondului subuman.

Numai un suflet meschin, un suflet miop poate să fie veșnic mulțumit de această realitate care ne înconjoară zilnic. Un suflet mare, un suflet de largi orizonturi este continuu nemulțumit de lumea aceasta a „realului” banal și caută cu prețul unei dureri covârșitoare să smulgă urâtul real, care nu e mai puțin real dacă este preschimbat și ridicat cu o treaptă mai sus.

De aceea poeții sunt atât de „neserioși” și de „nebuni”, pentru că sunt creatori și înnoitori.

Poeții sunt oameni orientați continuu spre cucerirea permanențelor. Setea lor de mai bine și mai frumos îi face să trăiască viu toate anticipațiile și chipurile lor pe care le doresc aieva. Ei sunt oamenii minunilor pentru că au credința în minune. Realul omului lipsit de daruri înnoitoare este un real sec, măcinat și nu rareori murdar. Realul poezilor este un viitor mai bun în prezent, arzător de frumos și plin.

Poeții scormonesc trecutul și scot numai piatra prețioasă; sfredelesc viitorul și-l fac prezent, îl fac un prezent bogat, pur, înviorat de florile frumuseții ultime, înviorat de chipul și lumina lui Dumnezeu pe care și-l știu apropiat. Ei sunt acei care alături de profeți deschid drumuri noi și fac din viața noastră o mândrie de eroism al suferinței și un fermecător câmp al rodului muncit cu geniu și sudoare.

Copiii, femeile și poeții sunt o familie de spirit. Biruința lor luminează pământul acesta înnegrit de atâta ură și decădere.

4 I SFÂNTUL

Omul având o îndoită natură nu merge întotdeauna pe calea care urcă. Dimpotrivă calea care coboară fiind mult mai ușoară este mai la îndemână și deci mult mai bătută. De aici a venit credința că așa e firesc, că așa trebuie să fie. Natura omului a fost pecetluită cu semnele păcatului.

Din această rătăcire, din această neputință și uitare

omul poate fi scos prin exemplul sfințeniei. Mult mai prețuit și urmat în trecut, mult mai nesocotit și îndepărtat astăzi, sfântul este cel mai mare înnoitor de suflete și vremuri.

Sfântul trezește conștiința la o viață nouă, la o altă viață decât aceea a deprinderilor noastre zilnice, sfântul deschide o cale de ascensiune, nebănuită și totuși atât de umană, făpturii acesteia uitată în propria sa rătăcire, ademenită de chemările ascunse ale unui pământ încă nebiruit.

Sfințenia este o muștrare permanentă adusă înclinărilor decadente ale omului. Sfințenia fixează un punct luminos, cel mai înalt pe cerul spiritualității noastre, prin care prețul vieții de aici se mărește. Apropierea de el ne face să încercăm cele mai bogate experiențe și mai pure frumuseți.

Sfântul este omul pentru care sens înseamnă trăirea conștientă și voluntară a unei realități permanente și desăvârșite; sfântul este omul dăruit lui Dumnezeu. De aceea treapta cea mai de sus a omeniei este sfințenia; e locul din care omul nu-și mai poate dori mai mult.

În acest fel sfântul, pare că urăște și neagă tot ce aparține lumii acesteia. E numai o aparență înșelătoare. Sfințenia nu înlătură lumea aceasta întrucât ea este ceva făcut, ci numai urâtul din ea, elementul negativ. Sfântul iubește lumea aceasta întrucât este creație divină și participă la divinitate. Sfințenia desprinde omul de lumea noastră numai în ce are ea trecător, supus morții.

Sfântul trăiește aici permanențele; el luptă și birue lutul din om, îl birue în gândul și fapta sa înălțându-se până în sferele pure ale unei lumi transcendente.

Sfântul se definește prin cuprinsul său de viață, prin participarea la divinitate. Pentru a ajunge aici este nevoie de o inițiere și de o practică proprie. Sfințenia cere în adevăr aplecarea lui Dumnezeu asupra creaturii sale în ființa căreia produce schimbări, dar totodată cere din partea omului o efortare continuă către această împlinire spirituală. Sfințenia înseamnă eroism, înseamnă știință

experimentată și disciplină a tuturor virtuților.

Sfințenia nu se cucerește printr-o trăire nefirească, nedefinită, lipsită de disciplină, ci dimpotrivă ea presupune o mare disciplină, atât de mare încât am putea-o numi cea mai riguroasă. Ascensiunea prin asceză, rugăciune și transfigurare, ascensiunea prin participarea la realitatea divină nu se poate îndeplini decât prin cea mai aspră și mai strânsă disciplină spirituală.

Sfințenia este semnul originarelor puteri și frumuseți în om. Acolo unde apare sfântul apare și omul nou, omul adevărat. Nu putem crede că lumea aceasta poate deveni o lume de sfinți, dar credem că sfântul este unul din înnoitorii ei, cel mai mare și esențial, credem că prezența unui astfel de exemplar uman între noi este o mare binefacere, poate cea mai mare.

SENSUL VIEȚII NOASTRE

pagina 80

1 I SENSUL VIEȚII NOASTRE

Adesea ne întrebăm dacă are vreun sens viața și dacă merită să fie trăită. Desigur sunt atâtea lucruri neplăcute, legate de existența noastră aici. Le întâlnim zilnic ca pe obstacole și încercări de neînlăturat. Răul este pretutindeni prezent.

Totuși avem motive să ne și bucurăm. Viața ne dăruie o seamă de frumuseți de care, dacă le știm culege, ne încântăm ființa, cu care învingem urâtul și poverile.

Iată zorile se arată, cântecul luminii și al păsărilor începe, apele aleargă scânteind, mustește viața în tot locul. Omul bun muncește și se roagă. Cine a văzut un răsărit de soare în Piatra Craiului vrea să trăiască, descoperă sensul vieții. Doamne, și când se lasă noaptea, noaptea de basm a lui August: cântă tainele prin frunziș și plânge luna o dragoste neîmpărtășită. Câtă frumusețe e în lumea aceasta! Păcat că omul de azi nu mai are timp s-o vadă...

Cum să nu merite viața s-o trăiești, cum să n-aibă

sens, dacă există florile? Iată rodul câmpului și al pomilor, iată copiii. Câte făpturi atâtea minuni, atâtea îndemnuri. Cine nu a iubit o floare, o fată, un copil, un răsărit de soare sau un amurg, cine n-a înțeles cântecul trist al apelor nestatornice și n-a cunoscut bucuria propriilor sale depășiri, nu găsește sens vieții, nici nu merită s-o trăiască.

Este în puterea noastră de a descoperi viața și sensul ei. Este în puterea noastră de a alege. Este în puterea noastră de a împodobi sufletul și a ne bucura. De ce atunci să dezertăm? Să luptăm și să fim sinceri: vălul urât dispăre și bucuriile mari nasc. Viața merită trăită pentru că are bucurii, are lumină. Cu o condiție însă: să nu o trăim periferic; să o trăim în adâncime, în esență.

Viața nu este ceva abstract, produs al minții noastre; ea este ceva concret, este o realitate. Viața există în cosmos. Viața este aspirație, este creație, este armonie. Viața este schimbare și totuși permanență.

Rațiunea nu poate să o cuprindă; nu poate pentru că ea este în viață. Rațiunea fragmentează, descompune viața. Viața cuprinde rațiunea.

Sfera vieții e mai mare decât a rațiunii. Când spunem viață afirmăm toate elementele și însușirile existenței adică: realitate, echilibru și armonie; rațiune, libertate și creație.

Ființa noastră trebuie să se aplece asupra vieții. Așa se împlinește.

Pentru a trăi și a cuprinde înțelesul a tot ce este trebuie să avem simțul și sensul vieții. Aici stă o taină a lumii: ce este viu străjue existența, fiindcă și ceea ce credem că e mort de cele mai multe ori este tot viu, în prelungiri ce nu se văd.

Să învățăm a cunoaște. Cunoaștere înseamnă cuprinderea întregului, deodată, înseamnă experiența nemijlocită. A cunoaște înseamnă a fi în viață în înțeles metafizic nu biologic. Viața este continuitate, val infinit. De aceea numai acela o poate cunoaște care îi simte întregul. Adevăratul om este o ființă cosmică; experiența lui trebuie să aibă această dimensiune.

Tendința omului este de a se regăsi, adică de a se situa just și a se întregi. Aceasta înseamnă năzuința spre desăvârșire. Viața omului are un sens propriu. Viața este prisos, este întrecere de sine. Viața înseamnă efort pe peste ceea ce este dat, peste actual; omul amplifică prezentul pentru un alt prezent viitor.

Viața nu poate fi înțeleasă fără schimbare. Numai ce e mort nu se schimbă în lumea noastră. E aici un conținut trist al condiției umane, dar nu mai puțin mântuitor.

Fenomenul vieții este orientat în înțelesul că nu este o forță oarbă, fără lumină, fără cale. Schimbările ei au un anume sens, un anume curs, care merge către perfecțiune. Aici stă bucuria vieții: în această tendință a sa de a se întrece pe sine însăși spre creste tot mai înalte, tot mai însoțite și cuprinzătoare.

Viața noastră cuprinde urâtul, imperfectul, dar sensul ei este de a ucide aceste stări, nu de a le cultiva, de a le depăși către stări și farmec superioare până ce ajunge în împărăția frumuseții. Prezența urâtului și a infirmului în viața noastră este durere, este plâns. Prezența aceasta nu este fatală vieții în sensul că nu o învinge, nu o reduce la moarte, ci dimpotrivă o îndeamnă mereu către cucerirea adevărului, a frumuseții pure.

Sensul vieții este dinamic nu în înțeles de mișcare, ci în înțeles de mișcare creatoare, adică pas inventiv pornind din sâmbure, dar nu fiind asemenea lui. Viața își creează forme cu totul noi. Acesta este sensul vieții: nu zbucium zadarnic, ci putere creatoare către superioare.

Omul când nu e pervertit este un izvor nesecat de lumină, de îndemn spre bine și frumusețe. Omul este o expresie ultimă a vieții prin care existența însăși progresează.

Viața omului este o luptă pentru prinderea și fixarea elementelor neschimbătoare; este o încercare continuă de a face să domine eternitatea din el. Viața noastră este o creștere continuă, o depășire. Prezența suferinței nu înseamnă altceva decât această continuă creație pe care o cuprinde și care transfigurează totul.

Sensul vieții este în a cultiva conținutul pozitiv a tot ce există în noi și dincolo de noi. Omul este o existență care își poartă frumusețile cu luptă. De aceea viața sa este atât de frumoasă și atât de dramatică.

8 E8NEA

CEL CE URCĂ MUNTELE

9

pagina 86

1 I SENSUL SUFERINȚEI

Omul celor două veacuri din urmă, în care s-a realizat, atât cât a fost cu putință, însăși idealurile Renașterii, a fost stăpânit de o concepție optimistă, de un sentiment de certitudine izvorât din limita rațională pusă existenței. Omul creat de Revoluția Franceză a crezut că poate deveni stăpânul lumii și că deci poate îndruma lucrurile într-un sens indicat de gândurile sale. Posibilitatea rezolvării tuturor problemelor ridicate de viață, numai pe calea rațiunii și științei, a lăsat să se creadă că problema omului, care este capabil de progres continuu, poate fi și ea rezolvată în întregime și definitiv.

Felul cum a reacționat omul modern în fața suferinței, pe care o vedea pretutindeni în jurul său și o experimenta singur, definește însăși epoca istorică la al cărui sfârșit suntem față și noi astăzi.

Suferința a fost socotită ca ceva legat întâmplător de viața omului, ca ceva izvorât mai mult din condițiile exterioare de viață decât din natura sa. De aceea atitudinea care se impunea în chip logic în fața suferinței era aceea a luptei împotriva acestei stări morale, găsirea celor mai eficace mijloace de a o înlătura cât mai mult și dacă e posibil în întregime din viața omului. Etica burgheză s-a caracterizat printr-un dezgust în fața suferinței; idealul său a fost atingerea unei stări în care omul să nu mai sufere. Dar etica burgheză care a dominat

Apusul civilizată, a fost o etica a plăcerii. Chiar dacă a existat în această epoca o altă etică, nu a fost decât în mod teoretic, în mintea unor filosofi, dar nu ca o stare de conștiință obștească.

Dintr-o astfel de atitudine a luat naștere acțiunea cea mai sistematică împotriva tuturor relelor, cauze ale suferinței.

S-a crezut că acolo unde nu a pătruns civilizația industrială suferința este încă prezentă din cauza acestei lipse și deci s-a lucrat pentru răspândirea „civilizației”. Lipsa tehnicii moderne a fost socotită ca un rău fundamental și deci o mare cauză a suferinței.

Pe plan sufletească etica burgheză a căpătat forme deosebite după natura obiectului său. Când lupta împotriva suferinței a avut ca obiect comunitatea de viață socială, ea s-a numit filantropie sau asistență socială, după calitatea celui care o făcea. Când a avut ca obiect umanitatea s-a schimbat în umanitarism.

Omul civilizației noastre nu a voit să accepte suferința ca o stare morală firească și a căutat prin mijloacele care i-au stat la îndemână să o înlăture. Idealul eticii moderne nu a putut fi însă atins. Cu toată cultura și civilizația, cu toată știința și tehnica, suferința omului nu a putut fi alungată, ci dimpotrivă ea a mers tot crescând odată cu progresul visat de veacul luminilor. Omul a putut să facă să crească nebanuit de bogat cunoștințele sale teoretice și practice, a izbutit să-și perfecționeze uneltele, să-și ridice condițiile materiale ale vieții, să aibă confort și chiar lux, dar până la sfârșit a băgat de seamă că fericirea i-a scăpat și că suferă mai mult decât oricând. Un observator la fața locului al stărilor din America comunica acum câțiva ani mărturisirea unor oameni din elita acestei „lumi noi”: „Europenii ne judecă greșit. Ei ne cunosc numai așa cum putem apărea pe ecran în sălile cinematografele; ei știu cât de superioară este construcția americană și totodată bogățiile de care dispunem. Europeanii nu cunosc însă un lucru: ce suferință ascunde aceasta monumentală civilizație americană. Noi nu ne-am

găsit încă leacul durerilor, ci doar ne amăgim pentru ca apoi să coborâm mai adânc în lumea lor”.

Iată o mărturisire prețioasă. Omul veacului nostru a constatat o realitate, dar nu i-a înțeles sensul. De aceea el este un amăgit sau un dezamăgit, după gradul de conștiință în care se află.

Sub o înfățișare de lumină și frumusețe, starea morală a acestui om a fost dintre cele mai degradante, pentru că viața însăși a fost socotită ca un prilej de plăceri materiale și efemere. Înțelesurile adânci ale vieții i-au scăpat. Adevăratele valori ale lumii au fost nesocotite, esențialul a fost judecat prin secundar, superiorul prin inferior. Setea de senzații și de plăceri periferice existenței morale au dus omul lumii care se sfârșește astăzi în pragul unei totale prăbușiri lăuntrice.

Felul cum a încercat să înlătore suferința a fost izvorât în chip firesc din filosofia care a domnit în această epocă. Lupta pentru înlăturarea suferinței a atins numai regiunile periferice ale existenței pentru că viața însăși a fost astfel judecată. S-a crezut că omul suferă numai din cauze materiale și sociale; s-a crezut că suferința este o consecință directă a unor condiții de viață exterioare omului și că, odată schimbate aceste condiții, omul poate deveni fericit și problema suferinței este deci deplin dezlegată. În această privință etica burgheză și cea comunistă nu se deosebesc întru nimic fiindcă amândouă au la temelie o înțelegere naturalistă a suferinței, așa cum le este însăși filosofia și viziunea ce o au asupra existenței.

Omul modern a tratat efectele gândind că tratează cauzele suferinței; el nu a pătruns în inima realităților morale, de aceea a luat o atitudine de totală anulare a suferinței și tot de aceea o trăiește cu mai multă amărăciune și dezgust, o trăiește cu zădărnici.

Etica nouă schimbă în întregime poziția problema suferinței. Lucrurile trebuie judecate de la începutul lor.

Suferința este ceva legat de natura omului. Acolo unde exista om, există și suferință. De ce? Pentru că ea este o consecință directă a prezenței răului în om. Răul, ca

și binele, tâșnește din adâncimile ființei noastre ca dintr-un lăcaș propriu. Aci stă cauza primară a suferinței, în însăși făptura noastră morală, în însăși natura acestei făpturi. Cauzele care determină și fac să apară suferința sunt nevăzute, sunt realități cu mult mai adânci decât oricare altele. Suferința este o consecință directă a unor condiții și a unor realități interioare, nu din afară cum le-a socotit etica burgheză și comunistă. De aceea ea nu poate fi înlăturată prin îmbunătățirea condițiilor materiale sau sociale, prin invenții sau reforme. Acceptarea și recunoașterea suferinței nu înseamnă întotdeauna, romantism sau pesimism așa cum se crede. Aceste atitudini – deși pe altă cale – duc tot acolo unde duce și aceea înfățișată mai sus: întoarcerea omului din calea propriei sale naturi și năruirea sa lăuntrică. În viziunea de viață romantică suferința este prezentă; ea este acceptată, uneori și căutată. Numai că apare ca o stare sufletească nedefinită ca un „plus de sensibilitate” ca un rafinament. Suferința romanticului este un exercițiu interesant pe calea căruia el se deosebește de semenii și care în funcția sa adevărată nu este altceva decât mijloc de creație. Romanticul nu suferă pentru a se realiza interior, ci pentru a putea produce mai mult, pentru a putea deveni mai fecund. De aceea, suferința în viziunea romantică nu împlinește un rost metafizic și moral, ci mai mult unul estetic.

Pesimismul stă pe o altă poziție. El are un caracter mult mai obiectiv decât romantismul. Pesimismul recunoaște suferința, dar nu ca ceva legat de firea omului, ci ca fiind realitatea morală însăși, însușirea esențială și universală a tot ceea ce există. Pesimismul vede în viață numai un prilej de suferință și socotește starea omului ca fiind fără putință de schimbat. Libertatea și acțiunea sunt socotite ca elemente nerodnice ale omului, sortit mereu să sufere fără să poată găsi o cale de îndreptare. De aceea, socotim pesimismul ca o atitudine negativă în fața vieții și o eliminare a actului. Aceasta îl face să se apropie de unele doctrine asiatice (Budismul).

De ce suferă omul? Pentru că e dublu. Și de ce mai suferă? Pentru că e liber. El poate fi imagine biblică sau poate face figură satanică.

Omul e dublu și e liber. El suferă pentru că merge pe negație care e manifestarea răului depus în înseși rădăcinile, existenței lui și suferă pentru că are libertatea de a alege și hotărî, dar poate să nu o facă. Omul joacă între bine și rău, între eroismul său spiritual (sfințenie) și moliciunea dulce a păcatului. Omul nu poate face orice și nu poate face oricum.

Dacă natura omului ar fi prinsă în limitele rațiunii și a sensului unic am trăi liniștiți ca-ntr-o mare moartă, dar pentru că această natură e complexă, contradictorie până în irațional și cu sensuri multiple, trăim într-o zonă a paradoxului, a dramei și a suferinței. Formula matematică și medicația politică de tratament extern îi sunt improprii.

Sensul tragic al vieții vine din natura sa dublă și din libertatea sa originară; el are majestate, are grandoare, dar pe undeva e și descumpănit; valul sumbru al morții îi face umbră. Nu există om la orice treaptă s-ar afla fără să dea tribut suferinței; satan e prezent și-n preajma sfințeniei. Rămâne cu darul de a purta o suferință sublimă și creatoare și îndepărta una mizerabilă și distructivă.

Omul este o făptură tragică. Răul fiind legat de însăși existența sa, face ca suferința să fie ceva necesar. Pentru a-și face posibilă viața și împlini destinul, pentru a-și duce pașii pe calea arătată de însăși firea sa, omul trebuie să sufere. Se poate spune chiar: fără suferință existența umană este compromisă. Omul care nu suferă nu mai e om. Prin suferință omul se purifică și înnobilează, prin suferință se așază el pe treapta cea mai de sus în ierarhia ființelor din lumea aceasta.

Dar pentru că suferința să însemne creșterea, să însemne ridicare către înălțimile pure ale omeniei, nu poate fi acceptată oricum. Ba nu poate fi înlăturată, dar nici socotită sens, esență sau scop al vieții. Suferința este o cale, un mijloc prin care omul depășește răul generic și ajunge în stăpânirea binelui. Suferința nefiind

întâmplătoare și gratuită e o consecință a răului care sălășluiește de la început în om, este sentimentul cel mai adânc și mai definitoriu al omeniei. De aceea e în lume atâta suferință și tot de aceea omul trebuie să sufere. Dar am spus: ea este o cale care duce către altceva, duce la mântuire.

Suferința este o consecință a răului, dar, totodată, pe calea ei omul se eliberează, se purifică și câștigă starea de seninătate a depășirii elementului negativ care intră în constituția sa. Însușirea purificatoare a suferinței o poate cunoaște însă numai acel ce trăiește pe plan metafizic, cel ce crede și jertfește unor valori superioare lui. El suferă nu pentru răul relativ, care stă în om ca individ social, ci pentru răul care stă în inima omului și care există odată cu el. Numai în acest chip îndrumată și hrănită, suferința poate deveni cale de seninătate și înălțare spirituală.

Așa privită, se înțelege cum suferința, atunci când omul făptuiește pentru a afla binele – și mai ales atunci – este ceva necesar, ceva care îl poartă cu adevărat la limita superioară a existenței sale și, totodată, se înțelege cum se desprinde frumusețea și rodnicia ei morală.

Unii oameni nu pot îndura nicio suferință, alții îndură cu fețele întunecate, oglindă a chinului lor interior, iar o a treia categorie pot purta senini povara celor mai mari încercări. Stările acestea deosebite se desprind din atitudinile deosebite pe care le au în fața vieții și a suferinței așa cum le-am definit mai sus. Înțelesul adânc al lucrurilor și sensul faptei rodnice, soarta omului și legile firii sale nu le-au pătruns decât aceștia din urmă. Credința luminată, dragostea pentru înțelesuri și frumuseți superioare, legătura cu aceste realități pure, setea de absolut care le stăpânește sufletul le dă tăria de a îndura cu ușurință durerile cele mai grele.

Dacă epicureismul, reactualizat cu mari dimensiuni de etica burgheză, înlătură suferința fără a cunoaște bucuria, dacă pesimismul acceptă suferința pentru ea însăși, etica nouă, de un adânc înțeles Creștin, acceptă suferința pentru a ajunge în sferele luminate ale bucuriei.

Atunci când vorbim despre suferință, noi suntem în căutarea luminii, în așteptarea bucuriei celei mari. Omul întreg, omul adevărat, după cum nu poate trăi fără suferință, nu poate trăi fără bucurie, și cea dintâi este o cale către cea de-a doua. Însușirea de ființă superioară și liberă a omului îl face să sufere cu prisosință, dar nu cu zădărnice. Învățătura nouă întemeiată pe tradiție îndrumază gândul și fapta omului după nevoile și legile neschimbătoare ale firii. Îi arată legăturile necesare nu numai în ceea ce este și cum este alcătuită făptura sa, dar totodată îl îndrumază către ceea ce trebuie să fie el. Căci nu e îndeajuns să spunem că „așa e omul și mai mult n-avem ce-i face” pentru că poate fi altfel și anume într-un fel care îi este propriu.

Suferința gândită naturalist are un caracter de necesitate și nu suportă convertirea în sensul unei transfigurări a realității morale și a creării unei noi condiții a omului. În sensul ei spiritual, experiența suferinței devine cale a ispășirii, dar și o cale a afirmației binelui ca principiu existențial.

Acceptarea suferinței ca o consecință a răului metafizic iremediabil și înlăturarea suferinței ca o consecință a unor condiții exterioare materiale și sociale sunt două erori fundamentale ce nu pot duce la rezolvarea acestei condiții universale a omului. Sensul adevărat și creator al suferinței poate fi găsit prin conjuncția sa cu dragostea care îi dă forța elementară a purității și pe aceea a afirmației binelui și frumuseții supreme.

EX A DESCUMPĂNITĂ

pagina 96

1 I RESENTIMENTUL CA ABSURDITATE ȘI NEGAȚIE

Resentimentul este ușa larg deschisă negației în toate formele ei. Pe aici intră cel nedefinit, cel obscur, cel împovărat de neputința lui.

Resentimentul duce în împărăția umbrelor, acolo unde totul este și nu este, totul se zămislește pentru a se destramă înainte de a prinde formă, înainte de a exista. Pe această cale omul merge în împărăția lui „a nu fi”, în zonele unde totul este posibil fără bucuria creației, fără îndemnul lucrului împlinit, izvoarele resentimentului pornesc din zonele obscure ale neființei.

Resentimentul are patima absurdului, a contradicției și a neînțeleșului, are logica întâmplării, a dezordinii, a maladiei spiritului, are beția desfrâului și sensul aprig al negației. Omul purtat de resentiment este un complexat, un om redus până la desființare. El urăște din amarul frumuseții pe care nu o poate atinge, din invidia față de tot ce înseamnă afirmație, din starea căzută a propriei sale neputințe. Diavolul este un complexat, este un inconsistent, este copilul din flori al orgoliului făcut cu neputința. Cei ce îl slujesc, discipolii lui, fac aceeași cursă triumfală în periferia existenței prin care vrea să capete un sens, dar care îl tolerează numai pentru strălucirea binelui. Lipsit de un fond existențial, descifrat doar prin contrast și inversiune, diavolul are un caracter subversiv și mizerabil; secretul lui este setea lui de a descumpăni existența. Ceva care înseamnă negație nu poate să existe în sine, ci numai prin contrast, prin disimulare și înșelăciune; ia formă distinsă, elegantă, face figură de gentleman; este blând, insinuant și dulce, este fin, spumos și îndatoritor. Disimularea este dificilă, presupune o mare inteligență și artă. Diavolul nu e un prost, nu e un gafeur, ci un rafinat al diversivității și un prompt executant de o infinită și inegalabilă măiestrie.

Omul resentimentului acceptă o lume aparentă și falsificată; el are iluzia biruinței, dar merge deschis spre prăbușire. Cel ce urăște nu poate aduce la viață nimic nou, nimic afirmativ, dimpotrivă aduce dezechilibrul și până la sfârșit distrugerea totală, adică moartea. Izvoarele resentimentului cresc și omul se împruținează cu cât se angajează mai mult în apele sale înșelătoare. Resentimentul înseamnă egoism și orgoliu, ardere

interioară năpăstuită de focul ambiției nemăsurate, descompunere a luminii și vieții. Existența nu mai e locul prielnic unde cresc fructele aromate ale dragostei, ci un loc sterp, un loc unde nu mai apare nicicând lumina aurorei. Cuceririle resentimentului sunt iluzorii și efemere, sunt cuceririle știmei lacurilor ce te trage mereu la fund. Nu poți crea ceva nou și ceva bun pe căile răului. Cine urăște stinge puterea de creație, stinge majestatea catedralei, stinge imaginea biblică, legătura intimă și esențială a omului cu Dumnezeu. Nu se poate construi o lume frumoasă și demnă cu mijloace mizerabile. Resentimentul, minciuna și tot câmpul de experiență a răului activ nu pot aduce lumii noastre însetate decât o convertire a scopurilor imaginate nobile, la mijloacele mizerabile folosite. Valoarea-scop e în funcție de valoarea-mijloc și niciodată omul resentimentului nu poate înviora o lume a dragostei, a creației și a libertății spiritului. Din ură, injustiție și dezgust nu poate naște o lume a dragostei, dreptății și darului de a trăi. Căile resentimentului nu pot duce la împlinire și frumusețe pentru că nicicând căile negației nu duc la afirmație, nicicând ura nu a creat, ci a distrus.

Viața noastră a tuturor crește din marea aspirație către absolut și calea ei supremă e dragostea. Prin resentiment omul se îndepărtează de ceea ce aparține pozitiv naturii noastre și cade în apele tristeții și singurătății unde lucrul nu mai este lucru, straniu și dușmănos, imperiu al păcatului rafinat, dincolo de care nu mai există trăire în spirit și umanitate.

2 I FUNCȚIUNILE MAGICE ALE MINCIUNII

Să vedem acum o altă dimensiune a răului ce bântuie viața omului; e vorba de minciună. Mult mai vizibilă decât resentimentul, minciuna, trece drept o necesitate socială și un semn al inteligenței. Unde a existat omul a funcționat și minciuna, dar azi pare că e o poveste cu întâmplări miraculoase; oamenii cred în puterile ei ca-ntr-o cale principială, ca-ntr-o magie a succesului, de un rafinament pur și strălucitor. Unde e minciuna? Umblă ca o nebună

răsfățată, umblă în patul conjugal și în cabinete, la catedră și la altar, în cârciumă și pe stradă. Nu poți spune adevărul fără să fii socotit un infirm și fără să fii lovit. Mirosul minciunii e de putreziciune și oamenii îl sorb ca pe acela al crinului.

Minciuna nu este o problemă socială, ci una morală și metafizică. Ea își trage seva din aceleași izvoare ca și resentimentul; este un produs al falsului și al înșelăciunii, mereu în contrafacere, mereu altceva decât este, mereu inducere în eroare și angajare pe un alt sens decât cel real.

Minciuna e contrarie adevărului, e chipul improvizat a ceea ce nu este, e deruta cunoștinței și înțelepciunii, e statuia spartă a virtuții. Minciuna imită și contraface, orânduiește pe dea-ndoaselea lucrurile care sunt și înșală într-o perfectă ordine pe acelea care nu sunt. Minciuna vrea să facă bună impresie și să câștige partida; ea simulează, face figură de „mai adevărat” decât adevărul. Oamenii cu suflete de copii o văd într-un singur fel, dar lacrima rătăcirii nu i-a făcut mai înțelepți; ei nu știu că garderoba minciunii este inepuizabilă și, deghizată, ea apare din nou în alte forme pe cât de noi, pe atât de atrăgătoare. Și astfel cursa continuă până ce devine dans magic. Minciuna apare întotdeauna frumoasă, atractivă și liniștitoare; cei de bună credință se simt bine și adorm în visul ei luminat de speranțe. Toate lucrurile merg bine până ce golul înșelăciunii își deschide porțile și bietul om o ia de la capăt ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. El nu-și dă seama însă că bășica spartă a minciunii apare din nou, de astă dată aparent consistentă, până la o altă răspântie unde trebuie să aleagă și să hotărască iarăși.

Dacă mergem la acei „illete” ai vechiului sat Românesc găsim mărturii revelatoare; ei cunosc adevărul. Pentru acești oameni simpli, dar de o mare grandoare „minciuna înseamnă înșelăciune, iar cel ce minte nu mai e om că el s-a dăruit răului” sau „când minți, nu numai că te faci de rușine, dar pierzi din putere, simți așa că te împutinezi”. E aici o lume în care minciuna nu poate fi nici mental acceptată.

Oamenii rafinați însă, oamenii acestor vremuri de mare și strălucitoare civilizație, cred în binefacerile minciunii până în a o socoti mijloc al mântuirii. Funcțiunile magice ale minciunii se degajă dintr-o angajare a omului pe căile răului, substrat al spiritului negativ, se degajă dintr-un pesimism profund în care om și natură, om și spirit creator, sunt niște caricaturi ale existenței.

Pentru aceste poziții „la început a fost înșelăciunea” nu logosul, a fost neantul, a fost dezordinea și desfrâul. Ei repudiază existența lui Dumnezeu, dar slujesc cu încredere pe aceea a impostorului, purtător al unui spirit subtil care îndepărtează misterul creației și macină stâlpii existenței ce sunt puritatea și dragostea.

Minciuna e minunată, bogată și plină de farmec prin speranțele ei dar nu mai puțin e insinuantă și subversivă. Templul ei e fără cupolă și îngerii ei nu știu cânta; ea se face că este ceea ce nu este și stăruie pe căile succesului. Subtilă cum e, reușește să întoarcă lucrurile în sens invers, dar decolorată și fără chip nu poate construi nimic.

A minți este o mare virtute pentru cel ce crede că omul nu are un fond spiritual de autentică frumusețe divină și că existența sa este un non-sens.

3 I DIAVOLUL MAIMUȚĂREȘTE PE DUMNEZEU

Dar răul în poziția sa supremă care secretă resentimentul și minciuna stă în simularea lui în existență divină. Seducător prin excelență, el e impostor prin excelență. Aici stăruie natura lui intimă și tot de aici se desprinde caracterul său. El se arată prinț al spiritului, existență originară și mare forță creatoare, dar în fond este un servitor netrebnic angajat prin contrast al prezenței divine, iar puterea lui este efemeră, doar atât cât poate să înșele. Nu are o existență în sine pentru că în acest fel ar fi ceva real; el nu este o dublură a lui Dumnezeu, așa cum cred unele religii asiatice vechi, ci apare ca o negație la ceea ce este, la ceea ce există afirmativ.

Prezență prin contrast și negație, răul caută tronul luminos al divinității, act care îi valorifică însușirile de

disimulare și artificiu. „Diavolul maimuțărește pe Dumnezeu” spune un cuvânt vechi și el încearcă să apară cu inelul de aur, să aibă un aspect sacral.

El nu vrea să spună cine este, nici ce face, nu vrea să se arate deschis, nici ce urmărește în final. Când îți ia ceva din bunurile tale nu o face gratuit, ci te plătește pe prețul său de corupție; îți ia totul și se face că te plătește, pentru că în formă (nu din fire) el este cum nu se poate mai corect. Când îți biciue sufletul și te aruncă în deznădejde pe nedrept, îți cere să îl lauzi pentru bunătatea și generozitatea lui. Și, de-ți mai lasă ceva să speri, atunci îți dă cu puținul, picătură de apă pe buzele arse, așa ca să mai poți dura pentru alți spini ai mădurelor și spiritului.

Lucrarea sa secretă, absurdă și crudă, trebuie văzută ca o floare a inocenței, a frumuseții nealterate. Iese în marea piață a lumii și strigă: eu sunt Dumnezeul adevărat, strigă plin de amărăciune și orgoliu. Oamenii, dubli prin firea lor, lasă jocul liber al fondului lor subteran, acela care nu cere nimic și oferă totul afară de un singur lucru: puțința salvării.

Așa apare deruta omului care în căutarea absolutului cade în capcana periculoasă a contrafacerii ce până la sfârșit nu e altceva decât inversul a ceea ce căuta, e parodia adevărului. Unul a găsit absolutul în posesiune materială, în bani și proprietate, altul l-a găsit în putere, în setea de a domina, și altul în plăcerea imediată a senzualității, tot atâtea metafizici și religioase căi ale împlinirii. Aspirația către adevăr și sublim a omului a fost deviată și iată sufletul umanității sângerează sub povara singurătății și absurdului. Iluzia afirmație a autodivinizării întemeată pe o falsă ordine spirituală, a îndepărtat omul de condiția sa originară și i-a închis căile de regenerare, acelea ale dragostei și creației, ale libertății și responsabilității. Omul nu mai e imagine biblică cu posibilități de transfigurare și naștere din nou, ci o existență îndurerată de propria sa neputință și orgoliu, imagine deteriorată de arta secretă luciferică.

Părăsindu-și condiția proprie, omul a spart ierarhia

lumii și a dereglat ordinea spirituală; el s-a îndepărtat de poziția sa care este tragică, dar nu mai puțin sublimă și înfloritoare, plină de har și sens.

CEL *n* CA MUNTELE

pagina 104

1 I APELE TRISTEȚII

Tristețea este o stare morală, aparent prezentă în viața noastră, a tuturor. Dar ea este caracteristică poezilor, cuprinzându-i în această categorie pe toți cei ce trăiesc starea poetică chiar dacă nu practică arta poetică și mai este caracteristică înamoraților ce fără știrea lor coboară în adâncimile existenței cu speranța că se vor împlini.

Frecvența tristeții nu ne îndreptățește să o socotim o stare banală, și semnele prezenței ei nu sunt întotdeauna cele mai proprii expresii și cele mai juste înfățișări ale conținutului său de viață. Prin formele ce le ia, tristețea apare ca o alcătuire fluidă, colorată și muzicală, dar prin natura și rostul ei are un sens existențial.

Tristețea nu este o simplă reverie sau o stare produsă de contradicțiile materiale și sociale pe care omul le trăiește zilnic. Ea merge profund pe planul interior până la locul unde condiția omului poate intra în derută. Totuși tristețea nu cunoaște neantul deznădejdiei; neliniștea ei este purtătoarea unei suferințe în care speranța este activă. Tristețea nu este o stare de năruire interioară, ci una de îndurerată creație. Greutatea unei definiții precise vine nu numai din caracterul ei fluid și al tonurilor variate prin care se manifestă, ci mai ales prin semnificația ei metafizică. Prin experimentarea tristeții, omul realizează o trăire nouă în care orizontul și înfățișarea lucrurilor se schimbă. Lumea devine mai bogată, lucrurile mai puțin materiale, sensul lor mai simplu (esențial) și mai adânc. Perdeaua ce o trage privirii noastre este mai voalată, dar mai pură și imaterială; vedem mai puțin precis, dar vedem mai departe; lucrurile pierd din consistența lor materială,

dar câștigă în semnificația lor spirituală.

Tristețea, așa cum am spus, este prin excelență o stare interioară poetică și muzicală; din ea crește ritmul și o imagine colorată a vieții, tonul și măsura ei de mister. Tristețea, aparent pasivă, este o stare de înflorire spirituală; ea nu este activă în sens exterior, ci interior, contribuție a dimensiunii metafizice a omului și stimulent al setei de absolut. Pe această cale, tristețea ne dă întâlnire și cu dramatica stare de insuficiență, de gol și infirmitate.

Posibilitățile deschise de tristețe pot merge în sens contrar, dublu; ea poate duce la angoasă și disperare, dar tot atât de bine la actul salvării; aceasta depinde de modul cum este orientată: dacă accentul cade pe infirmitate sau pe acela al setei de împlinire.

2 I MAREA SINGURĂTATE

Măslinii bătrâni și închirciți își băteau nodurile sub adierea nopții. După un nor negru luna își dezvălea chipul de aramă cu străluciri de aur pulverizat. Cerul se boltise mai înalt, mai întins, mai cuprinzător, cu priviri de stele înfrigurate. Jos, în depărtare, se vede orașul învăluit în boarea nopții venite nu știe nimeni de unde, cu minunile și tainele ei. Acoperișurile cu scânteieri de lumină nocturnă, zidurile cu rășfrângeri albe și reci, ascund o lume care se naște și care moare, o lume a gustului de arome amare, o lume de neliniști, cădere și îndemn. Tu stai singur, singur sub cupola cerului înstelat și nimeni nu știe, nimeni nu crede sau bănuiește. Timpul se scurge încet și trist, ceasul se lasă greu pe tufe, pe stâncă, pe suflet și lumea nu știe nimic. Și cei ce te iubesc, puținii unei lumi îndurerate și ei dorm, dorm neputința unui suflet biruit.

E o liniște adâncă, liniștea neliniștii cu împărăția ei tremurătoare, împărăția suferinței tăcute. Nu răspunde nimeni. Oamenii nu răspund, nici păsările, nici apele și nici pietrele; doar vântul câteodată, să șteargă în fugă dorul cu aerul său arzător, cu setea nepotolită pentru cerul vinețiu brumat, îndepărtat și el.

În suferința aceasta tăcută ai rămas singur și te rogi

pentru o lume mai bună, plecat de suferință în grădina singurătății. Îți treci mâna albă pe fruntea fierbinte, ca un fuior de mătase al zilei de mâine.

În marile momente ale vieții omul rămâne singur. Răscrucea, care îi cere discernământ, hotărâre și putere, îl urcă pe crestele marilor singurătăți. Numai marii inițiați, marii reformatori rezistă pe aceste poziții. Cei mai mulți dintre noi ne îndreptăm pașii către semenii noștri, către oameni, cu speranța regăsirii. Dar atențiile lor sunt deseori formale și apropierea distonantă prin lipsa lor de conținut.

Omul însingurat de teamă a fugit în cetate, s-a aruncat în lumea ei de tumult, s-a prins de formele ei efemere, a căutat în lucruri și în alții sprijinul ce nu-l găsisese în sine; a căutat leacul tocmai acolo unde golul era și mai mare. Unii dintre oameni au experimentat o iremediabilă singurătate în mijlocul marilor metropole.

3 I CEL CE URCĂ MUNTELE

În urma unei greșeli, suferința vine ca o eliberare, ca o speranță că te poți vindeca de răul ce a pricinuit fapta ta neîntărită. Alteori însă, suferința vine ca o pedeapsă nemeritată. Cugetul și fapta îți sunt curate, numai dragoste și îndemn. Ceea ce e mai grav, răul vine deseori chiar de-acolo unde ai săvârșit numai bine.

Dacă ești înșelat și prigonit de însăși lumea speranțelor tale, dacă ești lipit de zidul neîndurării, nu lovi, ci ascultă, tu, om cu chip de om rodit în lumina dragostei, lasă umbrele să treacă și lasă o lacrimă să cadă pentru cel de lângă tine sau pentru cel de departe, pentru greșeala fratelui tău, pentru greșelile tuturor, pentru iluminarea oamenilor, a celor care nu pot cunoaște și nici mărturisi.

Aci, în lupta neînțeleasă și însingurată, stă frumusețea unui suflet care nu cere nimic pentru sine, ci numai o răscumpărare în fața celor ce nu se trec.

Cel ce vede mai departe, cel ce a descoperit izvoarele limpezi ale vieții, cel ce știe lumea în ce are ea mai profund și ascuns, iradiant și ascensional ca lumina zorilor, acela nu este înțeles și uneori alungat dintre oameni. Fiece

înnoitor poartă cu el o tragedie proprie. Minimul de efort al deprinderilor nu lasă loc înălțimilor.

Omul care este stăpân pe el însuși, cel ce merge pasul cuceritor al adevărului și aduce cu el o lume mai bună alungând îndoiala și moartea, omul acesta se bucură foarte rar de aleile grădinilor cu flori. Purtător de forme și sensuri noi, el stăruie într-un climat neprielnic. Șlefuitor de diamante ale spiritului, omul acesta nu-și părăsește vocația, nici calitatea sa de inspirat. Încercările de tot felul îl definesc mai mult, îl purifică și-l înalță către o zonă de lumină, pentru marele banchet spiritual.

Cei mai mulți dintre noi nu iubim adevărul, ci adevărurile noastre adică deprinderile, acelea care ne servesc fără efort să trăim așa cum am apucat. Dacă un păstor trece prin vreme săgetându-ne inima cu daruri noi, ne credem viața în primejdie și zdruncinați cum suntem, scoatem acul gândului întărâtat.

Să iubești necondiționat, fără răspuns, să iradiezi lumina spiritului tău până peste marginile lumii, să hrănești cu pâinea bunătații, să crești și să ajuți în tot felul, fără să ai teama insuccesului sau a loviturii pe la spate. Să înalți cântece de laudă vieții, să vindeci rănilor fraților tăi de suferință chiar și atunci când te hulesc, să-i urci pe creste până la locul unde privirea lor ametește.

Să crești florile de foc ale dragostei, să umbli drumul greu sfârșit de osteneală pentru a purta lumina altora, a tuturor, a celor buni și a celor răi, să suferi pentru ei în candoare și măreție.

Când ești bun, darnic și luminat, când servești și suferi pentru alții, când iubești prea mult, nu te aștepta la recunoștință, ci la răscumpărare. Când arăți tuturor calea înțelepciunii și virtuții și-ncerci să-i deprinzi cu adevărată omenie, pregătește-te pentru zgomotosul alaiu al răstignirii. S-a spus că-n lumea noastră, când calci pasul ascensional al umanității, nu ai decât un drept: să suferi și să mori chinuit de acei pe care îi iubești. Ghimpe al plăcerilor ușoare și al conștiinței alterate, ei nu te pot considera om normal, om bun, decât poate după cântarea

cea din urmă.

Cel ce ostenește cu rodnicie, cel ce seacă izvoarele plânsului ce ne sfârșește pe noi oamenii, cel ce alungă pustiuul întâmplător, numai acela urcă muntele vieții, numai el cucerește spațiul spiritual al lumii. Acolo în creste totul pare făcut să lase ochilor noștri imaginea unei lumi mai bune, a lumii adevărate care întruchipează bunătatea, adevărul și frumusețea deplină.

Cel ce urcă muntele, omul care de milenii se luptă și stoarce lacrimi din ochii săi luminoși, acel care știe că la sfârșitul ascensiunii sale nu va găsi un cer searbăd, pustiu, pierdut în împărăția vântului și norilor, omul acela va birui până la sfârșit.

Visul lui singuratic nu va mai fi luat în răs, visul lui și dragostea lui vor arde urâtul și mizeria multicoloră a omului unei civilizații barbare. Cugetul și strigătul lui nu vor mai fi acoperite de cântecele ademenitoare ale lăutarilor vremii cu bani mulți și suflet puțin, ci vor străbate departe până în inima lumii și o vor trezi la o altă viață, la o altă lumină, abur nou ce va topi tot ceea ce nu rezistă marilor înălțimi.

Cel ce urcă muntele plin de credință, luminează cărările și birue moartea, singurul tovarăș la acest drum greu. Noaptea și luna cu ochii înșelători, noaptea și stelele cu răsfrângeri de mister se topesc în calea netulburată a dimineții. Ah, zorile, zorile! Apare creasta rubinie apoi ca argintul și floarea de crin. În privirile celui ce urcă muntele se adună tot focul dimineții, zarea albă, florile și păsările, o mare de lumină cu fâlfâiri de înger. Un cântec netulburat urzește o lume ca-n ziua cea dintâi.

m DFTOMUL?

pagina 112

01 I UNDE E OMUL?

Unde e omul bun, cel ce împarte bucuros bucata de pâine uscată, unde e omul care deschide zorile iertării și

dragostei, acela care crește florile mele și pe ale tale, frate, vecin sau pelerin? îl căutăm mereu ca pe o lumină, ca pe o mireasmă, putere ascunsă a dragostei ce alungă urâtul și topește suferința. Să batem lumea-n lung și-n lat, această lume atât de întristată, să rătăcim pe căile înfiorate ale cerului până când vom găsi țara unde cresc florile zilelor de la-nceput, acolo unde omul trăiește în însăși izvoarele vieții, punct de sprijin neschimbător al lumii noastre.

Unde e omul întreg și puternic, omul bogat interior și bine îndrumat, omul pur și înamorat al absolutului?

Îl găsim arareori și atunci numai în acele exemplare de splendidă frumusețe și echilibru, ce trăiesc în zonele mai puțin expuse ale vieții de cetate, omul simplu, de o simplitate care atinge permanențele și de o dragoste de adevăr care vede pe Dumnezeu, omul simplu care nu cunoaște porțile căderii în fața tuturor tentațiilor unei lumi de desfrâu și penibilă desfigurare.

Acest om nu cunoaște arta de a înșela, viclenia, dar cunoaște arta de a fi om, chip uneori zbuciumat, dar sublim, păstrător al tainelor existenței sale în lume.

Oamenii cred în genere că numai ridicarea pe o treaptă socială și materială le poate garanta o stare aleasă, demnă de invidiat. Sunt oameni simpli care manifestă o reală noblete, care respiră un aer sănătos și străbat o cale de înțelepciune. Gândul și fapta lor, hrănite din cele mai pure izvoare, împlinesc totul cu o inocență firească, apropiată florilor și copiilor, astfel încât și-n greșeală apar blânzi și frumoși.

Trecerea lor în lume este senină, bucuria - în muncă și cumpătare în cântec și rugăciune.

2 I URZEALA OMULUI

Tu, omule, nu te mândri, nu te închipui puternic, biruitor și peste tot ce cuprinzi, stăpân. Nu te socoti veșnic în ce ai trecător și putred, nu te îndumnezei când ești un vâslaș greu încercat pe marea întinsă, nu rareori flămândă a lumii acesteia.

Tu femeie, nu te pierde în propriile tale vrăji, în

frumusețea ta fără pereche. Darurile chipului tău nu ajung să sature nici setea păcatului consfințit al unui singur om, acela care ți-e bărbat. Nu crede fără măsură în frumusețea ta, mâine neîntârziat ofilită; atunci va trebui să-ți cauți rostul în alte părți ale pământului acesta atât de înșelător încărcat cu daruri noi. Numai fărâma de lumină ce o simțiți străbătându-vă făptura câteodată, și atunci numai mărghiaș, numai sâmburele de veșnicie aruncat în voi – aur zvârlit în chipuri de lut nefrământat – pot înălța puterea la rând cu năzuința și azvârli un pod dincolo de moarte, în paradisul pierdut al unei lumi atât de flămânzite.

Acolo unde orientarea spiritului nostru este defectuoasă și o conștiință superioară a rostului nostru în lume nu funcționează, împlinirea unui destin propriu nu este cu putință. Cutreirând fără sens toate colinele apetitului și plăcerii, nu putem obține o viață de echilibru și armonie, o viață de creație. Adevărul se dezvăluie numai acelui care ia o atitudine sinceră în fața problemelor vieții și suferă cu demnitate, se dezvăluie numai acelui care se deprinde să vadă lucrurile în realitatea lor dată și posibilă, acelui care se supune liber unui regim de riguroasă disciplină a spiritului.

Liniștea și pacea nu pot fi cucerite prin delăsare și înșelăciune, ci printr-o mare efortare a tot ceea ce angajează ființa noastră către împlinirea unui destin uman superior.

3 I OAMENII SIMPLI

Rupți din legăturile firești ale condiției noastre angajați pe drumul tuturor tensiunilor inutile, de pe aceste poziții noi putem cuceri, dar cucerim o lume în care nimic nu durează, un univers mort.

Dorim ceva, dorim mereu, ceva care să ne astâmpere orgoliul sau setea de parvenire. Ducem o viață febrilă, dar fără rod; derutați, căutam dulcele și obținem amarul, amarul unei vieți care adună totul și nu păstrează nimic, amarul unei vieți în care lumina e fumurie, munca e lipsită de bucurie și dragostea e fără gust. Cugetul și fapta

noastră se desfășoară într-o lume peste care domnește teama și efemerul.

În sat răsună mersul carelor și mugetul vitelor, cântă jalea oamenilor, a râului și a copacilor. Pe vârful dantelate joacă scânteile unui apus însângerat.

Iată această lume a satului, care fără bolta unui cer încreștinat ar fi coborât treapta cea din urmă a vieții animale, această lume e purtată de dorul unei vieți mai bune armonioase și sublime, de dorul culmilor amețitoare unde omul își găsește respirația largă a setei lui de absolut.

Câtă bucurie în știința omului și cu cât mai naltă în neștiința lui știută. O muzică cerească îl poartă pretutindeni.

Oamenii noștri din popor, oamenii pământului par să trăiască o viață mai echilibrată și nu rareori mai profundă decât a noastră, care nu rareori înseamnă o demisie a moralei. Apropiți de natura vie, bogată și multiformă, înarmați cu o știință a tuturor amănuntelor în marea masă a tainelor ce se deschid conținut, meșteri artiști și artiști meșteri, sensibili la întreaga gamă de forme și culori a lumii aparente și la puterile celei ascunse, stăpâni ai virtuților care fac din lut esențe, oamenii aceștia mai puțin evoluți material, simplii și înapoiții confortului, ne întrec deseori în înțelepciune și virtute. Plini de elan sau măsurăți, delicați sau aspri, dar întotdeauna sinceri și demni în fața problemelor vieții, acești oameni la care simplitatea înseamnă esențialitate, îmbină munca cu cântecul, durerea cu surâsul și setea de adevăr cu frumusețea.

Ei nu cunosc ca noi toate minunile științei și ale tehnicii, dar cunosc sporul ascuns al lucrurilor și sensul darurilor proprii naturii umane. Din tradiție sau din carte, ei făuresc totul prin efortul propriu, din experiența mereu înnoită cu fiecare ins ce vine pe lume.

O intuiție vie și adâncă, un elan creator fără limită, o comuniune perfectă cu lumea înconjurătoare – acel real viu și tainic, nu acela mort și banal al unor preinși cărturari –

aspirație copilărească spre cer care niciodată nu le-a rămas pe de-a-ntregul închis, acestea sunt însușirile unor oameni care cu prea multă ușurință au fost socotiți mizerabili.

Cine este acela care bate le porțile cerului să-i deschidă soarele cămărilor sale de foc? Să-l căutam în fiecare din noi!

ISTER AL EXISTENȚEI

9

pagina 118

01 I OMUL, MISTER AL EXISTENȚEI

Condiția umană nu este așa cum apare. Omul este o existență complexă, de o profunzime și un sens greu de deslușit. Natura sa, locul pe care îl ocupă în ierarhia lumii, valorile ce le cuprinde și sensul pe care el îl presupune dau omului o poziție plină de răspundere și dintre cele mai dramatice. Omul este marele mister al existenței.

Pentru a putea trăi o viață superioară, cu adevărat umană, pentru a se îndruma, omul trebuie să știe care îi este condiția, cine și cum este el situat în lume. Suntem în fața unor obligații intelectuale și morale ce nu rareori depășesc puterile noastre de discernământ și de acțiune. Pentru fiecare pas înainte este nevoie de un mare efort de cunoaștere dublat de o riguroasă practică a înțelepciunii și virtuții.

În primul rând omul, cel de ieri, cel de azi și cel de totdeauna, este o părticică minuscule, dar plină de grandoare a cosmosului și armoniei universale. Cei ce experimentează cu amploare această dimensiune – pentru că nu toți o experimentează – pot să se înalțe sau să se frângă. A exista în lume în mod conștient nu este îndeajuns pentru că există și posibilitatea de a cădea în lume. Până și marele Pascal s-a speriat în fața spațiilor infinite.

Golul cosmic este imens și catastrofic pentru cel ce îl

trăiește. E cutremurător să bați la porțile unui astfel de edificiu și să nu-ți răspundă nimeni.

Omul se măsoară cu lumea în sens material, de aceea conștiința lui se frânge, de aceea când experimentează această dimensiune a condiției lui este atât de copleșit. Poziția sa în lume și viață are nevoie de-o alta orientare, aceea a spiritului său activ care îi este specific și prin care învinge lumea în materialitatea ei imensă, infinită. În oglinda rațiunii și conștiinței sale superioare se răsfrânge întregul univers; în fapta sa când este bine îndrumată, se răsfrânge ceva din însuși misterul creației.

În acest fel lumea ne apare complexă, bogată și profundă, dar totodată unitară, armonioasă și echilibrată. Pentru a se putea împlini, omului nu-i este indiferentă poziția față de întreaga existență și nici sensul vieții sale în act, adică acela al posibilului.

Cei mai mulți oameni pierd măsura lucrurilor și ierarhia lor, pierd până la sfârșit disponibilitatea sufletească. În acest fel devin universuri închise, măcinați de marea singurătate și plictiseală inutilității lor. Tot ce caută și fac exterior, la nivel de senzație, nu e decât un refugiu din inconștientă sau disperare. Tonul trist și grav al singurătății, neputința de aderare la lume și viață în profunzimile lor cer un consum care nu e altceva decât un fel de preludiu al morții. Această condiție mizerabilă a omului nu poate fi depășită decât atunci când universul personal se deschide și valorifică tot tezaurul umanității de care dispune.

Noi, oamenii, existăm co-existând cu florile și gâzele, cu oamenii și Dumnezeu, cu universul întreg. Tot potențialul nostru de creație și farmec trebuie acționat, redând însutit, redând până la cap, ceea ce am primit în germen.

2 I CINE EȘTI TU?

Trăim și suferim laolaltă și nu ne știm cum nu se știu nici pietrele. Fiecare purtăm un nume, un nume adevărat. Ne simțim în el aievea, ne simțim adânc și ne dorim noi înșine. Acest nume există pentru noi ca realitate vie,

continuu experimentată interior, ca o realitate ce se impune; el cuprinde o ființă bogată, ceva asemănător unei păduri tainice cu izvoare și cântece pure, mereu noi, mereu altele, o făptură vie cu gânduri și daruri, acum împăcată, acum trudită, acum îmbucurată, acum tristă cât Muntele Golgotei.

Pentru cei din afară cine ești tu? Ești un obiect, o umbră și nici atât: o cifră, o abstracțiune, două sunete indicând un obiect. Vezi cum se apropie oamenii de tine: indiferenți sau la fel cum se apropie de toți ceilalți, fără dragoste sau alt semn dumnezeiesc. Pentru ei tu ești altul și altul ești tu; poți să fii sau poți să nu fii, ca o brazdă de pământ, fără suflet, fără chip, fără durere și cântec.

Cei care au experimentat în viață tristețea amară a unei singurătăți în mijlocul oamenilor, cei care au fost loviți și îngenuncheați de inima lor secătuită, chin conștient din chin inconștient, rău din izvoarele răului purtat cu orgoliu și prostie, numai aceia care au răscumpărat totul prin suferință pot ști ce înseamnă a fi aproape, a fi frate, pot birui închisorile omului și culege aurul lumii, acela ascuns în jocul cerului și-al mării vieții noastre spirituale.

Când fratele de destin, omul, se apropie de tine, cheamă-l și cu puterea dragostei frânge întunericul crescut între voi în atâtea chipuri, cu gândul tău iradiant dezvăluie tainele și respectă-i sâmburele de lumină pe care însuși misterul creației a angajat-o acolo unde nici nu bănuim. Toți cei ce ne înconjoară, toți cei pe lângă care trecem sunt pentru noi prilejuri de a ne încerca bucuria și frumusețea noastră înșine într-o lume de durere și moarte prematură.

În fiecare din noi există doi oameni: unul pe care îl vedem și altul pe care nu-l vedem. Primul este omul fizic și social, cel de al doilea omul metafizic și spiritual. Primul, omul aparențelor, cel de al doilea, al esențelor. Toate aprecierile și faptele noastre greșite provin din înclinarea superficială și comodă de a-l privi numai pe omul exterior.

Bine ar fi ca omul să apară așa cum este, adică cel din afară să fie cel dinlăuntru. Lumea noastră însă e plină

de contradicții și aparențe înșelătoare, e plină de consecințele păcatului. De aceea, pe căile indicate nouă de o adevărată trăire în spirit, trebuie să risipim negura ce ne acoperă vederea, să frângem toate opreliștile care ne fac să nu pătrundem în inima și taina fratelui nostru de destin, a celui cu care trăim și ceea ce e mai grav și neîndreptățit, a celui pe care vrem să-l judecăm.

Omul pe care nu-l vedem este cel adevărat, omul adânc al esenței proprii, acela al firii celei desprinse din ordinea divină a lucrurilor și pe care numai setea noastră de absolut ni-l poate descoperi. Sinceri în sfortarea față de noi înșine, curați și puternici în aceea față de lumea întreagă cu făpturile ei atât de minunat alcătuite, pas în singurătate, dar privire coborâtă cald între cei asemenea mie, iată o cale a bucuriilor celor din înalt ale omului.

Cel de aproape sau cel de departe, toți îți sunt frați. Mai bun sau mai rău, tras tot atât de poverile păcatului, omul este un univers tainic, sigur o alcătuire măiastră de umbră și lumină, dar nu mai puțin sigur, o ființă dăruită cu calitatea, firea și destinul său propriu față de care noi ca oameni nu putem fi indiferenți. Adâncimile atât de bogate ale spiritului său, noi nu le putem privi cu ochiul pământesc și nici nu le putem apropia cu mijloacele obișnuite ale mâinii care caută mereu pentru sine. Fântânele acestea ascunse nu pot fi descoperite decât cu aceleași mijloace cu care ele au fost zidite, adică ale cugetului și faptei care în temeiul lor sunt cunoaștere și creație, apropiere de absolut.

3 I STRĂINII DE APROAPE

În goana sa după o lume de forme și culori schimbătoare, în setea sa de cucerire materială, omul de azi uită calitatea celui apropiat, a omului viu, a omului legat printr-un destin unic. Soție, copil, frate sau prieten, toți apar în aceeași ștearsă zare, toți cu același chip străin, făpturi fără suflet, fără taină, întâmplătoare instrumente care de cele mai multe ori nu corespund nevoilor noastre de consum și parvenire.

Făpturile acestea cu chip de om, pe care dacă nu le

mai putem folosi, le aruncăm într-o lume de indiferență și moarte, fără ca vreo cută a sufletului să se miște, sunt frații noștri de destin, sunt cei de aproape, uitații, străinii de aproape.

Dacă făptura noastră s-ar cutremura o clipă și ar primi nevăzut frumusețea învățăturii Dumnezeuului întrupat, dacă privirile ni s-ar încălca de dragoste și îndemn, sub acele chipuri șterse de întrebuințarea zilnică, sub acele forme și umbre nesemnificative, am descoperi o lume adâncă, o viață tainică, o fântână de înțelesuri și îndemn către o viață mai bună. Străinii de aproape ne-ar apărea în acest fel oameni vii, ființe intime peste care bogăția dragostei a căzut vertical, ca o lumină ce ni i-a deschis, ferestre minunate ale operei divine. Lumea a crezut mult timp că lucrările ei merg bine dacă totul este gândit, idee devenită instituție. Organizarea științifică este constructivă, dar ea trebuie luată în considerare în mod relativ, nu absolut. Ar fi prea simplu dacă fericirea oamenilor ar fi cucerită numai pe această cale. Universul uman e mult mai vast și viața nu se lasă prinsă atât de ușor.

Raționalizând totul, cuantificând, omul și manifestările sale devin un număr, obiect de statistică. În acest fel scapă ceea ce ne aparține ca făpturi concrete, cu însușiri proprii.

Omul este și participă la o ordine universală, dar există ca o realitate vie, concretă. Fiecare dintre noi suntem „un caz”, o ființă bine și propriu determinată, suntem existențe particulare cu însușiri variate și sensuri multiple, existențe ce închidem în noi o întreagă umanitate.

Suntem oameni, dar suntem cunoscuți sub un nume, adică identificați. Acest nume nu spune nimic despre ființa noastră, ci e doar o etichetă. Ești un nume și de aici încolo urmează imaginația: o mie și una de chipuri, după puterea și orizontul fiecăruia, dar toate necorespunzătoare omului viu, adevărat, pornit originar și cu destin omenesc. Numele nu exprimă pe „tu”, pe „celălalt”, așa cum el există în

realitate; el este dezgolit de sens, fără conținut real, uneori neavând decât o valoare (funcțională) de acoperire, ca un număr, ca o cifră.

A cunoaște pe cineva înseamnă a te depăși pe tine însuși, a coborî în adâncimile și tainele ființei sale, a te dărui lui ca unei existențe deosebite și apropiate deodată. În acest fel vei cunoaște cu adevărat, vei judeca drept și vei mărturisi bucuria de a nu fi singur pe lume.

EORAȘULUI

LU

pagina 126

1 I LUMINILE ORAȘULUI

Oamenii vin mereu către luminile orașului, ale cetății moderne pe care o cred încărcată de toate binefacerile civilizației. Vin curioșii, vin naivii, vin însetații de strălucire și putere. Ei cred că aici vor găsi tot binele și prisosul lumii acesteia. Cetatea modernă cu cântecele sale de sirenă atrage, dar nu satisface setea celor ce caută frumusețea. Omul aici duce o viață deschisă mai mult zodiei sale biologice; e o goană continuă pentru cuceririle unei vieți exterioare. Cei care caută libertatea, dragostea și creația, setea de absolut cu toate florile spiritului, au de dus o bătălie grea într-o lume potrivnică, ce nu păstrează astfel de lucruri nici în cămărilor conștiinței sale. În inumana „luptă pentru existență” un om e ca un lucru și un lucru nu e nimic în afara uzului zilnic, trecător și până la urmă, inexistent.

În condiția tristă a acestei vieți își duc zilele lor de bucurie înlăcrămată o seamă de oameni pe care metropola îi ignoră. Ei răătăcesc încrezători într-o lume mai bună. Flori delicate ale umanității noastre, purtători de bună veste, acești oameni nu și-au trădat destinul și nu au renunțat la calitatea lor; copaci singuratici într-un climat potrivnic, poartă în ei neatinse frăgezimea începutului și

suculența rodului.

Loviți și umiliți, în cel mai bun caz ignorați, acești oameni au mângâiat, au înălțat și au săturat din prisosul inimii lor pe toți cei ce-i înconjurau. Ei au venit să afle izvoarele luminii și au rămas în ea chiar atunci când nimic nu-i ajuta să rămână. Aceste flori delicate ale unei grădini pustiite, duc o viață de puritate și chin într-o lume care nu vede nimic dincolo de satisfacerea unor apetituri periferice; nici chiar propria sa nenorocire.

Sensul existenței lor? Roua dimineții de vară în vreme de secetă.

Etica marilor cetăți aduce o stare de înflorire mai ales celor ce sunt dornici de putere și bunuri materiale. Într-o lume în care unitatea de măsură este banul și relațiile, în care însăși gloria revine celor ce le posedă, este ușor de înțeles că valoarea proprie a omului contează mai puțin și că succesul este în primul rând apreciat.

Dacă pe această dimensiune a vieții se situează bunul suprem, e de la sine înțeles că înțelepciunea și virtutea nu vin pe căile dragostei de adevăr, de abnegație, de respect al omului. Pentru mentalitatea curentă, o situație bună nu o poate dobândi decât acela care se supune regulilor unei arte pe cât de riguroase, pe atât de sigure: arta de a parveni. Succesul este rezervat îndeosebi celor ce sunt „deștepți”, ceea ce vrea să spună că el revine oamenilor calculați și egoiști, aceluia care nu văd și nu fac nimic dincolo de interesul personal – acela ce-l socotesc ei a le fi propriu –, interes pentru care la nevoie cei ce apar în cale, toți trebuie să cadă ca spicele sub seceră.

Omul acesta prea personal, adesea rău și nu rareori indiferent, se socotește deținătorul unor virtuți excepționale și magicianul adevăratului progres. În realitate, el deține numai secretele artei de a parveni, hrănite de un fond moral care pe cei buni îi poate năru.

Dar luminile marilor orașe mai pot face vizibile și alte aspecte, între care rafinamentul pare să ocupe un loc important în profilul spiritual al lumii moderne; judecat în sine, rafinamentul nu e un păcat, dar rămâne să-i definim

sensul.

Există un rafinament al artelor, al esteticei civilizației care dă strălucire condiției noastre cotidiene și există un altul al conștiinței, al stilului moral de viață, care poate aduce o și mai mare strălucire. Natura noastră însă fiind dublă pune în lucrare rafinamentul viciilor și nedemnității omului, om care își amplifică orice cădere până la forme de subtilă artă. Întotdeauna au existat oameni căzuți, dar niciodată ca azi nu s-a făcut din această o formă a superiorității. Un astfel de om a putut apărea oricând și oriunde, dar el se recunoștea ca atare, nu se manifesta ca un reprezentant al progresului sau ca un simbol social.

Luminile cetății moderne sunt prea tari și se vede totul.

2 I EXCITANTUL EXTERIOR

Viața noastră se angajează tot mai mult în lumea exterioară. Oamenii merg ca purtați de un demon nevăzut, merg să cucerească o lume de senzație, o lume de plăceri și revărsat tumult.

Într-o lume care caută adevărul, binele și frumusețea, exclusiv în satisfacerea nevoilor materiale, nevoi ce sunt într-o continuă creștere, sensul vieții noastre capătă un caracter exterior. Suportul întregii noastre vieți cade dincolo, în afară, asupra mediului înconjurător de la care așteptăm totul. În acest fel, condiția materială a vieții umane și sensul ei se confundă. Consecințele nu au întârziat să apară.

Prima consecință a acestei orientări a fost fragilitatea sufletească, neputința de a da un conținut propriu și un profil precis vieții intelectuale și morale. Un om care trăiește numai pe plan exterior, se epuizează într-o lume de senzații și aspirații periferice dezordonate, într-o lume întâmplătoare și amorfă. Trăind exterior, fiecare dintre noi ne punem la dispoziția acestui exterior. În acest fel nu mai putem dispune de o forță ordonatoare și nici nu putem găsi puncte de sprijin durabile care să dea stabilitate și unitate ființei noastre morale. Singura ieșire care ne mai rămâne este plăcerea.

În jurul nostru totul apare ca un anume făcut să ne îmbie, să ne poarte către împlinirea dorințelor, nu rareori izvorâte din straturile cele mai impure ale făpturii noastre. Viața [de azi duce] la epuizare. Setea noastră de cucerire este hrănită continuu de-o ambianță plină de plăceri efemere ce lasă-n suflet gust amar.

Totul pare orientat în așa fel încât omul este tot mai mult antrenat pe un drum care își încheie toate momentele penibile într-o plăcere. Munca, socotită ea însăși penibilă, este primită în speranța că la sfârșitul ei vine compensația plăcerii.

Vedem în jurul nostru o viață febrilă, dar goală; în goană după senzații cât mai tari trăim o viață flămândă, de alungare, de schimbare continuă. Omul nu-și este lui însuși suficient și nu suportă singurătatea. El caută să se distreze, iar dacă nu se distrează se plictisește, stare născută din eșuarea năzuinței continue către plăcere. Plictiseala arată cât de superficiale sunt năzuințele noastre și cât de goală ne este viața, viața care devine în acest fel o câmpie înșelător colorată și nerodnică, cântec de leagăn în margine de mormânt.

A doua consecință a căderii într-un mediu exterior care ne absoarbe este apariția unui mod tragic al vieții nerecunoscut ca atare, dar trăit din plin mai ales de către cei ce ajung să aibă cunoștința caracterului superficial și efemer a tot ce consumă ei cotidian.

În fond fluctuația, nestabilitatea, cele o mie și una de chipuri pe care suntem nevoiți să le luăm zilnic dau naștere unui tragism specific condiției noastre contemporane. Am cucerit lumea externă, dar ne-am pierdut pe noi înșine într-o continuă goană după un bine iluzoriu care ne epuizează în mod inutil.

Exterior orientat, omul vremii noastre nu mai poate trăi o viață personală, o viață intimă, proprie; el nu-și mai aparține, nu mai e liber pentru că trăiește continuu sub domnia excitantului exterior. Mănat de puteri străine, acest om îndeplinește rosturi de dincolo de natura și năzuințele firești ale condiției sale; mai mult decât atât,

viața sa sufletească se risipește după atât de variatele și neprevăzutele chipuri ale datelor exterioare care îl solicită continuu. Omul acesta nu mai poate avea o viață sufletească așa cum legea de aur a naturii sale i-o cere; el nu mai are nimic din ceea ce îi înflorește făptura: structură, sensibilitate, viață interioară proprie. Cel ce-și vede singur căderea, cel ce experimentează continuu goana fără rost a unei vieți exterioare, acela se simte singur, în fiecare zi, în fața gurii deschise a morții, fără să moară.

Nouă, oamenilor de azi, ne lipsește răgazul sufletesc, nu mai putem sta de vorbă cu noi înșine, nu mai putem fi stăpâni la noi acasă, adică în interiorul nostru; ne lipsește climatul moral al funcțiunilor proprii și de aci lipsa de personalitate.

Pe omul bogat sufletește și stăpân pe rosturile sale proprii și de îl doare viața, el o știe îndruma către un act de creație. Purtat de aceleași doruri albastre ale salvării, el face să rodească bogat fiecă clipă, fiecă suflu până la temeliile lumii și ale sufletului său însuși. Acest om nu e frânt niciodată; el bea din plin fără oprire, aburii calzi și aromați ai vieții. Poate fi trudit, poate fi întristat, dar niciodată nerodit, sfârmat; el poate avea dureri că-i om, rămas om, alungat de doruri peste puterile sale, dar lui nu-i este furată clipa, stinsă prezența spiritului creator și în acest fel înlăturată viața, în condițiile potrivite naturii și destinului său propriu.

3 I NU E TIMP

Basmul copilăriei și elanul tinereții preamăresc omul și creațiunile sale, atitudine care principial judecată are un sens afirmativ. O poziție critică însă cere mai multă prudență, tocmai pentru a nu fi nevoiți să retragem această încredere necesară.

Ritmul de viață al lumii de azi este din ce în ce mai puternic. Oamenii mărturisesc tot mai mult lipsa de timp. Să fie acesta un bine?

Omul vremii noastre nu are timp. E activ la disperare și nici nu știe măcar de ce; mărturisește deseori că-l forțează lupta pentru viață. El nu are timp pentru sine,

pentru familie, pentru prieteni, pentru nimeni, nu are timp să cugete, să lucreze, să se odihnească, nu are timp să trăiască. Și-a pus roțițele lui Mercur la picioare și i-a dat drumul.

Un mare industriaș american, când i-a venit sfârșitul, se spune că ar fi exclamat: ce am făcut, unde e viața mea? Nu am trăit! Și omul fusese foarte activ; dovadă, averea pe care o acumulase.

Sensul vieții noastre este mai mult spațial, exterior, de aceea în cele mai multe cazuri trăim periferic. Timpul spațializat, cum ar spune un filosof, timpul matematic, măsurat cu ceasul, nu ne poate aduce un adevărat sentiment al trăirii. Ne lipsește timpul interior, colorat și viu, bogat în evenimente, singurul care ne-ar putea centra viața și ne-ar da sentimentul că existăm în lume. Acesta este timpul meșterului medieval care a lucrat în lemn și sîdef o operă ce a durat 40 ani, e timpul lui Fra Angelico care picta, cânta și se ruga deodată și al lui Antonie Mogoș, ce a făcut dintr-o gospodărie țărănească o operă de artă. Aceștia aveau timp.

Lipsa de timp a dus la lipsa de conștiință și la superficialitate. Activ continuu și grăbit, omul de azi nu are bucuria lucrului bine împlinit; el nu e stăpînit de acel fior al conștiinței superioare prin care se desăvîrșesc lucrurile, fie că învață litera, că sădește un pom, că face o spiță la roată sau o poezie, că are răspunderea unei opere personale sau colective.

Pe acest om febril consumat de ritmul unei vieți trepidante, conștiința nu l-a mai cercetat, aspirațiile nobile nu l-au mai tulburat și răspunderile nu l-au mai cutremurat.

Dacă e serios și conștient, cucerit de munca lui ca de o misiune, omul e mare și când crede că e mic, în efortul său modest. Măiestria sa în formă și în sens, păstrează continuu ceva din fiorul viu al creației. Țăranii vechiului sat, când muncesc cântă. Ei lasă ceva din ființa lor în fiecare lucru, oricât de mărunț ar părea, lucru ce iese din mâna lor însetată. În acest caz, meșteșugul și fapta, în general,

sunt în contact cu arta și creația.

Se pare că, între noi, doar marii savanți și artiști mai păstrează profunzimea gândirii, consumul interior și creația aproape religioasă a operei lor. Cei mai mulți dintre noi am pierdut aceste simțuri și ne irosim inutil și triști.

pagina 134

1 I SETEA DE VIAȚĂ

Cei mai mulți oameni se uită și se neagă pe ei înșiși. Dorința de a trăi, care e un bine în sine, lipsită însă de adevăr și demnitate, ne alungă continuu, biete ființe nelimepizite, către apele tuturor cedărilor și îngăduințelor.

Câtă sfortare, câtă agitație, câtă speranță și îndemn pentru o lume de aparențe înșelătoare.

În goana lor după tot ceea ce satisface imediatul, nevoile inferioare ale vieții, în setea lor de senzațional, oamenii ucid puterea spiritului și închid soarele frumuseții lor interioare. Bătuți de aripile tuturor vânturilor, purtați într-o lume care nu mai este umană, oamenii se cred cuceritori, dar sunt robi consumați, se cred bogați, dar sunt săracii pământului.

Ce e viața aceasta pentru cei mai mulți dintre noi? O toamnă continuă printre copacii căreia cântă glasul stins al frunzelor îngălbenite.

Ce înțeles și ce rost are o astfel de viață? Oamenii nădăjduiesc mereu, cred în ceasul bun al înfloririi. Dar zilele se scurg mai repede sau mai încet, una la fel cu cealaltă, monotone în cenușiul lor, până ce omul nici nu se mai întreabă de ce e atât de chinuit, de ce e numai umbră și oboseală.

Oamenii pornesc însetați de viață și cei mai mulți isprăvesc prin a nu mai dori nimic: nici cântec, nici lumină, nici floare și nici rod, doar apă și pâine să le ducă zilele. De ce și unde? Nu interesează!

Viața celor mai mulți oameni e tristă și aspră,

mergere pustie într-o așteptare nelămurită. Puțini îndrăznesc să o ia de piept să-i scuture moartea din oase și să o poarte pe căi noi, pe căi pline de rod și vrednicie.

Oamenii greșesc pentru că confundă liniștea cu bogăția materială și huzurul, înțelepciunea cu abilitatea și viclenia, bucuria cu plăcerea senzuală. Sufletul lor însetat de pace și lumină se scaldă continuu în apele tulburi ale răului care nu rareori, pentru a se infiltra, îmbracă haina albă a nevinovăției. Noi nu știm ce înțeles au zilele noastre mereu durute și ne înăbușim înainte de a ajunge la porțile libertății; cădem fără voie în pacea nocturnă, în pacea fără suflet a unui final agonizant. Mergi în viață ca și când nimic ireparabil nu s-ar întâmpla. Dacă ești judecat și lovit pe nedrept, mergi înainte hrănit de speranța unei lumi mai bune. Fii mulțumit că ai fost lovit pentru biruința demnității omului și ești învins acolo unde numai cei conduși de spiritul subteran, înving. Poartă-ți gândul mai departe, nu te întrista și nici nu te zbate în zădărnicia revoltelor, poartă-ți cugetul și fapta către țara unde efortul e poezie și suferința se preschimbă în bucurie.

Dacă ești curat și bun, greșești acolo unde numai copilul greșește și plângi acolo unde lacrima e roua dimineții.

2 I LUMEA NOASTRĂ

Lumea noastră, oricât de bine am crede-o întocmită, are fisuri și umbre. Fapta noastră, oricât de plină de îndemn ar fi, rămâne nesatisfăcătoare. Noi, oamenii, ne încercăm în tot felul stimulând sufletul unei vieți de tumult și zădărnicie până ce inima nu ne mai bate.

Ori de câte ori omenirea a stăruit în etica plăcerii, ea s-a frânt, și-a închis mersul ascensional; nicicând pornită pe această cale, nu și-a putut opri căderea. Nimic nu se împlinește, totul cade în zădărnicie, umbre înșelătoare peste o mare de efort și chin, dacă omul nu pornește și nu se sprijină pe o rațiune superioară universală și pe o ordine spirituală durabilă.

Dar oamenii nu înțeleg nici azi acest lucru. S-au ridicat, s-au zbatut și s-au răstignit rătăcitori, barbari și

inutili în cuget și în faptă. Au alungat frumusețea ce se profila în orizont și au zdrobit binele nevăzut de superficialitatea lor, părăsind modelul divin pretutindeni prezent, în ei și dincolo de ei. Suntem dușmanii lumii acesteia și ai propriei noastre vieți, suntem din neștiință și desfrâu. Iubim lumea făpturii, așa cum nu se cuvine, o iubim scrijelați de cuțitul păcatului.

De o mie de ani, de două, de trei poate nici nu știm de când, oamenii se luptă să iasă din apele morții, caută floarea binelui și o află pe aceea a răului. Neștiuți de ei înșiși, rătăcesc prin vremuri căsniți de doruri pătate, așezați în staulele rău mirositoare ale plăcerilor. Puținii inspirați, pelerinii adevărului viu, au fost alungați și răstigniți, au fost frânți în carnea lor plâpândă de către soldații spiritului subteran.

Apropierea de adevăr e o zăbavă, o tristă chemare, nimic mai greu și mai temător pentru bucuriile omului, cucerite numai cu buricele degetelor. Vrăjite ne prind, ne cuprind și ne joacă jocul deznădejdiei, pe cât de iute pe atât de gol, jocul înșelător al urâtului chip fără chip, ce fuge înspăimântat la cântecul cocoșului.

Dragostea de noi înșine, noi înșine ai trupului, dragostea pentru o lume care nu cunoaște decât zorul către descompunere și moarte nu ne poate niciodată liniști, nu ne poate mântui. Dragostea de adevăr, de om sfințit, de lucru tainic hrănit ne deschide calea eliberării, calea bucuriei supreme și a luminii după care tânjesc toți cei ce au în inima lor un prisos de omenie și îmbucurată cercetare.

De ce oare suntem atât de slabi, de ce ne lăsăm purtați numai de legile firii celei de jos, casă, grădină și ogor, toate puse sub semnele răului? De ce amăgim făptura, chinuită și așa de păcatul ei firesc? Nu putem oare să spălăm lucrurile, să le trecem soarele prin inimă și să le facem din nou ca-n zorii zilei de la început?

Lumea aceasta e urâtă că suntem noi urâți. Dar lumea e frumoasă prin puterea noastră de a cuceri esența lucrurilor, adică veșnicia lor prin credința în cupola

albastră care dă picăturii de rouă aceeași putere ca și oceanului, de a oglindi soarele omului sărman cu aceeași tărie ca a sfântului, de a răsfărânge chipul luminat al divinității.

Lumea noastră e frumoasă, precum sufletul nostru e frumos, frântură din marea taină a dragostei și creației.

3 I CE ESTE „MAI BINELE?”

Omul a învins molimele și a cucerit spațiul cu toate bogățiile pământului, dar nu s-a învins și nu s-a cucerit pe sine. Cuceririle materiale, oricât de mari ar fi, nu pot înlocui și nici măcar compensa pierderile în ordinea morală și spirituală. Epoca nouă, la temeliile căreia jertfim și pentru care luptăm azi, nu poate începe fără o restabilire a ordinii morale în care spiritul nostru trebuie să devină o prezență activă.

Ce am făcut noi din treptele suferinței și ale singurătății pe care le-am trecut pentru a merita o soartă mai bună? În primul rând trebuie schimbată atitudinea noastră față de lume și viață: lumea și-a pierdut grandoarea și viața, misterul. Nu pentru că ele nu mai au aceste atribute, ci pentru că noi le-am diminuat, le-am sărăcit, diminuând și sărăcind spiritul cu care le-am privit și tratat.

Cugetul și fapta noastră trebuie revoluționate. Să devenim alții, să devenim mai profunzi, mai stăruitori ai binelui și până la sfârșit mai responsabili față de natura și destinul nostru.

Că omul de azi iubește confortul, că apreciază inteligența și că aspiră să se bucure de viață, acestea toate nu constituie în ele însele un rău, ci dimpotrivă. Numai că peste toate domnește ideea binelui material, singurul bine posibil și demn de a fi luat în seamă, ceea ce a făcut ca acestea toate să devină un păcat. Orizontul lor a fost eronat și sensul deviat.

Omul iubește confortul, atât de dorit de către noi toți, dar aceasta nu e suficient pentru a ne salva. Omul și-a creat un mediu artificial în cadrul căruia el nu poate rezista, în primul rând biologic și se uzează continuu. Viața

omului de azi s-a rupt complet de mediul natural care l-a condiționat. Saltul condiției noastre a fost prea mare și s-a produs brusc.

Pe plan intelectual omul se mobilează cu cantități mari de cunoștințe, ceea ce nu satisface activitatea noastră intelectuală. Memoria s-a dezvoltat în detrimentul gândirii. Ideea a putut scripi și datele au putut întemeia, dar nimic nou nu a putut naște fără o ordonare a lor, fără o disciplină care să-i îndrumeze procesul, un proces îndelung și complex. Cu toate cunoștințele lui, omul de azi suferă de o manifestă criză a gândirii.

Pe plan sufletesc, omul contemporan prezintă un peisaj și mai trist. Orientat spațial și exterior supus unei vieți de tumult și agitație, risipit și superficial, în general omul de azi nu mai poate trăi o viață de concentrație și nobile aspirații. Incitat continuu și uzat, el caută plăcerea, vrea să-și trăiască viața. Lumea contemporană, atât de orgolioasă în cuceririle ei, cuceriri imense în domeniul material, nu mai poate aduce omului cel mai de preț lucru; răgazul sufletesc și bucuria de a trăi.

O lume întreagă așteaptă salvarea.

Noi, cei de azi, suntem datori să cunoaștem bine condiția noastră, suntem datori în primul rând să înlăturăm tot ce ceea ce ne face să alunecăm pe căile senzației și epicureismului și apoi să încercăm o reconstrucție a vieții noastre pe marile dimensiuni ce le permite natura umană. Vastitatea spiritului nostru, puterea generatoare de care dispunem, gândirea profundă ce dă transparență lucrurilor ne pot duce pasul acolo unde trebuie să fim: în deplina noastră umanitate.

PUI ORDONATOARE

pagina 142

1 I PUTERI ORDONATOARE

Dacă suferința este prezentă în viața omului nu mai puțin prezentă este setea de a o încercui. Omul a reușit în

știință și tehnică, a reușit în arte, dar nu a putut încă întrona binele pe cuprinsul vieții lui; nu l-a putut întrona pentru că o ordine morală nu a fost stabilită. Făptura sa, infirmă pe aceasta dimensiune, face să crească continuu roadele eroismului, cu apetitul și senzualismul său.

În fața acestei situații, oamenii reacționează în mod deosebit, după structură și orientare, după spiritul care îi guvernează. Unii încearcă să doarmă într-un vis de floare și parfum, un vis al iluziei ce aduce cu sine o stare de liniște dulce, fără care să mai încerce experiențele grele și roditoare ale adevărului. Alții, mai încrâncenați vor să reclădească paradisul pierdut cu ajutorul perfid al șarpelui.

Oricâte milenii de civilizație au fasonat făptura noastră, oricât de iradiante au fost exemplele unei aristocrații de spirit, astăzi ca și ieri omul rămâne cel de totdeauna, o ființa dublă care numai printr-o bună orientare și o disciplină severă se poate salva.

Fără orizont spiritual și fără energie disciplinată nimic nu se duce la bun sfârșit, nimic nu se poate întocmi cu sorți de a dăinui. Fără puterea de a rămâne pe o poziție fermă de a munci și clădi fără întrerupere la o operă începută, omul nu poate nădăjdui la nimic durabil.

Buna orientare a spiritului, statornicia în lucru, răbdarea în suferință sunt condiții morale creatoare. Ele reprezintă o domnie a spiritului asupra materiei, o disciplinare a lucrurilor întâmplătoare.

Cel ce știe câte spărturi sunt în firea omului, cel ce își cunoaște rosturile superioare, se ridică împotriva tuturor înclinațiilor și căderilor în apele amăgitoare ale dezordinii, ale ușurinței și delăsării, își stăpânește tentațiile și domn în domnia lui proprie, crește puternic învingând toate potrivniciile.

Noblețea firii noastre stă tocmai în aceste eforturi care ne fac stăpâni pe noi înșine, așezându-ne dincolo de țara vânturilor, într-o atmosferă de statornicie și creație.

Omul, pentru a putea trăi în această lume unde se întretaie atâtea drumuri, unde se află o atât de mare

diversitate de sensuri, unde mulțimea infinită de forme și culori îl fascinează și-l cucerește, are nevoie de-o ordine altă decât cea materială, are nevoie de ordinea rațiunii și spiritului.

Întotdeauna omul a avut mari slăbiciuni în fața lumii exterioare; s-a lăsat tentat și cucerit, s-a lăsat purtat și risipit până la epuizare. Obscurități nu lipsite de legătură cu viața animală din noi sau cu spiritul negației ne poartă către zonele impure ale existenței. Aceasta pentru că omul s-a sustras ordinii superioare a lucrurilor prin care numai lumea noastră ruinated se poate reclădi.

Prezența unei activități spirituale ordonatoare ne scoate din mirajul lumii acesteia cu întreg cortegiul său de bucurii efemere, ne ordonează și unifică gândul, ne întărește funcțiunile spirituale și ne așază pe o treaptă de la care lumea și viața pot fi cucerite integral. În acest fel, lumea noastră cu păcate și suferințe, cu idealuri sfâșiate și credințe dubioase, poate fi suportată fără să mai producă vreo spărtură în ceea ce ne este dat ca făpturi ale rațiunii și spiritului.

Recunoscând o ordine superioară a lucrurilor în cele ce se văd și în cele ce nu se văd, omul nu mai este supus și alungat de către forțe inferioare, ci se înalță deasupra lor, le birue și se eliberează pentru a-și împlini rostul, punând în valoare tot ceea ce constituie structural și funcțional, umanitatea sa. Prezența unei ordini spirituale superioare ne rupe din tragicul tumult al unei lumi de aparențe, dă sufletului nostru însetat de perfecțiune mai multă putere, ne poartă pe calea unui destin propriu, taină în marea taină a aceea ce suntem și mai ales în ceea ce putem fi.

Sfortșarea noastră de azi și de totdeauna nu poate merge întâmplător; munca și cântecul nostru trebuie să aibă o noimă, un sens fără de care totul s-ar năru.

Lucrurile nu merg ascensional de la sine. E nevoie de un sens și o ierarhie, e nevoie de o inteligență și un spirit ordonator. Și aici începe responsabilitatea omului care nu e numai determinat de anume condiții, ci și determină el altele. Nu numai datele exterioare trebuie luate în seamă,

ci și datele noastre interioare, spiritul ce ne guvernează. În acest fel, spiritul este creator, ordonator, dar și responsabil.

2 I SFORȚAREA PROPRIE

Nevoia continuă după o viață alunecată pe deasupra lucrurilor, fuga din fața unui destin de rigoare și răspundere fac din om un înamorat al aparențelor. Supunerea față de o lume exterioară cu formele și ademenirile ei i se pare îndeajuns pentru ca făptura sa atât de delicată să fie salvată.

Natura umană este căzută, dar nu este iremediabil căzută. Păcatul stăruie-n noi ca un spin, dar nu suntem numai un pustiu, ci și grădină cu flori înmiresmate. Putem fi răi, josnici și cruzi, dar cunoaștem și bucuria dragostei, a iertării și creației. Încotro mergem?

Orice ușurință sau nepăsare ne poate arunca fără veste în oceanul tuturor impurităților și instinctelor primare. E o mare greșală să se creadă în răul firesc și fatal al naturii umane, dar nu e mai mare rătăcire ca aceea de a crede în bunătatea sa naturală, care ia omului orice energie, orice elan, orice aspirație către ceva mai înalt decât starea sa, la zi.

„Omul bun de la natură” e o iluzie a filosofiei moderne. Creșterea sa în voie duce de cele mai multe ori la cădere. Plinătatea sa duce la ușurință și orgoliu. Omul lăsat liber în bunătatea sa naturală își împlinește tocmai bine toate dorințele, toate instinctele și puterile sale periferice, fără putința de a le zăgăzui în vreun fel.

Pentru a se bucura cu adevărat, omul trebuie să se ridice deasupra firii (în înțeles biologic), să învingă natura subumană, să învingă adică această natură tristă, amarnică a făpturii noastre, care ne chinuie, ne înăbușe, ne omoară frumusețile. Omul trebuie să se învingă pe sine, să fie propriul său stăpân, alungând tot ceea ce îl robește lumii exterioare materiale, tot ceea ce îl desfigurează ca ființă spirituală, adică îngăduințele tuturor care-l pot schimba în animal de pradă. Omul nu are orizont, nu are chip, nu are putere, nu are plinătate și frumusețe până ce

nu-și este sieși domn, domn al cugetului și faptei sale, poartă deschisă spre minunata țară a spiritului. Omul e om adevărat, cuceritorul sublim al lumii și vieții, numai când știe cine este și luptă să câștige plenitudinea propriei sale condiții.

O doctrină politică și morală (Iluminismul) ne-a obișnuit în ultimele două veacuri să socotim ca ideală o viață liberă, dar nu mai puțin întâmplătoare, o viață în limitele libertății de a face răul. Educația nepăsării și a delăsării a dus de la îngăduința de a face răul celuiilalt, la libertatea de a și-l face sieși.

Natura noastră fiind dublă, nu s-a știut bine ce anume trebuie să cadă. Neștiind acest lucru, socotind că mergem tot mai mult către eliberare, am căzut în robie. Idealurile unei libertăți exterioare ne-au făcut să cultivăm frenetic toate năzuințele firii noastre căzute și să părăsim până la stingere scânteia ideii și a spiritului creator în noi.

Adevăratul om apare atunci când omul interior devine stăpânul celui exterior, atunci când inteligența și spiritul ne îndeamnă să facem ordine și să ierarhizăm tot ceea ce ne alcătuiește integral ființa. Cine lucrează astfel nu poate să rățăcească pentru că el pătrunde adâncimile ființei sale spirituale și pornește de la ceea ce constituie inițial și fundamental ființa umană. Lupta sa de aci încolo este purtată pentru o stăpânire a tuturor tendințelor primare violente în orice forme s-ar manifesta, o îndrumare a lor și până la sfârșit, o transfigurare a naturii omului.

Nu putem fi oameni fără o dezvoltare a ființei noastre în libertate, dar nu putem fi liberi fără o disciplină proprie, o supunere în sensul marilor lupte pentru ascensiuni față de tot ceea ce ne aparține esențial și originar ca fapte pe treapta de sus a existenței.

Libertatea manifestată oricum și la orice ne duce la robia naturii noastre căzute și la moarte spirituală. Libertatea, disciplină proprie naturii morale, libertatea îndrumată sub lumina unui ideal ne rodește așa cum numai pomul îngrijit rodește.

Natura ne dă toate libertățile; rămâne în seama noastră să le alegem pe acelea care duc la împlinire și nu pe acelea ale negației. Natura e în noi în chip deplin; rămâne în puterea și înțelepciunea noastră să o exprime în forme noi, să o transfigurăm sub domnia rațiunii și spiritului, care singure desăvârșesc ceea ce natura numai indică.

3 I DE LA SUCCES LA DEPĂȘIRE

Tot cuprinsul nostru de bogății materiale nu ne ajuta cu nimic la înțelegerea lumii și vieții, la ridicarea pe treptele superioare ale existenței a spiritului cu care suntem dăruiți, dacă reducem sfera umană de existență numai la aceste dimensiuni. Cine trăiește numai în orizontul închis al ogrăzilor sale, cine se luptă numai pentru bogății efemere, acela nu poate nădăjdui niciodată că i se vor deschide porțile înțelesului, că va cuceri ordinea spirituală și va trăi bucuria armoniei universale.

Omul nu este bogat și puternic numai prin cucerirea unor obiect materiale și nici prin spațiul pe care îl stăpânește pentru că în acest fel conștiința sa se îngrădește, ființa lui se împuținează. Și aceasta nu pentru că bogăția materială în sine ar însemna ceva rău, ci pentru că omul se supune de bună voie unei îngrădiri care, în raport cu natura sa complexă, înseamnă o nesocotință atât față de viața interioară, cât și de destinul său.

Omul este mare atât cât se întinde cuprinsul său intelectual și spiritual, atât cât stăruie conștiința lui în raport cu cosmosul și existența. Omul este tare și bogat atât cât poate renunța la sine, atât cât poate dărui, căci numai dintr-un prisos interior și dintr-o universală stăpânire pot veni aceste puteri.

Omul nu este ceva dat definitiv. Omul are în însăși natura sa condiția unei creșteri continue, el merge către o realizare deplină. Aș fi sieși îndeajuns înseamnă a fi animal sau Dumnezeu; omul nu e niciuna, nici alta.

Omul reprezintă cea mai de sus formă a existenței de aici. Și aceasta este cu putință tocmai prin conștiința ce o are, prin năzuința care stăruie dincolo de ființa sa efemeră,

prin setea de absolut prinsă în făptura sa. Omului i-a fost hărăzit să se sforțeze către noi cuceriri, să se înalțe, să se caute pe sine în forma desăvârșită. De aceea viața sa este atât de dramatică, dar și atât de frumoasă.

În epoca modernă, omul nu și-a nesocotit îndemnul încercând să se sforțeze în acest sens. Omul fiind capabil de progres s-a angajat pe acest drum. Omul modern însă a privit progresul numai social și tehnic, a încercat un progres în ordinea exterioară a lucrurilor. De aceea a cunoscut numai cuceriri de ordin material, a crescut în sens exterior.

Ce s-a întâmplat însă? Ordinea de lucruri pe care încearcă să o cucerească realitatea pe care voia să o stăpânească i-a cerut să meargă și să caute cu orice preț succesul. Pe această cale omul modern însetat de progres a cunoscut demisia moralei. Succesul are tocmai acest caracter de cucerire a lumii materiale, a stăpânirii lumii din afară de dincolo de noi. Omul modern vizând un astfel de obiectiv a făcut totul și pe toate căile ca rosturile sale să fie împlinite. De aici amoralitatea succesului și degradarea omului condus de gândul succesului. De aici nefericirea omului burgheziei moderne, stăpân al lumii materiale și epicureu.

Succesului i se opune depășirea de sine, setea de perfecțiune, creația. Depășire înseamnă tot progres, dar un progres moral, nu material. A crește în acest sens nu înseamnă a câștiga o realitate materială dincolo de tine și de a ți-o însuși, ci înseamnă a experimenta interior până a pătrunde o nouă zonă a ceea ce îi este dat să cucerească omul ca ființa spirituală.

Depășirea cere supunere totală și riguroasă, cere eforturi proprii care să poată însemna în realitate o adevărată cucerire. Ori acestea nu sunt cu putință pe plan extern, în ordinea materială, ci pe plan intern, în ordinea spirituală.

Spre deosebire de succes, depășirea nu cucerește încă un fragment de realitate care îl adaugă celei deja avute, ci atunci când se întâmplă o nouă cucerire în acest

sens, nu mai poate fi vorba de adăugire, ci de totală schimbare, prefacere a întregului (naștere din nou).

Omul nou al veacului ce vine încearcă să se orienteze în acest fel și să-și întemeieze o nouă condiție.

Pe această cale omul va da piept cu dificultățile și le va învinge. Sforțarea sa va adânci sensul vieții și va face să crească ca dintru-un sâmbure toate roadele pomului său originar.

CE TE AAI ÎNSEMNAT

pagina 152

1 I CE ESTE MAI ÎNSEMNAT

Oamenii își îndreaptă atenția și eforturile mai mult către lucrurile mari, cele însemnate, cele ce par demne de interes. Grija lor se șterge în fața lucrurilor și faptelor obișnuite, acelea care le umplu ziua, ziua de ieri și cea de azi, cu toate întâmplările lor comune.

Este aici desigur o iluzie și o nesocotință izvorâtă din slăbiciunea noastră. Judecate din punct de vedere spiritual, prinse în ordinea lor firească, adică aceea a întregului existenței noastre și a lumii de ființe, forme și întâmplări, aceste lucruri apar în toată frumusețea și însemnătatea lor naturală.

Noi nu săvârșim ceva frumos și ceva urât, noi nu făptuim binele și răul, după cum apare lucrul însemnat sau neînsemnat, ci după calitatea pe care i-o acordăm. Cele mai mărunte fapte pot căpăta un rost și o strălucire deosebită; totul e să nu scape atenției noastre pe motive de neînsemnatate.

În orice loc și oricând, pe seama lumii întregi sau pe un plan ascuns, azi sau mâine, grija să ne poarte în inima lucrurilor și întâmplărilor ca și când totul s-ar petrece în ordinea celor nepieritoare, în echilibrul universal, unde totul capătă măreție și strălucire.

Cine s-a apropiat mai mult de țăranul Român, de acel țăran grandios în simplitatea lui și luminat în modestia și

firescul lui, acela a putut ușor observa temeinicia celor de mai sus. Țăranul Român are un fel profund și bogat de a se comporta în fața tuturor lucrurilor și în orice prilej al vieții lui. Ce este pentru el mai însemnat? Nimic și totul.

Lucrurile au locul și ierarhia lor în lume ce trebuie respectată, dar nimic nu-i acordă lui dreptul de a nesocoti unele pe motivul că ar fi mici sau neînsemnate. El știe că atât oceanul, cât și picătura de rouă oglindesc întreaga frumusețe a soarelui și că în toate laolaltă se oglindește misterul creației. Funcțiile spiritului nu ating numai anumite zone ale vieții, așa cum mulți sunt înclinați să creadă, înclinare ce se manifestă la cei ce despart lucrurile în însemnate și neînsemnate, cultivându-le pe cele dintâi și neglijându-le pe cele din urmă. Există cu adevărat lucruri mai mari și mai mici, trunchi și frunze, întreg și detaliu, dar nu există ca însemnate și neînsemnate. Toate lucrurile au însemnătatea lor și nimic nu trebuie ignorat.

Nu poți spune: eu mă ocup de lucruri mari, n-am vreme de cele mici; nu poți spune pentru că din punct de vedere spiritual nu există deosebire; tot ceea ce stăruie în viața noastră trebuie să fie străbătut de o forță activă a spiritului. Altfel și mare și mic se degradează.

Omul adevărat este profund și serios, este credincios față de lucrurile cele mai simple și mici, așa cum e față de cele complexe și mari. El nu încearcă niciodată calitatea cu ierarhia lor: toate sunt demne, dar în alt mod, și la locul lor. Sau mai precis: lucrurile mici cer din parte-ne tot atâta atenție, numai că ele trebuie împlinite în orizontul celor mari către o țintă comună: opera vieții noastre. Cine este prins de lucrurile mici numai pentru ele este un om meschin; cine le privește în orizontul deschis al operelor nepieritoare, acela este credincios marilor creații.

Pe plan interior, o faptă bună, că e mică sau mare, rămâne bună, o faptă rea în orice dimensiuni s-ar împlini, rămâne rea. Ceea ce poate schimba calitatea ei este spiritul, sensul în care se împlinește.

Setea noastră de absolut cere să facem prezentă pretutindeni puterea transformatoare a spiritului pentru că

numai în acest fel putem fi mari totdeauna, chiar dacă înfăptuim lucruri mici.

Cele mai modeste lucrări ale noastre pot să capete un caracter profund și durabil dacă noi oamenii ne aplecăm asupra lor cu dragoste și le transmitem ceva din darul divin ce ne însuflețește.

Că e mic sau mare, lucrul nostru trebuie să fie prins în cele mai de sus năzuințe ale spiritului creator, trebuie să fie străbătut de focul dorului de mai bine.

În orice faptă a noastră, în orice lucru împlinit e ceva tainic care-l face cu putință, care-l întocmește și-l ține frumos, biruință asupra morții și înălțare prin dragoste, duh coborât și întrupat în lumea noastră, atât de înșelătoare și minunată totodată.

2 I CALEA DARURILOR PROPRII

Fiecare om are o calitate și un destin al său propriu. Aceasta nu vrea să însemne că omul este dominat de o fatalitate, cuprinsul său și posibilitățile sale fiind deodată și definitiv date. Întreaga țesătură a vieții sale, dimpotrivă, pleacă de la o natură proprie și merge pe drumul deschis al libertății. De aceea omul își poate sau nu împlini destinul. Faptele și întâmplările în viața sa nu vin ca fenomene supuse unei determinări absolute, ci ca prilejul prin care omul este supus unor încercări și forțat să răspundă după firea și sensul celor ce-i sunt proprii. De altfel, însăși ideea de destin înseamnă la ceva dat, o dezvoltare liberă a darurilor noastre, a naturii noastre care e umană. Ideea de destin implică libera folosință a ceea ce constituie eul nostru propriu, în față și prin condiția vieții noastre.

Fiecare om are o calitate și un destin propriu; aceasta înseamnă că el are și o misiune proprie. Totul este ca el să-și descopere calitatea, să-și cunoască misiunea ce are de împlinit.

Unul dintre cele mai profunde și mai caracteristice sentimente umane este născut de conștiința propriei noastre calități și a destinului personal ce-l avem de împlinit în lume și viață. Stăpânit și condus de aceasta

conștiință, omul se simte ca străbătut de o lumină care îi dă putere și încredere în tot ceea ce întreprinde. Gândul și fapta sa nu mai apar întâmplătoare ci semnificative și integrate armonios unei acțiuni ce depășește persoana sa. Prin conștiința unui rost superior și propriu în lume, omul crește, se înalță și se bucură ca de-o bucurie originară în care totul se întâmplă ca și când Dumnezeu ar fi cu el. De altfel omul a fost făcut între creaturi ca singurul ce-ar putea, respectându-și calitatea, să devină colaborator la o operă de creație universală, nu din instinct, ci din conștiința unei demnități.

Cel ce se cunoaște pe sine, cel ce luptă cu mijloacele și în sensul naturii sale proprii, cel ce crede în rânduiala lumii acesteia și rostul său în împlinirea unei opere divine, acela este stăpânul îmbucurat al vieții sale și făclie aprinsă într-o lume plină de întristare.

Oamenii vin în lume deosebiți. Ceea ce îi face însă puternici sau slabi, roditori sau neroditori este atenția cu care s-au aplecat în a-și descoperi și îndruma calitatea proprie. Cei mai mulți dintre noi se zbat zadarnic o viață întreagă pentru că nu și-au descoperit rostul și nu au fost credincioși geniului propriu. Trăind mai mult relațiile și imboldurile ce le vin din afară, ei au mers rătăcind, corăbii plutitoare supuse tuturor vânturilor. O astfel de viață duce numai la efortare inutilă, la irosire și plâns; nimic nu poți culege când te-ai părăsit „în voia sorții” atunci când de fapt soarta poate fi în mâinile tale.

Nimeni nu se poate plânge de viața sa și nu are dreptul să o invidieze pe-a altuia. Cine știe să-și dezvăluie propriul său mister și îndruma propriul destin, acela încearcă o bucurie interioară, o pasiune care alungă din jurul său toate impuritățile și încercările inutile. De ce? Pentru că el a lucrat numai la îndemnul unor forțe interioare reale, forțe adânci și sigure, nu la îndemnul capriciilor legate de o lume exterioară nestabilă, de cele mai multe ori nesemnificativă pentru împlinirea sa.

Descoperit ție însuși în ce ai mai adânc și mai propriu, mergi sigur pe drumul rodului bogat și al

bucuriilor durabile. Căderile neașteptate și încercările cu întoarceri mai sunt cu putință, dar ca accidente ce pot fi ele însele convertite în sens constructiv și ascensional. Ființa ta în ce are mai deosebit crește în orice manifestare a ei pentru că, expresie credincioasă a ceea ce-i aparține mai adânc și mai pur, manifestarea cea mai modestă devine un act de creație.

Ce altceva poate însemna bucuria supremă a omului, decât corespondența până la identitate între respirația firească a geniului său cu gândul și fapta sa, într-o lume în care au fost alungate tentațiile înșelătoare și învinse potrivniciile?

3 I SENSUL CUCERIRILOR NOASTRE

Sensul vieții noastre este dublu: în direcția cuceririlor exterioare, materiale și în aceea a cuceririlor interioare ale spiritului. Amândouă se impun cu necesitate.

Omul care se știe om, nu năzue numai către cucerirea și dominarea resurselor universului, ci și către cuceriri mai subtile, dar care îl pun în stăpânirea permanențelor.

Omul adevărat are o mare aspirație și aplicare în dezvoltarea naturii sale morale; el este fraged și curat, continuu însetat de zonele pure ale unei spiritualități elevate.

Cei mai mulți dintre oameni trăiesc la întâmplare și se socotesc cu atât mai pregătiți pentru viață, cu cât se lasă mai mult „în voia sorții”. Om tare, om care luptă este socotit cel ce se adaptează și folosește mijloacele obișnuite ale succesului în viață. În realitate suntem în fața unui învins.

Cei mai mulți dintre oameni nu înțeleg care este adevărata realitate, care este calea ce trebuie urmată; ei nu înțeleg nimic din viața pe care o reduc la dimensiuni și forme fără chip, în ochii lor nu se răsfrânge nimic din măreția unei lumi de mare bogăție și frumusețe. Trupul lor, grădina cu flori și cerul cu stele, până și gândul ce-i înjunghie adesea, nu le spune nimic, nimic decât materie inertă lipsită de orice posibilitate de salvare.

Conștiința omului adevărat se cutremură în fața lumii și vieții. Viața este forța sacră, este îndemn și creație, este sete de absolut. Nici cel mai mărunț act nu trebuie să fie lipsit de suflul tainic al sensului mare ce-l are dramatica noastră condiție.

Oamenii duc o viață de întrecere; se întrec în a face obișnuitul, comunul și nu în ceea ce este deosebit de frumos, de sublim. Oamenii duc o viață de întrecere; uneori o întrecere de râme, de soboli. Îi vezi cum coboară, cum se tolesc în curentul căderilor de tot felul, nu știu sau nu mai pot să știe un sens, un rost propriu. „A face ca toată lumea” aceasta e deviza. În zilele noastre de lăudată civilizație, adevărul este măsurat cu valul de plăceri care vine, nimeni nu știe de unde vine și încotro merge.

Oamenii jertfesc ușor, pentru o plăcere trecătoare, adevărul înalt și frumos ca soarele. Mulți fără să-și dea seama, nu mai puțin din oportunism, lasă în urmă tot ceea ce ține de grandoearea noastră, alunecând pe panta plăcerilor ieftine sau a ambițiilor deșarte.

Caută, caută mereu și mergi pe căile ce te înalță într-o zonă de puritate și frumusețe. Fă-ți lucrul tău, nu privi și mai ales nu te supune de bună voie căderilor. Fă-ți lucrul tău, așa cum îți spune cugetul bun, cel ce te leagă și-ți dă îndemnul de om, chip strălucit al rațiunii și conștiinței superioare. Fă-ți lucrul tău și mergi până la capăt, până acolo unde osteneala va deveni bucurie și iluminare.

În lumea noastră sunt oameni care fac rău și alții care fac bine. Între aceștia din urmă deosebim două categorii după originea, după cauza care îi face să ajungă făptuitori ai binelui. Unii merg pe această cale pentru că așa se cade, așa e frumos sau, pentru că așa e rânduiala obștească. Alții însă fac binele din îndemn interior, din nevoia împlinirii rostului lor de oameni, din setea lor de absolut. Cei dintâi fac binele din motive estetice sau sociale, iar cei din al doilea rând îl fac din structură, din motive interioare, din destin.

Umanitatea în noua epocă va trebui să depășească binele organizat în societăți de binefacere pentru a se

ridica la o adevărată spiritualitate, cale a propriei sale salvări: binele respirație a spiritului.

8 E8NEA

TREPTELE BUCURIEI

TREPTELE BUCURIEI

pagina 162

1 I TREPTELE BUCURIEI

Bucuria, ca și tristețea, este o stare des încercată de om fără ca din aceasta să nască o cunoaștere precisă a ei. Bucuria în înțelesul obișnuit al cuvântului este o stare interioară de satisfacție care decurge din împlinirea unei dorințe, din ducerea la bun sfârșit a unui lucru. Bucuria este în acest fel un rod al înfăptuirii în sensul voinței noastre, ea este legată deci și de libera voință. Omul nu se poate bucura de fapta sa dacă o execută prin constrângere.

Acesta pare să fie înțelesul ei cel mai larg și obișnuit. Dar să vedem ce înseamnă bucurie în înțeles existențial și care îi sunt funcțiunile ei în ordinea morală.

Bucuria este o stare de înălțare și împlinire a vieții, ca o urmare firească a găsirii unui sens superior al condiției omului. Existența noastră în lume manifestă bucurie atunci când ea a ajuns să câștige un înțeles și un rost în datele ei elementare (esențiale), când omul este în stăpânirea unor realități temeinice și poate cuceri ceea ce sufletul său însetat mereu dorește să capete: împlinirea. Bucuria este un punct final al stărilor noastre de căutare și creație care pot fi anxioase.

Dorul și tristețea, deși în noduri deosebite, de câte ori apar dovedesc că suntem în lipsă și presupun un grad de suferință. Bucuria dimpotrivă înseamnă plinătate. Când bucuria apare, dorul și tristețea sunt consumate; ea vine ca un prisos al vieții morale în desfășurare, ca o prefigurare a fericirii.

Plinătatea bucuriei și caracterul ei major, puritatea ei fac ca omul să cunoască o stare de superioară satisfacție și spiritualizare; ea vine ca o lumină binefăcătoare, ca o încântare a făptuirii și existenței atât de încercate a

omului. Cine a trăit cu adevărat marile bucurii mărturisește această abundență de lumină și cântec.

În adevăr, bucuria este o stare de plinătate a ființei noastre morale; ea este trăire intensă și expresia unei vieți de mare elevație când toate resursele noastre interioare sunt puse în funcțiune. Bucuria este trăire deplină și abundență, este cântec interior luminat.

În starea de bucurie omul este bogat, este încărcat până la revărsare; marile bucurii sunt adevărate revărsări. În aceste momente de trăire intensă și integrală se spune că omul „plânge de bucurie”. Valurile simțirii noastre depășesc uneori puterea de cuprindere a sufletului omenesc.

Dar bucuria nu e numai plinătate, e și o experiență interioară luminată, ascensională. Ea nu ar putea fi o adevărată împlinire dacă nu ar da un sens pozitiv vieții noastre morale. Nu orice direcție a făptuirii plinite ne pune în stare de a ne bucura. Pentru a ajunge aici trebuie să făptuim în sens pozitiv, în sens creator. Gândul și fapta noastră trebuie să nască din adâncimile cele mai neîntinate, din izvoarele cele mai curate ale umanității noastre. Omul negației, cel ce pornește să facă rău, chiar dacă acționează liber, chiar dacă își duce lucrul început la capăt, nu se poate bucura; nu se poate bucura pentru că nu este îndeajuns să termine ceva, ci e absolut necesar să duci la bun sfârșit. Prin datele ei luminate și pozitive, bucuria aduce cu sine o însănătoșire a spiritului și o tonifiere a condiției noastre morale. De aceea ea vindecă rănilor luptelor noastre, înlătură tot ceea ce înseamnă infirmitate sau negație și aduce mângâierea sufletului care a tânjit și a biruit. Bucuria înseamnă, totodată, desfătare și putere în înțeles de luare de contact cu valori durabile, de trăire în contact cu adevărul și frumusețea.

Bucuria ne aduce pacea, ne aduce liniște sufletească, armonie, împăcare. Bucuria nu poate cădea dincolo de datele elementare (esențiale) ale vieții și nu poate veni fără a prinde firul existenței noastre în lume. În acest fel este firesc să aducă pacea lăuntrică, adică împăcarea cu

lumea și cu sine însuși. După cum frumusețea bucuriei constă în stări interioare spiritualizate și în desfătare, tot astfel pacea ce o aduce cu sine constă în echilibru și armonie.

În cuprinsul ei, bucuria aduce un fel firesc și echilibrat de viață interioară, o cunoaștere a unității. Când omul e stăpânit de bucurie, toate durerile cad, incertitudinile dispar și contradicțiile se consumă, iar în locul lor se așază o frumusețe senină și transparentă. Așa vine pacea bucuriei, vine din armonia și echilibrul interior, din împlinirea ființei noastre morale.

Să lămurim acum și să îndepărtăm confuzia ce se face pe de o parte între bucurie și fericire, iar pe de altă între bucurie și plăcere; este aici un abuz al limbajului de toate zilele.

Ca noțiune, bucuria aparține mai mult moralei, iar fericirea e o noțiune metafizică. Ca realitate bucuria este legată de viața noastră istorică; ea este însăși esența, floarea ei atât de căutată. Fericirea însă este legată de credința într-o viață de dincolo, lume stabilă, aceea a permanențelor și că ea poate să fie trăită în alt ciclu al vieții. În acest fel, ca o urmare firească, bucuria există în timp, pe când fericirea există în afara timpului, în eternitate. Bucuria și fericirea sunt doi termeni care exprimă lucruri și stări de natură deosebită, deși se completează; fondul lor este existențial.

Un om printre noi nu poate fi fericit, dar se poate bucura variat și din plin. Aceasta pentru că viața reală manifestă mai multe feluri de bucurii, după originea și obiectul lor. Sunt bucurii izvorâte din transfigurarea vieții noastre de aici, bucurii ale cunoașterii, ale dragostei și creației, bucurii ale frumuseții. Bucuria este starea morală de apropiere a ceea ce este durabil, starea morală superioară, moment de creștet al vieții noastre ca oameni. Bucuria nu înseamnă o ipostaziere a vieții, ci o lumină a ei reflectată în ceea ce are ea mai adânc, mai durabil și mai frumos. Bucuria este o experimentare a ordinii spirituale prin care ființa noastră, nu rareori îndurerată, se poate

înălța și căpăta un sens pozitiv și major.

O confuzie mai frecventă este aceea care se face între bucurie și plăcere, confuzie convenabilă înclinațiilor omului care are teamă de efort și de ascensiune a spiritului.

Plăcerea este o stare superficială ce apără bine un anumit conformism social; ea este starea născută dintr-un contact periferic cu lumea și viața; plăcerea este cântecul, nu rareori înșelător, tuturor senzațiilor ușoare și satisfacția unui suflet redus. Bucuria este starea lucrurilor de adâncime, este cântecul eliberator al împlinirii.

Plăcerea este distracție, bucuria este creație. Plăcerea vine din afară din senzație; ea presupune un suflet gol. Bucuria vine din interior, din meditație și exercițiu spiritual; ea presupune un suflet plin. Plăcerea aparține unui suflet care cere, așteaptă să i se dăruiască ceva, bucuria dimpotrivă se produce într-un suflet generos, care iradiază.

Cel ce umblă după plăceri se risipește într-o lume de senzații ușoare și înșelăciune, continuu arzătoare și niciodată împlinită, real al tuturor decepțiilor și real al tuturor înșelăciunilor. Cel ce caută bucuria caută esențele, caută ceea ce face lucrurile să dăinuiască și stă puternic ca o creastă de munte într-o lume a stărilor; năzuința sa cucerește forme și înțelesuri continuu noi ce vizează permanențele.

Bucuria naște la orice contact cu realitatea, numai cu condiția de a se produce sincer, autentic și profund, cu atitudini majore. Nicicând nu se poate produce această stare interioară a omului, fără ca raporturile sale să nu fie din cele mai umaniste stabilite, adică pe dimensiunile și destinul său propriu de ființă rațională și spirituală.

Bucuria are mai multe trepte pe care apare și se poate manifesta. În primul rând este prezența omului în lume, cu aderențele sale, apoi bucuria de a exista în trup și de a avea o conștiință, pe scurt bucuria de a fi. E un contact elementar profund și crucial. A fi pentru om nu înseamnă zoologie, ci a fi o existență plurală, cu

dimensiuni multiple și străbătut de fiorul și puterea spiritului dominat.

În al doilea rând este actul de cunoaștere, care are spinul său (iraționalul), dar care înnobilează și bucură ființa umană. Fiecare act de cunoaștere este o necesitate și o aspirație a omului. Cunoașterea este cucerire și îmbogățire, este ascensiune și limpezire, acolo unde lucrurile își găsesc un fel propriu de a fi și un sens. Prin actul cunoașterii, omul se depășește și se înalță, își înmulțește și amplifică raporturile cu lumea în care și prin care există. De la spectacolul lumii, trecând prin conturarea lucrurilor și a procesului lor, până în prinderea legilor ce guvernează lumea și viața, tot ceea ce îl pune în stăpânirea științei sale, în năzuința către absolut, totul îi aduce bucurii viguroase și demnitate în condiția și umanitatea sa.

În al treilea rând este actul de creație, adică fapta prin ce are ea mai profund și mai statornic. E vorba de fapta care a dat omului, atunci când are lumina rațiunii și a spiritului, acea putere ce-l încurcă uneori, fapta prin care el devine colaborator la o operă universală și care, indiferent unde se produce și pe ce treaptă, merge în plinul existenței, împlinind destinul uman și colaborând la acela al lumii întregi. Fapta mică sau mare, dintr-un sector sau altul, vine întotdeauna cu o naștere din nou, în orizontul larg al spiritului universal. Întotdeauna, fapta ca act de creație, că a fost colaborare la natură sau la cultură, îl face pe om să se bucure și îi este una din stările ce-l definesc, treaptă acută, dar bine îndrumată, mereu pozitivă și ascendentă.

Sufletul omului este o fântână de apă vie ce oglindește o frântură de cer în ea. Năzuința către împlinire, dorul unei stări de armonie și echilibru pe culmile cunoașterii și creației sunt o stare proprie destinului uman. În setea de perfecțiune găsim forma și treapta cea mai înaltă a existenței noastre aici.

Omul fără taina dezvăluită, fără salturi intelectuale și calitativ interioare, nu-și împlinește natura și rosturile

propriu; viața sa devine banală și deseori insuportabilă. Omul suficient sieși este omul închis, omul din staul, înclinat unei singure dimensiuni, aceea ce-l ține în sfera de existență zoologică. Depășind deplin marginile unei existențe reduse mai mult la funcțiuni vegetative, manifestând plural și esențial ființa noastră, câștigăm cele mai statornice frumuseți și bucurii. Suferința căutării care poate fi grea și îndelungă este cu prisosință plătită prin bucuria regăsirii și definirii noastre, prin descoperirea a ceea ce face să crească conștiința și încrederea în destinul propriu și convingerea că viața umană este demnă de a fi trăită.

În acest fel ne regăsim pe noi înșine și ne bucurăm, pe noi înșine, în ce avem mai înalt și mai durabil, totodată ne alăturăm operei universale a cărei armonie nu trebuie să o spargem prin înclinațiile noastre negative. Lumea întreagă renaște odată cu noi, vie și transfigurată, îndemn la bucurie și creație, nu povară și păcat ce ne supune.

De ce oamenii nu se bucură? Pentru că ei nu cunosc adevărul asupra naturii și rostului lor în lume, nici nu aderă la frumusețe. În forme, în idei, în aspirații, frumusețea este pretutindeni în lume.

Omul trebuie să știe că prezența sa în lume nu este o întâmplare, ceva indiferent, ci este ceva bine definit și profund, trebuie să știe că viața sa nu este ceva frivol, ci dimpotrivă ceva grav, de o gravitate pe cât de semnificativă, pe atât de obligatorie, că nu trăim pentru plăceri ușoare, ci pentru aspirații nobile.

Dacă există o bucurie de a trăi, aceasta crește numai pe un teren în care o severă disciplină intelectuală și interioară este cultivată și de unde se ridică o demnitate de a fi om, toate produse ale naturii noastre complexe, de o coloratură tragică și sublimă.

Dacă existența noastră în lume și procesul vieții ce o purtăm au un sens, de ce trăim la întâmplare și atât de mărginit? Oamenii mari, toți oamenii care au strălucit în această lume au purtat în ei spiritul creator și o rațiune superioară de a exista și trăi. Bucuriile lor de aici s-au

desprins: din poziția și sensul ce l-au știut găsi, din efortarea proprie semnificativă pentru întreaga existență ce au știut-o impune.

Va trebui odată să se rupă și istoria în două, ființa umană să fie așezată în locul de unde toate lucrurile și lumea întreagă devin străvezii pe fundalul eternității. Inocența și sinceritatea, dragostea și creația pot deveni în acest fel căi ale bucuriei, și viața poate învinge moartea.

Omul și lumea întreagă vor căpăta altă înfățișare; cea mai neînsemnată faptură, cea mai ignorată existență își poate căpăta dreptul ei la viață în funcție de un sens superior al împlinirii. Elemente și forme, dimensiuni și culori, faptă și sens, toate își vor schimba felul într-o strălucire nouă.

Numai în această situație, bucuria va lumina chipul celor mai mulți dintre oameni.

DE A FI ÎN LUME

BU

pagina 172

1 I BUCURIA DE A FI ÎN LUME

Omul există în lume, pe locul pasului său și în univers. Omul își mărește sau restrânge lumea după orizontul și puterile lui, adică după aspirație și punere în act. Țarcul strâmt cotidian îl cunoaștem prin diferitele senzații și reprezentări, mai precise sau mai neprecise, mai plăcute sau mai neplăcute. Lumea însă nu o putem cunoaște decât printr-o profundă experiență intelectuală și spirituală; lumea nu poate fi cunoscută integral prin psihofiziologia noastră. Nenumărate fire și tot atâtea solicitări fac din om o existență complexă și derutantă.

Omul este conștient de existența sa în lume, existență care îl poate speria ca pe un filosof German contemporan sau cel puțin neliniști, așa cum se întâmplă cu cei mai mulți dintre filosofi existențialiști. Omul este în lume și rămâne în umanitate atâtea vreme cât el participă

profund și integral la această lume din care face parte și pe care o exprimă în toată plenitudinea; o are în el și este în ea luând contact cu toate treptele și formele existențiale.

Situația omului în lume este pentru unii filosofi precară și absurdă până în a deveni un adevărat scandal (Heidegger); pentru alții „o puțință de a fi” cu corectări și cu eforturi (Jaspers) sau o existență problematică (Gabriel Marcel).

A fi în lume nu este un fapt dezolant și absurd, cum se crede curent astăzi, nu numai în filosofie, dar și în literatură și artă. Ci mai sigur interpretările pot fi astfel calificate: situația omului în lume este grea, este tragică, dar nu ireparabilă; dacă omul este infirm și slab, el nu este un condamnat fără recurs. Rațiunea este limitată și spinul iraționalului ne poate sângera, dar aceasta nu duce în mod necesar la absurditate, așa după cum constituția sa cu fisuri nu impune neantul și moartea.

Existența omului în lume are grandoare, cum spune Pascal, pentru că aceasta nu este ceva definitiv dat, ci este o luptă și o cucerire continuă. Omul este liber să aleagă și să hotărască, este răspunzător în fața destinului său. El experimentează starea de neliniște și suferință, dar tot atât de sigur pe aceea a echilibrului și bucuriei. Criza nu este o permanență, ci un ritm către zone stabile și tot așa suferința, care nu este un scop în sine, ci o cale a absolutului.

Omul este în adevăr o ființă dublă; din această condiție vine căderea și tot de aici vine salvarea. El poate fi un impas al existenței, dar poate fi și un factor generator, o iluminare a ei. Omul este o existență imperfectă, dar prezența sa în lume ca ființă spirituală îl face capabil să existe dincolo de lucruri și natură, într-un univers armonios de sublimă și divină frumusețe. Cu rădăcini în natura creată și transpus în supranatură prin spirit, omul poate face figură de colaborator al lui Dumnezeu.

Omul e în lume și suferă, trece prin toate porțile contingenței și ale tentației răului, dar nu se oprește aici;

insuficient, fragil și rănit continuu de propria sa natură, el poate depăși această stare până dincolo unde păcatul și absurdul nu mai viciază calitatea lui de existență în spirit. Cunoscând ierarhia lucrurilor și sensul lor valoric, liber de a alege în marea lui sete de absolut, omul nu mai este o făptură penibilă și absurdă, nu mai este un abortat al acestei lumi, ci o bucurie a creației.

Dragostea de lume, apropierea de tot ceea ce există, de la piatră până la copac, animal și om, de la viața ce pulsează concret în ele, până la condițiile ce le-a zămislit și principiile ce le guvernează, toate formele și nuanțele lumii acesteia sunt ale omului în înțeles intelectual și existențial, nu numai practic, material.

Omul există în lume și se desfată în ea, există și se bucură de această prezență. Spectacolul lumii și vieții îl sensibilizează, îl cheamă, îl străbate și îl prefăcește din adâncimi. Omul contemplă frumusețea lumii în infinitele forme și în armonia lor perfectă. El le simte, le observă, le cercetează, le contemplă și se bucură, nici când nu are mai semnificativ inteligența și sentimentul că există, decât atunci când el se situează pe o poziție care îl integrează principiului divin al existenței.

Natura, natura omului nu este instinctul, nici cutremurarea senzației (abia astfel naște spaima în fața lumii), nu este supunerea în fața forțelor elementare inferioare și potrivniciei sensurilor care apar din cauza căderii noastre și falsei atitudini față de lume.

A fi în lume înseamnă o bucurie și poate cea mai mare din câte pot fi. De aceea prezența morții supără atât de profund și lupta pentru viață, afirmația sunt o necesitate. Căutarea primelor principii în tot ceea ce există, setea de absolut par să însemne o evadare într-o altă lume. Dar aceasta nu presupune o renunțare de a fi în lumea întrupării, ci dimpotrivă avansăm prin ea.

Vedem trecerea lucrurilor, dar nu către moarte, ci către principiul lor, către lumina ce le-a născut. Pretutindeni înfloresc chipuri și sensuri, funcțiuni și aspirații minore sau sublime; pretutindeni unde deschidem

ochii trupului, ai inteligenței și spiritului, lucrurile devin diafane, transparente până în inima lor, adică în permanențe.

Omul ce s-a situat în rosturile lui adevărate are bucuria de a fi în lume, de a trăi, de a se încânta de această stare. Starea lui și a tuturor, cosmosul și logosul îl bucură, de o bucurie alimentată prin întâlnirea cu marile dimensiuni și forțe ce ne străjuiesc viața. A fi în lume nu este un păcat și nicio pedeapsă, nu este o teamă (Angst) și nicio întâmplare. A fi în lume este o înaltă prezență și desfătare, încrucișare de biruinți ale inteligenței și spiritului nostru.

Numai faptul de a fi înseamnă afirmație și aceasta este îndeajuns ca să se manifeste ca o bucurie. A fi în lume înseamnă prezență creatoare care face imposibilă non-existența și starea implicată ei, spaima metafizică. Ființa noastră aici în lume și în tot ce există nu poate să însemne decât prezență activă, și universul uman – o sferă specifică a existenței. A fi în lume înseamnă a participa la armonia universală și la marele proces al creației. Lumea mea, a ta și a tuturor este deosebită și totodată una, este arborele prin care trece aceeași sevă a lumii întregi.

Bucuria de a fi în lume se face simțită chiar în inima făpturilor slabe. Chiar dacă participarea este mai puțin intensă, omul nu se poate îndepărta de ființarea sa în lume pentru că ar nega această lume și în acest fel s-ar nega pe sine însuși. Tristețea nu este decât fisura deschisă, fragilitatea noastră, dar nu negația. Omul, prin existența sa, este în lume nu dincolo de ea; om și lume nu stau față în față ca două existențe deosebite și contradictorii, ci dimpotrivă: omul afirmă lumea și lumea îl impune.

În acest fel omul poate îndepărta singurătatea metafizică și nu mai e un străin „aruncat în univers”, în acest fel își manifestă umanitatea și se bucură că există în lume.

Lumea e tulburătoare, cu necunoscute și poveri, dar este totodată plină de cântecul creației și împlinirii. Lumea noastră nu e un vis, nu e o umbră halucinantă, ci e

realitate substanțială și armonioasă în care fiecăare consum e un prilej de înnoire, fiecăare somn al morții o naștere din nou, o înviere.

Soarele lovește bolta cerului în orizont și aburul dimineții spală înnoirata lume, fugărind întunericul cu cântece de cocoș. Și ziua crește ca o poezie în ritm ascendent, frumoasă, demnă și pură, ca și când chipul ei ar fi mereu același ca la început când a luat naștere ființa.

Cu sufletul deschis să ne plecăm în fața misterului creației, să-i cucerim înțelesul și ca nimbați cu săgețile soarelui să cultivăm ogorul nostru, al nostru, cei ce iubim plugăria și poezia, meșteșugul și arta, rod al vieții necunoscute într-o lume ignorată. Și de aici din băătura noastră să dăm mâna cu mesagerii spiritului creator, pentru că cerul nostru nu e gol, ci lăcaș de aur și bucurie al celor însetați de comori nepieritoare.

2 I BUCURIA DE A AVEA O CONȘTIINȚĂ

Nimic spontan și direct din legătura omului cu lumea și viața, nimic desprins personal din marea taină prezentă în lucrurile cele mai obișnuite, nimic frământat și trecut prin mintea înflăcărată a omului însetat de permanențe, fără o conștiință superioară.

Cugetul și fapta noastră își capătă semnificații și devin creatoare dacă trec prin cămărilor conștiinței; acesta e faptul care le dă viață și le consumă în opere durabile. Omul este om întrucât are o conștiință și se manifestă pe tăriile ei.

Nu e cu puțință viața interioară și nici progres - atât material, cât și spiritual - fără prezența activă a unei conștiințe bine orientate. Omul nu poate nimic serios învăța, nu poate nimic profund crea, nu se poate elibera fără o conștiință aplicată lumii și vieții care îl învăluie atât de misterios și pe care el o ignoră de cele mai multe ori, din cauza simțului interior uzat.

Un om puternic și liber crește dintr-o înaltă conștiință. Și el e cu atât mai bogat, mai creator și mai generos, cu cât conștiința sa filtrează mai limpede și este de o mai mare finețe. Conștiința este în inima forțelor

noastre interioare ca o lumină pură și cuceritoare. Fără ea suntem lipsiți de orizont, de putere și cuprindere, suntem în afara vieții, a îndemnului și bucuriei.

Omul în fața conștiinței sale pare azi o problemă lipsită de seriozitate; în orice caz o problemă depășită de condiția modernă a vieții. Se spune că numai cei ce nu sunt în ritmul și în sensul vremii, numai naivii și firile slab întocmite își fac piedici și suferințe din astfel de probleme.

Omul de azi este grăbit, preocupat de acțiuni exterioare; el urmărește cu toată energia un succes în ordinea economică sau politică, nemaiaivând vreme de pierdut cu aplecări în adâncul ființei sale interioare, cu retrageri purificatoare sau efortări în sensul valorilor spiritului. El socotește nedemn să ai probleme de conștiință, să cercetezi îndeaproape sensul și valoarea faptei tale în raport cu firea și destinul uman.

Omul acesta nesocotește tocmai ceea ce îi aparține esențial, conștiința sa și sufletul său, singura proprietate ce-i aparține în mod specific și îl poate defini.

Conștiința este o activitate definitorie a noastră, o activitate care ne pune în legătură cu noi înșine, cu celelalte ființe și cu lumea întreagă. Prin ea este semnalată umanitatea noastră și viața își capătă un sens. Fără conștiință ce-am mai însemna noi, oare, în această lume? Ce mai rămâne dintr-un om la care conștiința nu mai este activă? Totul e posibil, totul e îndreptățit până la cultivarea răului.

Cât de mizerabilă e făptura omului lipsit de conștiință și cât de sublimă poate deveni când aceasta funcționează! Lumina ei cade vertical până în inima cugetului și a faptei noastre, în inima a tot ceea ce înseamnă destin propriu, străbătându-le cu puterea sa înnoitoare.

Prin prezența unei conștiințe active, privirile noastre se îndreaptă sigur către o lume bogat multiformă, către o viață de creație și bucurie inegalabilă.

3 I BUCURIA DE AVEA UN TRUP

Omul are un trup, dar nu îl știe prețui pentru că nu îi

cunoaște rosturile. Trupul nostru are și el demnitatea lui pe care obișnuit nu i-o acordăm; cei mai mulți îl socotesc singura apariție și prezență în lume și care trebuie satisfăcută deplin. Alții, mai puțini la număr sunt obosiți de această condiție și-l doresc frânt, ca și când am putea trăi dincolo de trup, ca îngerii. Oamenii spun că merg după fire (care fire?) atunci când merg după îndemnuri ascunse, acelea ale impulsului ce-l dau instinctele, acelea ale fondului nostru subuman, animalic sau spiritual luciferic.

Animalitatea la animal este firească și specifică, la om este nefirească, indecentă și mizerabilă; la fel și negația care se cuvine lui Satan.

A avea un trup nu este o rușine pentru că aparține în mod natural umanității noastre, după cum nu este o mândrie pentru că unicitatea noastră nu stă aici; prin trup ca scop în sine putem găsi doar calea căderilor. A avea un trup este omeneste întrucât omul este în lume și aparține lumii acesteia, mediul înconjurător cu care este înfrățit și, prin el, înrudit cu universul întreg. Noi suntem în lume și lumea este în noi (câte raporturi și trepte ierarhice sunt aici de stabilit și respectat!). Omul face parte din creație, dar el ocupă un anume loc în ierarhia lumii.

Omul face parte din lume, dar nu este la fel ca toate lucrurile din lume. El este întrupat, participă la universală existență, dar nu ca un obiect. Omul poartă alt semn, semnul rațiunii și spiritului al libertății și responsabilității; el are o natură specifică și prin aceasta are o sferă de existență aparte.

A avea un trup este ceva firesc, dar firesc numai atunci când spiritul își face simțită prezența; altfel am cădea în zoologie. În adevăr, trupul nostru există, dar există în mod deosebit, are o natură umană nu animală, ceea ce înseamnă mai mult și altceva; de aceea el nu poate fi o rușine. În acest fel înțeles trupul trebuie respectat, are și el demnitatea lui și poate deveni un prilej de bucurie.

Când trăim numai în lumea lucrurilor înțelese material, a avea un trup înseamnă o permanentă durere, o degradare a sa și a noastră ca oameni, pentru că trupul

prin el însuși, detașat de poziția proprie omului, face parte din formele trecătoare ale lumii acesteia și este supus numai prezenței active a morții (negație și durere).

A avea un trup pătruns și valorificat de o viață spirituală intensă înseamnă a-l judeca și îndruma la un nivel uman. Numai în acest fel trupul nostru poate fi curat, poate fi privit fără dezgust, până la limitele bucuriei.

Bucuria de a avea trup poartă ființa noastră la o stare din care se pot câștiga poziții proprii sferei noastre de existență, universului moral.

Numai marii artiști și poeți și-au dat seama de darul ales ce-l avem în trupul nostru. Ei au înțeles cum e încheagată minunea lui, cum fiecare mădular e o piesă de artă a naturii și cum toate laolaltă se leagă într-o arhitectură echilibrată și armonioasă; ei au înțeles cum mersul se face dans și dansul cântec, cum gestul e o chemare și generarea un fenomen cosmic; marii artiști și poeți au înțeles frumusețea întrupării și bucuria de a exista în trup, ca pe un dar neprețuit, prilej de desfătare și îndemn.

Bucuria de a avea un trup poate fi trăita intens și-n unitatea androgină a dragostei.

BUCURIA DE A CUNOAȘTE

pagina 182

1 I SPECTACOLUL ȘI MIRAREA

Lumea e vastă, bogată și mereu nouă: forme, nuanțe și mișcare, o imensă gamă de forme și culori. Totul în jurul nostru e un spectacol grandios, arc în cer și pe pământ, toate dimensiunile și raporturile posibile, toate chipurile și îndemnul în jocul liber ordonat al vieții ce pulsează.

Spectacolul lumii este surprinzător și tainic, este dătător de gând și cântec, spectacolul lumii face să mijească lumina minții și impresionează făptura gingașă a omului, a omului originar în timp sau în reproducerea lui continuă: copilul. Omul este încercat și el răspunde un răspuns al momentului de început: mirarea.

Omul în timpuri vechi și copilul azi, omul care prinde conștiința că ceva există și că el există, se mira cu ochii

deschiși, se miră cu întreaga sa făptură în fața fenomenelor lumii și vieții. Dar nu numai ei cunosc această stare, ei cei puri și originari, ci și acei dintre noi ce nu ne-am uzat încă. Oricât de abstracți și rafinați am fi, spectacolul se păstrează pentru oricine nu a pierdut total simțul interior, putere mereu înnoită a cunoașterii directe a lumii și vieții așa cum apar ele nealterat, deodată.

Un copil de trei ani își cheamă insistent mama să-i arate spectrul produs într-un pahar cu apă, prin razele solare ce-l străbăteau; copilul se miră de acest spectacol, se miră și se întreabă ce este. Ea se miră pentru că copilul se miră de o floare, se miră de un curcubeu, de mișcarea unui pârau ce-și duce apa la vale, se miră de o găză și de tot ceea ce noi am uitat de mult, că sunt frumuseți și taine ale universului mare sau mic. Viața uzează, banalizează și închide deseori miracolul lumii noastre.

Spectacolul nu a încetat și nu va înceta niciodată să se producă, iar formele pe care le ia îi dau omului prima treaptă a cunoașterii. Aparențele pot fi înșelătoare, dar pot fi și adevărate. Aparențele ne pun la dispoziție primele elemente, primele date ale cunoașterii. Aceste aparențe răsfărânte au creat nu numai artele, dar și matematica, și ea în felul ei e un artificiu. Aparențele sunt primul contact, după unii filosofi agnostici și ultimul posibil, în ceea ce privește cunoașterea la scară umană. Ele sunt un dat și un moment al cunoașterii, având darul să spună mai mult decât se vede. Că omul nu a rămas însă la datele fenomenale, aparente, este de la sine înțeles. Urmările spectacolului nu se opresc însă numai aici; odată cu mirarea se produce și întrebarea, întrebarea care este poarta mare deschisă procesului de cunoaștere. De ce copilul întreabă mereu? Pentru că el se miră, este impresionat și se miră cu toată ființa lui, ca după aceasta să urmeze în mod necesar întrebarea.

Întrebarea este funcție de mirare și mirarea vine din grandoarea lumii cu formele ei infinite, dar ea este și un momenteheie pentru că astfel apare problema. De aici procesul gândirii este deschis.

Lumea obiectivă nu se arată omului deodată în principiile și legile ei abstracte; ea vine ca un impuls din afară, ca o manifestare miraculoasă, provocând omul la meditație. Spectacolul ei este un permanent prilej pentru om de a ieși din semnul unei vieți vegetative, care ca o îndepărtată amintire reapare atât de clar la acei ce cred lumea și viața în formele ei superioare ca pe ceva ce ar putea să nu fie.

Există și o liniște, o pace interioară care îl duce pe om dincolo (în afund) de treapta sa. Mirarea este sensul viu și creator al mijirii activității autentice intelectuale și spirituale, este un îndemn la a fi mai om, făptură fragilă, dar minunată a întregii existențe.

2 I LUCRURILE ȘI INTUIȚIA

Intuiția e o altă treaptă a cunoașterii; ea este mai figurativă, mai precisă și cuprinzătoare, fără însă a rezolva definitiv problema cunoașterii. Fără prezența intuiției, actul de cunoaștere nu se poate produce, și procesul gândirii nu poate merge pe drumul firesc al împlinirii sale.

Intuiția ne face legătura cu lucrurile; prin ea avem cunoașterea a ceea ce există concret, detașat, empiric. Dimensiuni, forme, raporturi se stabilesc, dar ele sunt prinse în unitatea lucrului, viziunea integrală a ceea ce observăm. Unitatea și într-un fel unicitatea lucrului îl prinde intuiția. În intuiție nu avem caractere dispersate, desprinse izolat, ci avem totul laolaltă, întreg, organic; nu cunoaștem toate lucrurile de același fel, ci un lucru în unicitatea lui concretă, în existența sa specifică; el există în singularitatea lui.

Intuiția privind întregul prinde obiectul deodată; ea nu este numai spațial precis determinată, dar și temporal. Intuiția nu are „eseurile” ei nereușite, fragmentate în timp, ci apare pe moment, în mod deplin. Intuiția deci nu numai că nu sparge realitatea materială și spațială, dar nu frânge, nu fragmentează nici timpul. Intuiția are în concluzie două însușiri în cunoaștere, două calități proprii: ea este integrală și spontană.

Există o intuiție concretă, imagine a obiectului

individual, și există o intuiție complexă ce nu reproduce obiectul material, ci o imagine a lucrurilor prin ce au ele mai profund și esențial; prima pleacă din senzație, iar a doua e un act complex al spiritului. Cunoașterea pe această cale nu contrazice cunoașterea abstractă care e mai mult simbolică, cu mare putere de organizare și mai ușor transmisibilă; cunoașterea intuitivă premerge și completează pe cea abstractă.

Intuiția nu se referă la lucru numai în sens material, ci și în sens interior, spiritual; deci câmpul ei este mai mare decât acela obișnuit al senzației materiale. Intuiția este activă în lumea inteligenței și a spiritului. Fără să le domine, să le conducă, ea le generează și le amplifică procesul. Intuiția în sensul larg al cuvântului lucrează continuu până în cele mai profunde și subtile gânduri omenesti. Ea nu lipsește nici în meșteșuguri și artă, nici în viața practică, nici în politică și nici în științele fizico-matematice sau filosofie.

Viața cotidiană, de la cele mai întâmplătoare și nesemnificative momente până la cele mai complexe și grave probleme, cere intuiției o contribuție la rezolvare. Intuiția creează prima verigă a înțelegerii unui lucru, dar mai mult decât atât, ea deschide și porțile cunoașterii fenomenelor materiale, intelectuale sau spirituale.

Intuiția e pasul sigur, pas de început al procesului de gândire; ea nu rezolvă cunoașterea, dar este o etapă și o cheie a ei. Procesul de gândire e complicat și îndelung, uneori penibil și obositor. Intuiția îi dă posibilitatea de a se produce și prin aceasta nu numai datul inițial de fapt, dar și îndemnul. Ca tot ceea ce există pozitiv și creator, intuiția aduce omului bucuria cuceririlor sale, bucuria conștiinței existenței lumii obiective și interioare, a comerțului ce-l pot face între ele.

Prin intuiție omul își dă seamă că lumea și viața nu sunt simple iluzii, ci realități depline, armonioase.

3 I LEGILE ȘI GÂNDIREA

Realitatea se înfățișează în infinite forme, relații, procese, în așa fel încât a o cerceta empiric ne-am pierde

într-o infinitate de înregistrări și descrieri care nu ar fi posibile de efectuat până la capăt.

Lucrurile sunt în lume, există obiectiv, dar ele nu devin obiect de știință decât atunci când le privim și le tratăm dintr-un anume punct de vedere și care în final trebuie să ducă la cunoașterea legilor ce le guvernează. Lucrul în sine poate spune despre sine, dar el vorbește și despre ceva care cade dincolo de sine. Realitatea sa concretă, neîndoielnic existentă deține și ceva care îl depășește, comun a tot ceea ce există și durează în lume.

Lucrul este parte din lume și lumea este în el; fără această condiționare reciprocă lumea nu ar putea exista obiectiv și nici nu ar putea lua o formă logică, cu puțință de a fi explicată. Realul și inteligibilul pare că se opun la prima vedere; această opoziție vine însă din incapacitatea noastră de a privi integral și organic, lucrurile așa cum sunt. Realul și ideea se presupun și există. Ce ar putea să însemne realul fără idee și ce ar mai putea să devină și să existe ideea fără o realitate obiectivă. Ele se condiționează și colaborează într-un proces continuu. Gândirea este un fenomen complex și profund. Ea nu este un artificiu, o invenție dincolo de orice dat, ci o ordonare și coordonare între subiect și obiect. Firescul, organicul, ca și rigoarea sunt necesare în efectuarea ei; mai mult decât atât: gândirea are etapele și procesul ei, care o fac vie în desfășurare. Lucrurile sunt așa cum sunt; ele există, există prin obiectivitatea lor, prin concretul lor, dar există și prin legile ce sunt implicate și le guvernează. Lucrurile dau diversitatea infinită a lumii și exprimă legea din interiorul lor. Legile dau unitatea lumii și exprimă existența și sensul lucrurilor.

Legile statornicesc și exprimă o ordine pe care spiritul nostru o vrea explicată. Dar a explica înseamnă două lucruri: înseamnă pe de o parte a căută cauza imediată - și aceasta este o cunoaștere a realității, etapă în procesul gândirii -, iar pe de alta înseamnă a căuta legea. Cauzele imediate exprimă în timp relația și modul de desfășurare a faptelor, a fenomenelor, iar legea întreține în

lume și exprimă mental ceea ce este permanent, de neînălăturat în această lume în care totul are o aparență de tranzitoriu.

Procesul gândirii, complex și dialectic, este mai mult decât o artă. După tezele unilaterale îndelung susținute a apărut nevoia de a da viață unei sinteze a gândirii. Cunoașterea abstractă, conceptuală este o cucerire; ea are un rol important, dar nu e totul. Modul rațional de cunoaștere merge în colaborare cu intuiția, cu experiența interioară, al cărei câmp de explorare este vast și de neînlocuit.

Aceste căi au fost văzute ca incompatibile, ca mijloace fără putință de colaborare până la locul unde ele se exclud. A fost o eroare: ele sunt de nedespărțit. Procesul gândirii este amplu și divers. Cu cât ne vom apropia mai mult în mod direct și organic de realitate, cu atât cunoașterea conceptuală și discursivă va deveni mai profundă și completă. Aceasta nu înseamnă o nesocotire a gândirii raționale, ci o mai mare amplitudine, o îmbogățire a procedului ei analitic și discursiv. În acest fel cunoașterea devine reală și completă, iar termenii poziției omului în fața lumii și vieții se armonizează și dau un nou temei bucuriei de a cunoaște.

DE A CREA

BU

pagina 190

1 I NATURA și SENSUL CREAȚIEI

Actul creației este prezent în lume și viață. Omul este o ființă creatoare și opera lui vizibilă este civilizația.

Ce este creația ca act? Care-i sunt condițiile și sensul? Primul element definitoriu al creației este libertatea; nu există creație fără libertate. În evoluție totul este determinat pentru ca totul se produce cursiv: ceva din altceva. În creație totul este liber pentru că se pun premisele unor alte lucruri, unor alte forme de viață.

Și aici atingem o altă caracteristică a creației; e vorba de „noul” ce-i aparține în mod aproape definitiv. Noul este în natura însăși a creației. Actul de creație înseamnă depășire a ceea ce este dat, este o evadare, este o frângere a limitelor stabilite.

În circuitul vieții, creația este actul care stimulează totul, care desfășoară energiile mereu pe planuri noi, este actul care poartă lumea spiritului și a materiei înainte; creația este proces ascensional.

Condițiile creației sunt multiple, dar cele mai importante sunt trei și anume: libertatea spiritului, geniul propriu și condiția materială a lumii obiective.

Actul creator este în primul rând spiritual, chiar atunci când aparențele ne-ar arăta altfel. Unealta însăși, mașina, nu sunt un dat al naturii, ci o creație liberă a spiritului nostru, a imaginației noastre creatoare care s-a aplecat asupra naturii și a prelucrărilor. Geniul propriu aduce contribuția sa; formula reușită a unui exemplar uman și nu mai puțin reușită a unui moment bun (inspirația) poate face cu puțință creația. Dar omul nu are atribute divine; el nu poate crea ceva din nimic, ci numai în anume condiții obiective uneori materiale, ale vieții noastre. Creația omului se împlinește aici în istorie, deci în timpul și spațiul care sunt proprii condiției noastre de oameni.

Omul istoric, omul produs al împrejurărilor și al datelor efectuate, trăiește sentimentul dureros al prezenței unor limite și legi. Omul adevărat, acela al aspirației continue nu se oprește aici; el caută și lupta să le depășească. În acest fel naște setea de creație.

Actul creator este ceva venit din adânc, ceva care caută să învingă datul și limitele în care trăiește, tot ce se impune exterior din materialitatea condițiilor. Actul creator păstrează legătura cu resursele misterioase ale existenței, cu permanențele firii și se manifestă în istorie.

Pentru omul adevărat, omul aspirațiilor nobile, creația este o datorie și o vocație. Cucerirea adevărului și prinderea lui în forme de expresie tot mai cuprinzătoare,

este o obligație morală. În acest fel creația are o dublă funcțiune, aceea a cuceririlor și aceea a purificărilor, prin actul de creație se dezvăluie tainele existenței, iar spiritul nostru se purifică și se înalță. În acest fel creația este o treaptă a bucuriei.

Omul pierde din umanitate dacă are o atitudine pasivă în fața lumii și vieții; el nu este un factor mecanic supus condițiilor exterioare fără îndemn, ci un inovator al fiecărui moment, un creator de idei și forme. Viața omului adevărat este o continuă creație. Sforțarea proprie îl poartă la locul tuturor biruințelor; fiecă fapt, fiecă moment trebuie experimentat și valorificat sub focul setei de absolut.

Creația convine unei înalte vieți morale. Viața morală nu se poate înălța și nici dura fără un continuu efort de creație pentru că ea durează întrucât crește, se dezvoltă.

Actul creator nu este însă o idee, ci un ansamblu de elemente, forme și funcțiuni care laolaltă, într-o desfășurare ascensională, generează.

Viața morală progresează prin legi, cu caracter juridic coercitiv, dar mai ales prin forța spiritului care depășește binele cotidian banal către zone purificatoare și tonice. Juridicul oprește formal răul. Abia conștiința și forța creatoare a spiritului nostru îl poate lichida în fond.

Creația este un semn al aristocrației spirituale, un domeniu al acelor care au depășit starea de consumatori. Creația e îndemn, e progres și bucurie a spiritului elevat, însetat de permanențe.

2 I REAL ȘI POSIBIL

Existența nu se înfățișează ca ceva static, definitiv făcut; realitatea presupune schimbare. Este prezentă o necesară mergere înainte, o energie creatoare a firii. Creația este un principiu al existenței.

Mai poate rămâne vreo îndoială asupra sensului vieții morale? Existența noastră are grandoarea ei în sforțarea continuă către superior, în aspirația sa către împlinire.

Atâta vreme cât suntem oameni și existăm în lume, creația ne stăpânește. Fără creație nu poate exista decât

ceva care e împlinit, ceva își este îndeajuns sieși definitiv; dar noi suntem oameni, existăm în lume și în istorie, suntem capabili de progres.

În ordinea morală, efortarea are o mare însemnătate, efortarea care duce la spor și împlinire. Valorificarea existenței umane nu este numai o problemă de știință ce se rezolvă pe calea inteligenței ca facultate de abstracțiune logică, ci este și o problemă de înțelepciune și virtute, adică de îndrumare a forței noastre creatoare interioare.

Începutul creației este o stare de plenitudine, de creștere interioară. Ea se obiectivează însă printr-o concentrare puternică în diverse forme de cultură. Aici începe și lupta omului împotriva materiei pe care creatorul o supune și o forțează să vorbească în sensul aspirațiilor sale.

Creația e un argint viu al lumii; ea izvorăște din setea de nemurire a acestei mici ființe, dar semnificativă, care e omul. Omul nu apare deodată gata făcut, nu apare împlinit. Omului nu-i este dat deodată totul decât în sens de posibil, de căi deschise. Omul nu este ceea ce este; sau, este ceea ce este prin ceea ce poate fi.

Ființa omului nu este gata făcută așa cum apare în prezent, ci este și altceva care azi nu există decât ca posibilitate.

Natura omului este astfel alcătuită încât el poate fi mereu altul în setea lui de perfecțiune, rămânând credincios sieși, netrădând niciodată existența sa proprie.

Omul este o realitate fizică și metafizică. De aici naște suferința, dar și bucuria. Omul nu poate exista decât întrupat, dar nu se poate împlini decât în spirit. Omul nu e desăvârșit, dar poate aspira; aici stă grandoarea lui. Libertatea de a fi altceva mai bun, mai frumos, libertatea aceasta, poartă deschisă luminii, face ca omul să fie mai mult, în înțeles virtual, în înțeles de posibil. Bucuria, ca și drama lui, vine tocmai din marile sale posibilități deschise.

Judecat după ceea ce este, omul are o stare de plâns. Judecat după ceea ce poate fi are o stare de laudă. Omul

adevărat trăiește însetat după o lume mai bună și ostenește către o existență deplină. Pe de o parte el este legat de toate rânduiriile naturii, pe de alta este înălțat pe căile libertății și ale creației. Acum e mărginit, mic și fără putere, acum e larg, mare și puternic, până în a deveni chip luminos al desăvârșirii.

Dacă am socoti real ceea ce există în noi ca efectuat, viața noastră ar fi o mare moartă; dacă socotim real tot ceea ce e pus în inima noastră ca năzuință către adevăr și desăvârșire, viața ne apare sublimă, cuprins al tuturor bucuriilor.

3 I CĂUTAREA PELERINULUI

Pelerinul este omul cu cărja, omul ostenit al drumurilor și neostenit al căutărilor; fiecare pas este o bucurie și o oprire, fiecare oprire este o teamă și o fugă.

Omul se caută pe sine, pe cel de aproape, pe Dumnezeu și în căutarea sa neconținută glasul său și cugetul său se cer trecute în faptă cu acea sete de lumină și legământ de a se depăși.

Omul călător știe că în fiecă clipă a vieții sale totul se înnoește, totul crește plin, fără puțința de a cădea în condiția stagnată a lucrului mort. Ființa sa interioară, bogată în năzuințele ei, simte continuu fiorul creației și al nașterii din nou.

În imensitatea lumii acesteia de aparențe și taină, de umbră și lumină, pasul omului adevărat merge neșovăitor către locul unde țâșnesc izvoarele vieții, până în clipa în care el va descoperi adevărul eliberator. Cine simte în el chemarea distanțelor, chemarea focului ascuns, cine simte cum pulsează inima lucrurilor, acela nu va avea astâmpăr; doar în popasul înțelepciunii reînviată.

Omul este din fire călător, adică purtător în necunoscut, căutător al nestematelor vieții. Cel ce poartă în sine puterea care aruncă lumini dincolo de țarcul mărginit al vieții zilnice, acea putere care îi spune că piedicile sunt pentru a fi învinse și că depășirea este scopul tuturor efortărilor omenești, până în zonele purității și armoniei depline, acela este mai om. Pelerinul trăiește

neastâmpărul setei de absolut. El nu se mulțumește în ceea ce are, cu starea de acum, cu lucrul dat, ci năzuie către altceva, către fața adevărată a lucrurilor, către permanențe. Depășirea continuă este sensul luptei noastre. Călătoria până în raza prezenței divine este scopul vieții noastre. Căutarea adevărului este penibilă; de aceea cei mai mulți dintre oameni se complac într-o stare de falsitate sau totală delăsare. Dragostea de adevăr este a celor buni, a celor puțini care caută continuu, neobosiți, caută cu îndărătnicie, nesocotind poverile și suferințele ce vin de aici.

Cel ce caută adevărul este un om al sincerității și al judecății lucide, este un om al pasiunii pentru căile deschise fără nicio cotitură, fără niciun ascunziș, fără nicio oprire „strategică”. Cel ce caută adevărul nu are în vedere decât sfârșitul biruitor sau suferința sublimă a mărturisitorului unei credințe.

Sunt oameni care trăiesc la întâmplare și alții care scormonesc adâncul pentru descoperirea sâmburelui de lumină al vieții. Câtă sete, câtă disciplină, câtă efortare și câtă tărie trebuie să aibă căutătorul pentru a merge pe calea ce o vede deschisă în fața sa și care nu este a celor mulți. Cu privirea largă, cu pasul întins el merge, merge străbătând viața ca un călător prin vremuri.

4 I LIBERTATEA CA VIRTUTE ȘI CREAȚIE

Știm din istoria popoarelor că oamenii au luptat îndelung și au jertfit mult pentru a-și câștiga libertatea, acea libertate fără de care nu există om și omenie adevărată. Simțeau în lanțurile lor o mare durere și o tot atât de mare revoltă împotriva a ceea ce îi ținea din afară, robi ai pământului, fără lumină, fără bucurie. Când au câștigat libertatea n-au știut-o îngriji; au tăbărit nesățioși să-i stoarcă tot ce le putea da, nedeosebind dulcele de amar, nici mireasma de otravă, până când într-o zi au văzut că o nouă robie s-a născut: libertatea de a face răul. Atunci s-au auzit glasuri atinse parcă de tonuri profetice care declarau război libertății și cereau ordine și ascultare desăvârșită. Libertatea, această femeie coruptă, trebuia

alungată, trebuia răpusă. Și oamenii dornici mereu de schimbare s-au supus de astă data de bună voie.

Viața omului este complexă și fluidă cum e viața în genere, dar este în plus paradoxală, cu aspecte înșelătoare și nu rareori contradictorii. Legea ei este o taină, chipul ei este o vrajă, domeniul ei e un miraj. Cei ce-au despicat în sufletul omului ca-ntr-un lemn și i-au rânduie manifestările după modelul unui motor, aceia au dus umanitatea și omenia într-o stare ce nu mai exprimă nicio fărmă din opera splendidă a celor ce au gândit și jertfit pentru om și civilizație.

A ridica problema libertății și a încerca să o rezolvăm în limitele naturii umane este pe cât de greu, pe atât de primejdios. Soluțiile problemelor morale sunt creste, sunt hotare din linia cărora nu știi când ai trecut dincolo și când ai rămas aici. Suntem deci ușor supuși greșelii.

Una din marile și repetatele greșeli privesc problema libertății și anume, pentru că nu se cunoaște bine vecinătatea libertății cu a desfrâului pe de o parte, și a autorității cu tirania pe de altă. Ori de câte ori au apărut în practică, principiul libertății și acela al autorității au avut de a face până la sfârșit cu consecințele lor degradante: anarhia și tirania.

Drama acestui sinistru s-a născut din confuzia făcută între ordine și libertate, între ascultare și demnitate umană, socotindu-se că acestea nu pot sta împreună pe un loc, că ele sunt incompatibile. Nu există primejdii mai mari decât aceste idei false ce stau în chip de contradicții și acționează asupra vieții noastre practice și asupra orizontului nostru spiritual.

Când ne-am ocupat de libertate nu am știut precis ce anume trebuie dezvoltat pentru ca omul să se elibereze cu adevărat, iar când ne-am ocupat de supunere, de înfrânare, n-am știut ce anume trebuie supus, dominat și chiar înlăturat din ființa noastră pentru ca aici să crească omul superior, omul adevărat.

În realitate suntem în fața unui paradox, acela care afirmă că libertatea se câștigă numai prin supunere și

disciplină proprie, iar supunerea și disciplina nu se câștigă decât prin libertate. Sunt aici două aspecte ale aceleiași realități, care respectate și acordate numai, duc la formarea omului, a personalității.

Libertate înseamnă dezvoltare în sensul naturii proprii în tot ce are ea mai pozitiv și creator, natură însă care nu se poate valorifica fără o disciplină proprie, adică interioară nu externă, și care ne dă putința de a alege și ierarhiza totul în firea noastră, care așa cum bine o știm este dublă.

Disciplină înseamnă supunere voluntară după nevoile naturii proprii, nevoi care îndrumate într-un anume fel, așa cum înflorirea spiritului o cere, duc la ridicarea oricărui obstacol și câștigarea libertății.

Astfel concepute și experimentate, libertatea aduce cu sine spiritul de inițiativă, elanul, creația, iar disciplina aduce stăpânirea de sine, ordinea, buna conviețuire.

Omul trebuie dezrobit; dar nu lăsându-l pradă eticii bunului plac și nici făcându-i binele cu forța, un bine nebulos și cu gust amar. Omul trebuie dezrobit învățându-l să se înalțe prin eforturi proprii. Libertatea nu aparține celor slabi; ea nu este ceva vulgar, pentru că nu oricine și-o poate însuși. Libertatea nu ți-o poate dăruia nimeni în niciun fel; o câștigi prin luptă și disciplină proprie sau nu o ai. Libertățile dăruite sunt formale, lipsite de putere creatoare, de bucurie. Libertatea câștigată prin eforturi și exerciții proprii te înalță, te crește, te împlinește.

Libertatea este legată de responsabilitate; nu e responsabil cine nu e liber și nu e liber cine nu e responsabil. Când năzuința către autonomie, de liberă acțiune și gândire, va merge pereche cu simțul răspunderii față de un ideal uman superior, atunci oameni vor fi mai fericiți și vor putea clădi o lume mai bună, mai echilibrată.

Caracterul dramatic și eroic al libertății este evident și aceasta o știe orice om care a experimentat și a încercat să-și împlinească viața sub bolta înaltă a unei spiritualități ce vrea să întreprindă o lume mai bună.

Munca aparține indestructibil condiției umane. Nimeni nu i se poate sustrage fără să-și altereze natura. Munca este pentru noi o problemă de sănătate fizică și morală, este o problemă de demnitate. Un om și un caracter nu se poate forma fără muncă.

S-a spus că munca e penibilă, dar cât de penibil e golul trândăviei; este penibilă, dar numai în anume condiții. Munca forțată, munca fără orizont este în adevăr o pedeapsă, dar munca liberă, munca ce aspiră, care cucerește este bucurie și este bucurie pentru că este creatoare.

Lipsa muncii aduce mizerie materială și morală. Lenea este un vițiu care alterează natura omului. Mai mult obosește cel ce stă, cel ce trăiește fără rost, decât cel ce muncește. Lenea nu poate aduce bucurie, după cum nici desfrâul nu dă putere și sete de viață omului.

Și dacă ar fi să facem o gradare, lipsa muncii distruge mai mult sufletul decât trupul. Lipsa de probleme, lipsa de preocupare a spiritului lasă porți deschise tuturor slăbiciunilor, lipsa muncii aduce întristare și dezgust. Lucrează și vei evada spre lumină.

De cele mai multe ori munca e văzută ca un consum, ca ceva ce ne topește făptura. În adevăr munca este efort continuu, este energie consumată, dar este și creație. Orice lucru adus la viață costă, costă într-un fel sau altul; dacă nu costă bani costă energie manuală sau spirituală. Nimic nu se produce și nimic nu ne hrănește fără efort, fără consum. Ca și lenea, căpătuiala e un vițiu.

Munca întărește trupul și sufletul; ea creează bunuri materiale și spirituale, mărește cuprinsul nostru. Munca aduce închinare vieții în ascensiune căreia îi dă ritm și-i alungă urâtul. Că semeni grâu, îngrijești un pom sau crești un copil, toate aceste eforturi te întăresc. Că țezi un covor, încheși o masă sau faci o poezie e tot atât de frumos și demn.

Munca e un factor educativ, e un instrument al împlinirii noastre ca oameni. Munca ne luminează mintea și ne formează caracterul. Prin activitate se stimulează

inteligența și procesul gândirii. Dar mai mult decât atât: ea mărește disciplina interioară și virtuțile ordonatoare ale caracterului, cum sunt răbdarea, tenacitatea, respectul față de oameni și efort. Exercițiul muncii aduce la viață deprinderi noi și învață metoda. Munca bine orientată și ordonată aduce deprinderi bune și omagiază timpul. Omul harnic se întreabă în fiecare seară, ce lucru bun a făcut în ziua ce a trecut.

Fără muncă nici odihna nu o simțim; repausul este un dar binemeritat al muncii; el e simțit ca o bucurie numai după o muncă rodnică. Așa cum lipsa muncii e un vițiu, la fel este și suprasolicitarea în muncă; ele fixează cele două extreme care trebuie evitate pentru ca omul să nu devieze. Lenea și abuzul de muncă distrug omul în ce are el mai omenesc: spiritul său.

Munca poate fi o evadare sau o împlinire; atunci când este bine orientată și înțelept folosită, munca alungă plictiseala și tristețea. Și nu numai atât: ea crește omul interior până în limitele bunătații. Cine muncește este generos, iar cine nu, este meschin. Omul crește din prisosul lui.

Munca nu este numai o problemă de efort fizic, ci și una de morală; ea privește etica persoanei umane. În acest fel ea nu mai apare ca un blestem sau suferință, ci ca un act liber de împlinire a naturii noastre înseși și o satisfacție. Munca devine greu de suportat când se aplică omului în mod exterior, când vine ca o urmare a constrângerii. De ce? Pentru că în acest fel este lezată persoana umană și spiritul.

Calitatea muncii vine nu numai din randamentul material, ci și din atitudinea ce o luăm față de fenomen. Integrată în marele proces al vieții și al destinului uman, munca dobândește o semnificație cu totul deosebită. Există un mod ascetic și spiritual al vieții umane care integrează toate activitățile omului dându-i în acest fel strălucire.

Dacă munca lipsită de libertate aduce suferință, munca mecanică obosește și depersonalizează; nimic nou, nimic bun nu poate aduce o astfel de condiție. Pentru ca

activitatea să devină creație este necesar ca ea să se producă la nivelul conștiinței și al prezenței spiritului; mecanizarea muncii a închis aceste porți.

În limitele ei superioare, munca este o condiție și un atribut al umanității noastre. Noblețea ei au manifestat-o marii creatori ai civilizației.

DE A FI PUR

BU

pagina 204

1 I DESPRE INOCENȚĂ

Inocența este o stare originară. De aceea se poate mai greu prinde în formele logicii și proceda la analiză. Inocența presupune ceva calitativ, ceva ce aparține unor date imediate; ea este o stare pură care se experimentează interior. În fața inocenței nu putem rămâne indiferenți, înclinarea către această stare fiind implicată în calitatea noastră de oameni, căutători ai absolutului.

Este ceva ascuns, ceva tainic care ne cheamă către acest început paradiziac către care tindem pentru a ne recuceri pacea inițială. Oamenii astfel situați sunt cei mai buni pentru că inocența este învecinată cu seninătatea și sinceritatea, privite metafizic nu social.

Umanitatea noastră este întristată și ea caută bucuria. Ființa omului nu-și mai găsește liniștea, nici cursul lin al luminii care coboară din bolta vie a sufletului său însetat. Apusul se face noapte și noaptea devine întuneric; zborul tuturor strâmtorărilor nu mai încetinește.

Umanitatea noastră e tulburată; cei mai mulți dintre oameni nu mai vor să cunoască și nu mai cultivă decât florile unei lumi plăpânde și înșelătoare, nedemne stări și forme ale fragilității noastre. Noi nu mai cunoaștem și nici nu mai străbatem pajiștile unde crește floarea albă a inocenței; nu ne mai place parfumul ei delicat și pur. Unde e sufletul mare, înamorat de acea senină și permanentă primăvară spirituală?

Oamenii nu mai știu binele și frumusețea stărilor de început pentru că ignoră imaginea lor divină și căile care o fac să se manifeste. Climatul favorabil stărilor pure nu se mai produce. Inocența florilor și inocența copiilor aduc amintirea începuturilor.

Dacă nu ar fi copiii, lumea noastră nici nu ar mai ști că starea de inocență mai există. Un adult total inocent ar fi un nonsens intelectual și o adevărată nenorocire socială. Oamenii ar râde și ar specula crud pe seama lui.

Copilul e curat, e blând, e împlinit, dar mai ales copilul este inocent. El nu cunoaște șiretenia; de aici vine în primul rând superioritatea lui ca stare morală; de aici decurge frumusețea și candoarea lui naturală.

Creștem copii într-o lume fără suflet, o lume care ia drept slăbiciune sau prostie tot ceea ce este delicat și pur, tot ce izvorește din puterile dragostei și adevărului, temelii ale existenței noastre morale. Inocența înlătură florile răului; ele nu pot coexista și formele lor de manifestare nu se îngăduie. Inocența păstrează în om ceva din starea lui paradiziacă. Marii înțelepți o caută, o experimentează, dar modelul rămâne tot al copiilor pentru că inocența lor este stare a naturii lor, nu aspirație și disciplină cum apare la cei mai buni dintre oamenii vârstnici.

Omul nu mai cunoaște treptele luminate ale bucuriei de a fi în lume, de a avea o conștiință și a colabora la opera de reintegrare în armonia existenței.

Viața omului așa cum apare ea, într-o condiție nu întotdeauna dintre cele mai prielnice, pentru a se dezvolta pe linia ascensională a destinului ei spiritual, face ca și cei mai buni, mai dotați și mai bine intenționați dintre oameni să fie supuși unor probe care tulbură întreaga lor ființă. Deseori legăturile ce se stabilesc cu mediul material sau moral, legături cu totul exterioare, falsifică, apasă și întorc ființa interioară a omului așa fel încât din lumină biruitoare viața sa devine incertitudine și dezgust.

Din când în când lovituri puternice ca-ntr-un vas de care s-a prins rugina, suferințe meritate sau nemeritate – căci așa se câștigă omenia, prin încercare – se abat asupra

noastră și ne tulbură atât de puternic, încât toate impuritățile pot să cadă la fund și se elimină. Rămăși așa cum ne este natura proprie, dezbrăcați de toate adăugirile unei vieți forțate și nesincere, ne putem ridica la gradul cel mai înalt al ceea ce ar trebui să fim totdeauna, omeniei noastre: sfințenia.

Puțini sunt cei care au putut păstra de la început o puritate deplină. Cei mai mulți dintre oameni, chiar exemplarele realizate ale umanității, nu ajung astfel în această stare cristalină de mare puritate decât trecând prin obișnuitul contact al lumii noastre de căderi și tulburări, de umbre apăsătoare. Experiențele capitale, acelea care străbat și prefac adânc ființa noastră, numai acele căi ale nașterii din nou ne pot pune iarăși în starea de puritate originară, acolo unde se întâlnesc copiii cu sfinții.

Puritatea este în primul rând stare naturală în înțeles de originară, neprefăcută. Fără luptă și disciplină numai copiii o au, ei, pentru că făptura lor angelică exprimă totul așa cum e, așa cum trebuie să fie: firesc și deplin.

Fiind o stare de început, puritatea este în al doilea rând simplitate, adică esențialitate și tărie lineară. A fi pur înseamnă, între altele, a fi în mod necesar în inima lucrurilor și a trăi în permanențe. Simplitatea adevărată o aflăm în acei căutători de aur spiritual, exploratori ai zonelor pure.

Puritatea mai înseamnă și delicateță, naivitate; nu acelea negative prezente în relațiile sociale care obișnuit sunt numai pricini de greșală și neînțelegere, ci acelea care apropie de orice lucru și orice ființă cu cea mai mare dragoste și frumusețe spirituală, cu mâini blânde și darnice, cu suflet deschis pentru apropierea și descoperirea noastră în zonele adevărului.

Oamenii puri au calitatea luminii pure: deschid distanțele și întăresc chipurile în ce au ele mai adevărat. Oamenii puri sunt diamantini, adică transparenți și tari prin puterea lor de a apărea așa cum sunt, deschiși tuturor lucrurilor și formelor fără tendința de a le altera sau

consuma. Puritatea aduce cu sine o unitate și o armonie deplină, ca virtute a realității înseși, a realității neprefăcute. De aceea oamenii puri sunt piese iradiante ale lumii, acelea în care a căzut și fac să cadă tot ceea ce este artificiu, tot ceea ce tulbură frumusețea noastră deplină. Pentru a fi puri nu e necesar să părăsim lumea făpturii noastre ci să o cucerim și să o străbatem cu un suflu nou ca prin ea înnobilită să ajungem la virtute; prin ea și prin arderile încercărilor noastre să ne naștem din nou, devenind în acest fel pământul fertil al începuturilor, cale deschisă a tuturor înfloririlor.

Oamenii nu ajung toți, dar au toți în ei putere de a se pregăti să iasă din lumea suferinței nerodnice către o viață deschisă, bogată și pură, acolo unde cunoaștem deplin, iubim deplin și respirăm deplin, miresmele florilor nemuririi.

2 I ELOGIUL SINCERITĂȚII

În vorbirea curentă, a fi sincer înseamnă a vorbi cuiva deschis, adică a-i spune ce gândești. Este un înțeles vulgar care nu rareori duce la rezultate tocmai potrivnice celor ce le așteptăm să nască dintr-o astfel de stare a conștiinței, pentru că pe acest drum pornită sinceritatea cade ușor în apele tulburi ale brutalității și negației.

Prin sinceritate omul își privește deschis tainele proprii, tot ceea ce alcătuiește esențial ființa sa interioară, nu ceea ce îi aparține nesemnificativ, superficial și periferic. A fi sincer față de tine însuși ca și față de altul înseamnă tocmai această descoperire revelată a noastră, întrucât ea spune despre noi, dar deodată și despre celălalt. Și suntem cu atât mai sinceri, cu cât descoperirea noastră merge dincolo de noi până în limitele adevărului. Altfel suntem purtați fără să ne dăm seama în domeniile sincerității vulgare mai sus pomenite.

A fi sincer înseamnă în primul rând a fi pătruns cât mai adânc de intimitatea ta proprie, intimitate ce trebuie așa fel cercetată, încât pe calea ei să putem pătrunde însăși fondul comun al naturii și destinului nostru de oameni. Sinceritatea bine îndrumată ne poartă în inima

lucrurilor și deci în secretele lumii și vieții morale așa cum se desfășoară ea sub semnele naturii noastre duble.

Greutatea de a fi sincer nu vine din datele posibile ce ni le poate procura, ci din complexitatea naturii noastre și din disciplina necesară pentru ca orice cucerire să poată deveni un spor, o condiție de cunoaștere și împlinire.

A fi sincer deci nu înseamnă a divulga orice și oricum din ceea ce simțim personal, toate gândurile, tendințele și actele noastre posibile, care pot fi și detestabile deoarece aparțin unei lumi înșelătoare în apele căreia plutesc cele mai multe „sincerități” ale omului față de sine însuși și comunitate. A fi sincer înseamnă a angaja întreaga noastră ființă pe un drum de experiențe hotărâtoare acolo unde omul apare întreg și își manifestă umanitatea, acolo unde prin cucerirea sa însuși cucerește lumea, în ce are mai profund și esențial. Sinceritatea este o fereastră deschisă, este o virtute a omului curat, a celor ce caută adevărul și leacul unei vieți luminate. În această lume de urât și suspin, sinceritatea este piatra de încercare a celor însetați de frumusețe și hotărâți arhitecți ai unei lumi mai bune.

Sinceritatea este o cale a setei de absolut ce ne dezvăluie frumuseți originare nealterate; ea înlătură umbrele naturii morale făcând să crească în acest fel tăcerea solemnă a vieții pure și adevărate. Când omul aruncă povara zilelor sale de iluzie și iresponsabilitate, atunci când el a ajuns să simtă fiorii unei dezvăluiri totale pentru începutul diamantin al trăirii în adevăr, numai atunci el simte bucuria creației și îndemnului către o ordine superioară.

Sinceritatea ne descoperă pe noi înșine și pe cel de dincolo de noi, ne poartă la izvoarele lucrurilor și ne pune în stăpânirea esenței lor. Lumea și viața nu ne mai vrăjește cu aparențele sale înșelătoare, aducătoare de suferințe, ci ne apare nudă, plină de înțeles și luminoasă că-n ziua când s-au deschis formele și sensul.

Sinceritatea angajează întreaga ființă a omului: ordinea sa intelectuală și cea morală, gândul și fapta sa,

ceea ce este și ceea ce poate fi.

Complexitatea ființei umane și divergența căilor directe ale naturii sale morale fac din sinceritate nu numai un prilej de forță, dar și de înțelepciune. Omul sincer trebuie să fie înarmat cu o putere de pătrundere și cercetare a adevărului, prin care numai sinceritatea devine o virtute cu atâtea disponibilități, devine cu adevărat cale a împlinirii.

Sinceritatea se cucerește și devine rodnică cu multă greutate pentru că viața noastră are o pluralitate de dimensiuni și pentru că ființa noastră poate fi slabă și închisă. A experimenta sinceritatea este o efortare disciplinată, dar și o bucurie, o efortare rodnică în raport cu scopul care ne călăuzește. Omul, cel de ieri și cel de azi, rătăcitorul din slăbiciune sau pelerinul din flacără sfântă, poate merge prin sinceritate acolo unde lucrurile se clădesc temeinic, acolo unde nimeni și nimic nu se vrea scutit de ceea ce îi este propriu, fie chiar prin cea mai grea și cuceritoare dintre încercări.

Oamenii, uneori filosofi sau moraliști, cred că este îndeajuns să te lași purtat de natura proprie, să-ți faci legea ta cum se spune, pentru ca problema binelui și a răului să se rezolve de la sine, raportând aceste principii la direcțiile și înclinațiile „firești” ale omului (Rousseau).

Se pare că aici se află un ochi scăpat în împletitura intelectuală și morală a omului modern conceput de Iluminismul Francez. Relativismul total și libertatea anarhică acordate unei naturi duble, cum e aceea a omului, nu au putut duce decât acolo unde au dus și unde azi privește neliniștită o lume întreagă. Împotriva minciunii atât de domnitoare nu putem ridica sinceritatea ca expresie a unei firi sau naturi individuale și nici nu o putem decreta ca salvatoare. De ce? Pentru că sinceritatea nu acoperă întotdeauna domeniul adevărului. Poți fi sincer și rătăcit și cu aceasta nimic n-ai isprăvit frumos și bine. Mulți oameni în dorința lor de mai bine nu izbutesc să aducă decât o schimbare, care la rău poate aduce și mai rău. Pentru a împlini binele nu este îndeajuns să detești

ceva și să iubești altceva cu sinceritate. Pentru a împlini binele trebuie să iubești nețărmurit adevărul, să pătrunzi în înseși temeiurile existenței, să cercetezi ordinea lumii acesteia în mijlocul căreia am fost sortiți să trăim și aceasta nu la întâmplare.

Pentru a fi creatoare sinceritatea trebuie să deschidă omului porțile adevărului și frumuseții sigure, să fie condiția primă a împlinirii sale pe acest drum deschis. Sinceritatea îmi dă puțința de a fi eu însumi și a mă împlini în această direcție, dar eu însumi trebuie să fiu acela al profunzimilor, acela al izvoarelor vieții, al spiritului și rațiunii superioare, al lumii adevărate.

Negația poate fi și ea sinceră în efortul ei. Noi nu o putem sluji însă. Sinceritatea noastră crește florile binelui și ale frumuseții, nu pe cele ale răului.

Pentru a renaște omul trebuie să înlăture în primul rând înclinațiile obscure ale fondului său subuman și apoi tot ceea ce i-a asfixiat ființa interioară prin uzajul cotidian al unei vieți periferice. El trebuie să aibă în primul rând curajul să înlăture ca determinante ale vieții tot ce ne aparține ca fond obscur, și apoi să aibă tăria de a învinge mediul de aparențe înșelătoare pentru a se descoperi sieși întreg și curat, fără vreo altă năzuință decât aceea a adevărului desprins din condiția noastră umană.

Spunem a adevărului pentru că sinceritatea cu orice preț și-n orice direcție, așa cum cei mai mulți dintre oamenii care fac uz de ea, o experimentează și o manifestă ca pe un leac al răului, sinceritatea celor care se declară oameni „fără prejudecăți” sau „nuzi” poate duce și în altă parte decât în țara frumuseții și a creației, poate duce chiar la contrariul, de la rău, la mai rău. Neavizații, chiar dacă sunt sinceri, mulți dintre căutătorii dornici de înnoire nu reușesc în cel mai bun caz să aducă decât o schimbare.

De ce? Pentru că așa cum am spus, nu e vorba de a urî ceva și a iubi altceva, ci de a deveni sincer pe marea linie a descoperirii adevărului și a sluji aspirațiilor nobile ale civilizației umane. Ca și dragostea noastră, sinceritatea trebuie angajată în slujba adevărului.

Adevărul poate fi cucerit nu numai cu prețul unei efortări sincere, ci și cu acea sete chinuitoare de lumină, cu acea dragoste pentru cunoaștere, privire dreaptă până în inima lucrurilor, ce pot produce dezlănțuirea forțelor și izvoarelor unei vieți neprefăcute și creatoare.

Sinceritate nudă și totală da, dar și sinceritatea înțelepciunii și virtuții, aceea care deschide căile absolutului și frumuseții originare a omului; aceasta este piatra de încercare a celor ce-s oameni, a celor ce luptă pentru o lume nouă, o lume mai bună.

A fi sinceri, a fi noi înșine pe căile adevărului înseamnă nu numai a ne descoperi ceea ce suntem, ci și ceea ce putem fi. Omul aparținând unei ordini de realități alta decât cea materială, ordine ce se caracterizează prin existența posibilului, sinceritatea nu se oprește la o funcțiune pasivă de constatare a unor date deja existente, ci are un caracter activ și creator.

Prin sinceritate omul descoperindu-se sieși se împlinește totodată, pentru că virtualitățile sale din acel moment devin acte către ceea ce trebuie făcut, trebuie împlinit. Printr-o sinceritate adevărată și totală noi căutăm nu numai cunoașterea de sine, ci și realizarea de sine; totul apare astfel legat, încât nu este cu putință să ne oprim la primul pas pentru a nu cădea în negura pasivității.

Ființa interioară a omului odată descoperită indică singură calea tuturor posibilităților; orice renunțare, orice privire numai în afară ar însemna o trădare a propriei tale naturi, a propriului destin.

Această funcție activă și creatoare, implicată aceleia de cunoaștere, se arată și în faptul că, împotriva părerii curente, sinceritatea depășește actul de limbaj către acela de „a face”. Nu numai cuvântul, ci și fapta, actul de realizare caracterizează sinceritatea.

Sinceritatea totală, aceea legată de adevăr și setea de absolut, îmbogățește continuu ființa noastră interioară, îi păstrează o frăgezime originară și dă un sens pe cât de profund, pe atât de curat și eliberator.

Omul sincer înseamnă om întreg și deschis; înseamnă om demn și stăpân pe propriul său destin, ființă superioară care nu are nimic de ascuns, ci totul de făcut. Sinceritatea este o cale a absolutului; ea ne apropie de începuturile lucrurilor, de principiul lor.

Sinceritatea este prima virtute a omului deschis, dornic de orizonturi largi și permanente. Prin sinceritate omul este prezent și tare în fața tuturor celor ce vin să se producă, oricât de aspre și chinuitoare ar fi, dar nu mai puțin frumoase și creatoare. Fapta sa ca și cugetul său sunt angajate într-o operă care, pe cât e de mult a sa, pe atât îl depășește până în împlinirile cele mai înalte. Așa se explică cum tainica forță ce o acoperă el, se dezlănțue dincolo de rosturile personale.

Cei mai mulți dintre oameni vor să înșele lumea, viața și tot ce îi împrejmuie pentru a câștiga totul, dar ei nu știu când vine povara grea a propriei lor înșelări, cale sigură a căderilor în neantul morții spirituale.

3 I PRINCIPIUL ASCETIC

Pentru omul orientat spațial și material singurul scop al vieții este acela al plăcerii, al senzației. În lumea valorilor spirituale definitive condiției omului, nu se poate pătrunde însă pe această cale.

Una din căile pozitive și de afirmare a omului este aceea a ascezei. Asceza pentru împlinirea omului este ceva necesar atât din punct de vedere spiritual, cât și temporal (istorie). Afirmarea noastră ca oameni începe odată cu manifestarea noastră ca ființe supramateriale, plural dimensionate și ierarhic armonizate. Ordinea morală nu poate fi stabilită fără o disciplină intelectuală și interioară, fără căile împlinirii noastre, între care se află și asceza.

Greșit se concepe asceza atunci când e privită ca un dispreț al naturii materiale pentru că aceasta face parte din noi ca existențe ale lumii. Greșit se vede în condiția noastră materială un rău inițial, un rău în sine, care ne pune în poziția de a fi definitiv și iremediabil condamnați. Toate doctrinele pesimiste și negativiste se angajează pe acest drum.

Nu trebuie să concepem asceza ca pe un supliciu căruia să ne supunem, cu voie sau fără de voie, și nici ca o renunțare la tot ceea ce aparține lumii noastre în care în adevăr abundă suferința, dar care e bogată de atâtea frumuseți ce exprimă, parecă, o continuă creație și ordine, ci trebuie să concepem asceza ca pe o condiție de dezvoltare a vieții morale, ca pe o cale creatoare a spiritului, floare a naturii umane ce se arată armonios și liber.

Asceza nu este decât o acțiune spirituală directă asupra celeilalte părți a naturii noastre materiale care trebuie condusă. Ea luptă împotriva înclinațiilor din zona inferioară a naturii noastre, împotriva fondului subuman care tinde să ne poarte într-o lume lipsită de ceea ce este mai caracteristic uman, de lumina diriguitoare a conștiinței și rațiunii superioare, a spiritului creator.

Asceza în limitele ei normale (pentru că sunt și forme malade care apar în istorie) este un principiu de ordine, de ierarhie și, mai mult decât atât, de creație pe fondul nostru complex și nestăpânit de îndoielnic.

Principiul ascetic nu este flagelare, nici reducere a vieții morale, ci dimpotrivă, bine îndrumat poate aduce bucurie și amplificare a vieții noastre. Cine crede în asceza care biciuie viața și înlătură date elementare legate de natura și sfera de existență umană, intră pe căile negației și morții. Asceza ordonează natura noastră materială, o pune în locul și în funcțiunile ei firești, dându-i în acest fel nu numai un rol parțial de câmp, ci și unul integral, de funcțiune în năzuințele către un om superior și real. Asceza deschide căile experienței, lărgeste și purifică nu numai aspirațiile înalte ale spiritului, dar și orice alt contact cu lumea în multiplele ei forme și dimensiuni. Senzația periferică și plăcerea banală zoologică către care suntem atât de înclinați, îl robesc și reduc pe om situându-l la periferia vieții; asceza dimpotrivă lărgeste și intensifică viața, dar viața umană, viața de sus din zona unde se întâlnește adevărul, cu binele și frumusețea.

Istoric, asceza este o condiție și o cale necesară

vremii pe care o trăim atât de tragic, dar anume asceza care aduce plenitudine, nu sărăcire spirituală. După o epocă de orientare spațială, exterioară și senzuală care și-a dat toate roadele ei amare, omenirea va trebui să meargă către alta mai intens interioară și pură în care progresul material atât de neîndoielnic manifestat să se dubleze de un progres spiritual, în care produsele și tendințele noastre inferioare oricât de „necesare” sau „liberale” ori fi, să rămână la locul lor, dacă nu e cu putință să fie complet înăbușite. Puternic ca impuls în viața morală și-n istorie, fondul subuman trebuie prins, îngrădit și transformat în adâncime. Asceza este un instrument de mare eficacitate pentru revenirea și desăvârșirea noastră.

Asceza rămâne una din căile regenerării lumii noastre și a omului care și-a trădat natura și misiunea. Prin asceză omul poate să-și îngrădească și supune natura inferioară, obscură și bolnăvicioasă, în năzuința ce o are de a se păstra în sfera sa proprie de existență și îmbogăți cuprinsul și experiențele până în limitele bucuriei de a fi de a exista și manifesta în marea ființă universală.

Principiul ascetic în morală face ca întruparea noastră să nu fie un păcat insuportabil permanent, ci o condiție specifică, prilej de biruință și satisfacție la nivel spiritual.

4 I SUB CUPOLA SENINĂȚĂȚII

O altă stare ce aduce bucuria de a trăi este seninătatea. În forma ei pură, ca și inocența este o stare originară. Viața omului însă o experimentează și o cunoaște mai mult ca aspirație. Spinul iraționalului și contradicțiile ce survin în viața interioară fac ca seninătatea să fie cucerită cu mare efort, nicicând totală și sigură. Sfințenia însăși nu o cunoaște permanent și fără impurități. Aici seninătatea nu e dată decât tot ca predispoziție și nu ca o stare originară.

Seninătatea este prezentă în om ca un produs al spiritului care domină și se apropie de permanențe. De pe aceste poziții omul nu mai este frământat, chinuit de neprevăzute și nedemne loviri periferice; cine se angajează

și ajunge acolo unde sunt stâlpii de sprijin ai existenței, unde stabilitatea domnește, acela poate cunoaște starea de seninătate. Ruperea omului de tot ce este întâmplare și inconsistență, ancorarea în inima lucrurilor îl poartă către zonele de mare puritate și seninătate. Prezența absolutului în ființa noastră spirituală aduce cu sine această stare.

Seninătatea, chiar la oamenii cei mai desăvârșiți nu are un caracter permanent, definitiv câștigat. Este necesară o continuă stare de veghe și luptă pentru că acolo unde apare omul, apare și instigația, apare încercarea, proba. Seninătatea este câștigul unei sfortări eroice prin care actul de aderență și manifestare divină rodește. Omul nu este o existență absolută și perfectă, are nevoie de sfortări pentru a-și câștiga și păstra demnitatea. Seninătatea oricât de pură și stabilă ar fi, rămâne în uman. Omul, oricât de sus s-ar ridica, rămâne în natură și istorie. El este nevoit să lupte cu lumea înconjurătoare și să ridice totul la nivelul marilor și neschimbătoarelor principii. Unii renunță la lume și viață, alții o transfigurează și întrețin totul pe marea deschidere a setei de absolut. Seninătatea omului, chiar dacă nu este totală în echilibrul și puritatea ei, este o stare de mare biruință a rațiunii și spiritului, a rigorii interioare. Omul nu e nici Dumnezeu, nici plantă; el nu face totul din nimic, dar nici nu veghează. Omul este om, cu natura, cu legile și obligațiile sale. Seninătatea este piatra prețioasă a disciplinei spiritului întrupat care a cucerit pentru sine puterea asupra negației care instigă continuu. Seninătatea, la scara umană și istorică, este o biruință a spiritului și o bucurie a vieții umane superioare; ea contribuie la desfășurarea plenitudinii umane și desființează acea vale a plângerii care apare ori de câte ori omul se pierde în noianul de întâmplări care fac viața noastră mizerabilă.

În câmpia însovită a lanurilor galbene, în lunca străbătută de jocul apelor, sub umbra copacilor înalți ai pădurilor ce vorbesc la adierea vântului, în natură sau printre oameni în mers peste tot în inima acestei lumi plină de cântece, poți simți mireasma aceleiași flori delicate care

este aspirația omului către absolut, același prisos nerodit încă al pomului prins în crucea pieptului, chemat să vibreze alături de armonia universală. Seninătatea păcii interioare, nu rod al nesimțirii, ci al înțelepciunii, în care să se răsfrângă toate darurile de tărie și bunătate, de măreție și smerenie, frumosul chip al dragostei, al rodniciei, pajiște întinsă de lumină și mireasmă, seninătatea aceasta să o cucerim.

DE A FI ÎMPREUNĂ
BU

pagina 220

01 I LEGĂTURI SPIRITUALE

Legăturile noastre cu oamenii sunt de natură deosebită: de sânge, de comunitate socială sau spirituală. Cele mai puțin materiale, cele mai puțin vizibile sunt și cele mai profunde, cu puteri ce merg până în limitele transfigurării. E vorba de legăturile spirituale.

Întâlnirea cu o altă ființă, cu un alt om, în zonele unde domnește o adevărată viață spirituală, este una din marile bucurii ale vieții noastre. Această întâlnire prefăce și înalță obișnuitele noastre legături, care până aici angajau la nivelul lor minor și superficial întreaga noastră ființă. Tot ceea ce alcătuia o viață de relație este de aici înainte o viață de creație. Singură întâlnirea spirituală deschide căile profunde de conviețuire pentru că numai această apropiere produce depășirea noastră și descoperirea celui alt ca existență intimă și indispensabilă. Toți oamenii simt nevoia unei legături temeinice, unei apropieri sincere și profunde cu un alt om, cu o altă ființă privită prin ochii împlinirilor. Numai că această sete, această chemare din adânc este rău înțeleasă și fals tratată de către cei ce o simt. Ei își alungă țăriile și distrug îndemnul din nepricepere sau slăbiciune. Cu voie sau fără voie, oamenii merg pe drumuri improprii scopurilor urmărite, ei înșală și mai mult se înșală înlocuind esențele

cu apele stătute ale unei vieți dulci și superficiale.

Oamenii cred că pot stabili legături durabile între ei și că se pot apropia tocmai prin ceea ce îi desparte, adică prin interesele comune într-o lume de alcătuiri și bunuri materiale. De aceea tovărășiile în ordinea economică dacă nu sunt alimentate de un ideal către o ordine superioară, duc în mod inevitabil la ură și dezgust.

Nu același lucru se întâmplă celor ce pornesc împreună să cucerească - sau să slujească - o ordine spirituală, lui Dumnezeu. Cu cât oamenii năzuesc mai mult către un scop superior aparținând lumii valorilor spirituale, cu atât legăturile lor sunt mai trainice și mai creatoare. Această aruncare în mările albastre ale adevărului suprem deschid fiecăruia dintre noi, cei porniți și însetați de el, o cale nouă, cea a apropierii prin împărtășirea din aceeași realitate de dincolo de noi, care ne depășește și ne ține totodată.

Legăturile spirituale sunt legături adevărate, pline de rod și trăinicie, purtătoare de frumusețe și bucurie demnă de ființe dăruite cu o conștiință și un sens, așa cum suntem noi oamenii sortiți să fim.

Există o mare variație de moduri existențiale omenești. Ca ființe particulare oamenii sunt niște universuri închise. O apropiere și o cunoaștere a naturii celuilalt nu se poate produce printr-un contact exterior, material și banal, ci printr-o cădere în intimitatea eului, printr-o pătrundere a structurii sale și o co-habitare în destin.

Universul moral este vast și infinit de variat în unitatea sa. Jocul său este între realitate concretă și un principiu existențial transcendent.

2 I ÎNTRE TĂCERE ȘI MĂRTURISIRE

În singurătate ființa noastră se dilată; o dilată contactul cu cosmosul și cu întrebările. Eliberat de tumultul vieții de cetate, eliberat de toate semnele și convențiile sociale, spiritul călătorește în spațiile nemărginite, caută armonia universală și vrea totul pentru sine, cum e soarele într-o picătură de rouă. Tăcerea te

deschide ție însuți, te învață să asculți o lume care nu e aceea a sunetului, ci a cântecului interior, a farmecului, te face, și-ți vorbește fără ocol să te cutremuri în fața grandorii plină de răspunderi a vieții tale.

În singurătate și tăcere omul se cunoaște pe sine și lumea întreagă; cunoaște în adâncime, în esență, nu în întindere, în aparențe, cum se întâmplă obișnuit. În singurătate și tăcere se deschid zărilor cele dinlăuntru, acelea care ne pun în contact cu o altă ordine a existenței, aceea care poate schimba la față și aparențele. Nelămurită existență, setea de absolut a vieții noastre se așterne neînșelătoare, câmpie sub ploaie de lumină.

Tăcerea a fost îndeobște privită ca un instrument în vederea succesului. Tăcerea profundă însă, aceea născută din natura interioară a omului, depășește domeniul politic pentru a se prinde adânc în acela al spiritului.

Ceva misterios și solemn hrănește atmosfera tăcerii, ceva calm și totuși temător prin necunoscutele ei o înconjoară. Exterior, tăcerea are ceva din priveliștea unor munți de granit. În fond ce este tăcerea și ce semnificații spirituale are? În primul rând ea se naște dintr-o disciplină interioară, grea de conținut și care se păstrează în straturile adânci ale ființei noastre. Tăcerea este o consecință a atitudinii de înfrânare mai mult a obiectivării spiritului decât a raporturilor dintre noi și lume; omul poate opri la nevoie fluxul și refluxul unei vieți de expansiune.

Deoarece vorbirea poartă cu sine, de cele mai multe ori, o atmosferă de gratuitate, tăcerea vine ca o pondere a acestei tendințe pentru a restabili o atmosferă de echilibru și seriozitate. Dacă omul locvace este nevoit să alerge pe câmpia vieții fără să lase urme prea adânci, cel ce tace își creează o mare disponibilitate către meditație și creație, vorbirea rămânând pentru el în continuare un instrument cu puterile sale originare de obiectivare, de prefacere a lucrurilor și a raporturilor lor.

Nu trebuie confundată tăcerea ca disciplină a vieții noastre interioare cu neputința omului de a cuceri o lume

a înțelesului și a comunica în compartimentele ei. Cineva poate fi tăcut și totodată om deschis, deschis al spiritului, cuprinzător; am putea spune că în bună parte se presupun una altele, aceste însușiri. Așa se explică tăcerea în fața marilor emoții, așa se explică tăcerea în preajma oamenilor excepționali. A sparge tăcerea într-un moment solemn înseamnă a lichida acest moment.

A tăcea din sărăcie interioară este o infirmitate; a tăcea din premeditare a răului este un păcat. A tăcea din abundență, din forță interioară, din aspirație către absolut, este spor, este afirmație și frumusețe.

Tăcerea ca atitudine și disciplină a spiritului este o virtute gravă ca și condiția care a creat-o.

Singurătatea și tăcerea aparțin condiției noastre și bine îndrumate devin rodnice. Dar căile universului nostru spiritual nu se închid aici. În fața lor vine cuvântul și mărturisirea. Gândul tăcut e un potențial neconsumat, e ceva profund, dens dar închis, fără finalitate. Gândul exprimat este obiectivare a spiritului, este formă și act. Gândul tăcut este vorbire cu sine însuși, gândul exprimat este vorbire cu alții; în primul caz avem un monolog, în cel de al doilea un dialog. Dacă tăcerea are calitatea de a păstra deplin un fond ascuns, mărturisirea are calitatea de a-l fructifica.

Gândul exprimat, gândul mărturisit își pierde în adevăr calitatea sa originară și misterioasă, își pierde tensiunea, cursul experienței interioare oprindu-se prin acest act. Pe de altă parte însă, gândul exprimat se obiectivează și devine valoare de sine stătătoare. Această nouă stare creează noi raporturi și aduce la viață lucruri care nu existau, ele însele deținătoare ale unui potențial. Pe plan interior produce acea eliberare prezentă nu numai în actul de creație al culturii (Aristoteles), dar și în viața noastră de toate zilele.

Expresia în calitatea ei superioară, indiferent dacă se produce în limitele artei și filosofiei sau dacă se produce în cuvântul viu al zilei, partea ruptă din ființa noastră și dăruită celui alt rămâne o afirmație a omului și spiritului

său creator.

Cu tot potențialul de care dispune originar tăcerea, a exprima și mărturisi sunt activități profund umane, sunt căi ale spiritului. Și este astfel, pentru că nu e vorba aici de a transmite în mod convențional prin sunete sau semne o seamă de lucruri, care poate fi egal dacă se produc sau nu. Cuvântul și, prin el, mărturisirea despre care vorbim aici nu izvorăsc din calcule în legătură cu o lume exterioară ce vizează succesul, ci vin din cele mai adânci straturi ale unei vieți interioare, din experiențe autentice ale conștiinței, din activitatea spiritului. Experiențele de fond, experiențele cruciale nu pot rămâne închise pentru că prin mijlocirea expresiei ele au puterea înnoirilor odată cu aceea a eliberărilor. Mărturisirea nu este numai calea echilibrării unui suflet prea încărcat de probele la care l-a supus viața, ci și calea comuniunii. Marile experiențe, atunci când se produc, nu pot muri în interiorul celui de le-a purtat; marile experiențe se cer dăruite, mărturisitorul devenind în acest fel generatorul unor noi poziții și valori ce pot hrăni lumea celor ce-i sunt aproape prin natură și destin.

Marile cuceriri ale spiritului nu aparțin numai celui ce le-a experimentat, ci tuturor; ele sunt un bun comun.

Cuvântul și expresia ca mărturisire e pe de altă parte mai caldă și mai umană decât tăcerea. Deși uneori ia un aspect tragic și paradoxal în viața morală, mărturisirea aduce cu sine bucuria purificării, a creației și împărtășirii.

3 I CUVINTE DESPRE ASCULTARE

Lumea noastră este astfel întocmită, încât nu poate dura fără supunere. Omul cere omului să asculte. În tot ceea ce înfăptuim, în tot ceea ce năzuim, supunerea vine ca o strajă a conviețuirii, ce ne îndrumază într-un fel sau altul, nu întotdeauna pe voia noastră.

Din această condiție ia naștere una dintre cele mai triste stări ale omului: ascultarea prin constrângere, prin forță; e tristă, pentru că deschide calea desfigurării interioare a omului, pentru că năruie întregul edificiu al personalității sale, spirituale și morale.

A te supune fără voie, a asculta prin constrângere, este o situație care amintește ceva din dresajul animalelor; discernământul dispare, inițiativa este sufocată, orizontul se închide. I se cere omului să renunțe și să asculte fără ca un sens, o valoare sau un ideal să-l poată face responsabil, să-i întărească cugetul și fapta pentru înlăturarea atâtor poveri ale vieții, care oricum stau ridicate stivă pe spinarea lui.

În acest caz ascultarea devine o osândă. Dacă omul pus sub o astfel de ascultare mai manifestă vreo sensibilitate, atunci totul se petrece sub regimul grijei, al fricii. Ca și alte condiții negative, această stare se produce dintr-o ignorare a naturii omului și dintr-o totală disprețuire a sa.

Se procedează cu omul ca și când nimic bun nu s-ar afla în el, ca și când binele nu-i poate veni decât din afară. Greșeala iluministă a omului bun de la natură a fost înlocuită cu aceea a omului rău de la natură. Și în mod firesc, nu s-a întârziat să i se aducă toate corectivele pentru a-l putea transforma și aduce la o stare mai îmbucurătoare.

S-au luat în seamă numai înclinațiile rele ale omului, numai fondul său instinctiv sau spiritual luciferic, s-a pornit numai de la datele degradante ale naturii umane, date care pot fi reale dar nu fatale și de neînvins.

Supunerea totală, fără discernământ și libertate, produce o cădere și o risipire a ființei spirituale umane. Deși stăpânit uneori de un fond teluric, omul poate să-și pună în valoare tot ceea ce e pozitiv și creator în natura sa, tot ceea ce-i aparține frumos în mod principial.

În raporturile ce se stabilesc între oameni ascultarea apare ca o necesitate, aproape fără excepție, dar nu cu necesitate în forma de constrângere. Ascultarea poate veni și pe alte căi, ceea ce firește îi poate defini și calitatea.

În primul rând vine ascultarea din dragoste, așa cum apare uneori cu o mare finețe și căldură în raporturile familiale adică soț și soție sau părinți și copii. Cu toate că și în această instituție fundamentală ascultarea prin

constrângere este frecventă, sensul firesc și logic al lucrurilor impun o ascultare prin dragoste.

Prima consecință a acestui mod de a asculta este starea de libertate. Cine ascultă din dragoste, nu știe ce este constrângerea și nici căderile ei. În toate ocaziile drumurile sunt larg deschise; omul ascultă împlinindu-și propria sa voință. Pe căile dragostei ascultarea devine aderare.

Dar nu numai atât: ascultând liber adică printr-un fel de apartenență, omul crește, ființa lui interioară se dilată și personalitatea (pe care o au și copiii) se manifestă. Cel ce ascultă are un imbold al propriei sale ființe în desfășurare.

Ascultarea prin dragoste se produce într-un climat pozitiv de libertate, ceea ce face ca sentimentul prim al omului să fie un sentiment de satisfacție, de îmbucurare. Producându-se în acest climat și omul participând în mod firesc pe linia voinței și aspirațiilor sale, experimentează un al doilea sentiment, acela al dezvoltării și plinității, ceea ce indică sensul creator al ascultării prin dragoste.

Se mai poate semnală un alt fel de ascultare care naște dintr-un raport de-o altă natură și vine pe o altă cale. Este vorba de ascultarea ce vine prin recunoașterea unei calități deosebite, a unei superiorități. Este ascultarea specifică raportului dintre maestru și discipol.

Deși apare ca o formă înrudită a celei descrise mai sus, acest fel de ascultare merge pe temeiul unor sentimente de admirație și respect. Dragostea se infiltrează și ea, dar capătă o coloratură cu totul deosebită celor care acționează în interiorul familiei; e prezentă aici o dragoste cu implicații de venerație.

Iată deci cum ascultarea practică în sens coercitiv, uneori până la inumanitate, poate deveni o cale și un factor de creație în raporturile dintre oameni.

4 I FEMEIE ȘI FEMINITATE

Universul nostru moral cuprinde și raportul bărbat - femeie, raport de o calitate și un sens deosebit; deosebirea vine din faptul că avem de-a face cu două naturi care în

fond sunt două principii, cel masculin și cel feminin cu formulele și valențele lor aparte.

Există aici în lumea noastră, între bărbat și femeie, o permanentă stare de tensiune care se manifestă în infinite chipuri, unele luminoase altele sumbre, unele echilibrate altele într-o dramatică luptă. Putere complexă și misterioasă, dragostea omului pentru femeia lui, este de cele mai multe ori un impas unde țese dulcele cu amarul și cântecul cu plânsul.

Cei mai mulți dintre oameni văd însă în femeia lor o existență de o calitate inferioară o făptură care poate fi și poate să nu fie. Atunci când o caută, o vrea ca pe o posesiune și o exploatează ca pe un bun propriu, ceea ce face să-i stingă personalitatea. Cei mai mulți dintre oameni iubesc femeia pentru ei, nu pentru ea, și o consumă, nu o cultivă.

Acel „tu” pe care îl simțim zilnic în viața noastră interioară și socială este cu totul specific în cazul femeii și trebuie privit ca atare. În general natura și condiția femeii au fost privite într-un mod cu totul superficial și nedemn. A trebuit să vină poezia și nu dintre cei mai fericiți (Dante) ca o reabilitare a ei să se producă.

Pentru oamenii noștri de toate zilele, femeia este un obiect de uz casnic sau un instrument de furnizat plăceri, iar căsătoria o instituție prin care se câștigă certitudinea economică și sexuală. Pe aceste temeuri și în acest sens este privită de cele mai multe ori, dragostea. Dragostea acestor oameni are aceeași calitate pe care o are însăși viața lor ce se mișcă între apetit și senzație.

Femeia devenită soție este în primul rând un om, omul cel mai apropiat și cel mai bun, omul alături de care și prin care îți împlinești destinul. Legătura sexuală există, dar nu este specifică și definitorie pentru că ea cade și dincolo de sfera existenței umane; în biologie ea este reală și necesară prin caracterul ei natural, dar această legătură capătă o semnificație nouă prin dragoste, adevărata legătură fiind de natură spirituală. În acest fel, însăși natura sensului biologic al căsătoriei se schimbă, se

transfigurează.

Înțelegem mai mult dacă privim lucrurile în adâncime, nu în aparențele lor înșelătoare. Oamenii când se căsătoresc o fac mai des împinși de instincte, sau din interes, mai rar din dragoste; în acest fel ei își iau amante în loc de soții care înseamnă cu totul altceva. În aceste cazuri nu mai poate fi vorba nici de dragoste ca putere generatoare a spiritului, nici de familie, nici de casă în înțeles de cămin și cu atât mai puțin nu mai poate fi vorba de unitate de viață și împlinirea unui destin uman superior.

Întrucât e om, femeia trebuie tratată ca o făptură spiritualizată; femeia are umanitatea ei pe care noi nu avem dreptul să o ignorăm și mai ales s-o distrugem. Ființă cu o structură proprie, cu o sensibilitate și vocație specifică, ea manifestă valori și sensuri cu totul particulare. Cine dorește masculinizarea femeii, nu știe ce face, pentru că în acest fel sărăcește universul umanității noastre.

În căsătorie stau față în față două existențe care sunt un potențial de viață și rodesc abia prin unificarea lor; sunt așa după cum am mai spus, două principii în stare de tensiune având drept năzuință realizarea unui echilibru existențial. Participarea unuia la celălalt este într-un anume fel o asimilare reciprocă, care aduce la viață o altă existență și care e în mod real altceva decât era inițial. Aici e unul din misterele existenței umane.

Dragostea care are, în substanța și sensul ei adevărat ceva cosmic, nu merge pe relație ci pe creație. Noul este unitatea androgină. Aceasta este una din căile prin care omul poate învinge singurătatea și alungă moartea.

plenitudinii
BU

pagina 232

1 I PUTERILE DRAGOSTEI;
DRAGOSTE ȘI TRANSFIGURARE

Dragostea este începutul lucrurilor, din dragoste se hrănește totul. Nimic nu se poate face, nimic nu sporește, nimic nu dăinuie fără dragoste: dragoste de Dumnezeu și de om, dragoste de tot ceea ce ne străjue și ne întovărășește viața aceasta atât de plină și nesocotită.

Un val de aer ușor și cald, acoperă sufletul îl purifică și îl înalță spiral în inima cerului. Prin dragoste omul călătorește în lumea dorurilor lui turnate de la început în cupele sufletului.

Dragostea ne duce la Dumnezeu, ne descoperă omul și lucrurile, ne deschide porțile înțeleșului. Cel ce iubește e plin, e frumos, e luminat, iradiind numai pace și încântare. Sufletul lui cântă rodul nepieritor, cântecul de răscruce al luminelor. Fața lui e albă străvezie cu priviri în adâncimi astfel descoperite, pasul lui liniștit și stăpân.

Dragostea coboară cerul pe pământ și înalță făptura în zonele binefăcătoare ale izvoarelor vieții. Tot cuprinsul nostru crește și se preschimbă în inima și sensul său.

Un om, un animal, un copac, o floare, un firicel de iarbă, o gănganie cât de mică, toate sunt puse întâi să le iubești. Dragostea, nu folosință: aici e sensul existenței lor în preajma ta. Cine s-a uitat odată prin aripile unui gândăcel către soare? Tot curcubeul, tot cerul Raiului s-adună în trupul unei ființe pe care o strivim sub pasul nostru neștiutor și crud.

Dragostea face totul, descoperă și înnoiește totul; prin ea omul crește în știință și omenie, descoperă în afară și sporește înăuntru.

Omul adevărat iubește și se roagă: buzele lui murmură întredeschis prisosul sufletului, cântecul interior se desprinde, rodul dragostei se coace și cade plin de suc al vieții înfrumusețate.

Să cântăm cel mai frumos și mai înălțător cântec de dragoste și urmele trudei, ale urâtului se vor șterge, să mergem până acolo unde se întâlnește omul cu Dumnezeu, până în hotarul cerului care ne-a dăruit din stelele lui, să trăim în preajma izvorului vieții și creației neconținute.

Și pentru tine omule, frate de destin, pentru tine cel

de-aproape, care-ți plângi suferința și-ți cauți ispășirea, dragostea vine rodnică și te învață cuceririle adevărate. Săracul, chinuitul, drumețul neospătat, copilul bolnav, tot omul în lipsa materială sau sufletească are nevoie de dragoste; dragostea îl apropie, îl tămăduie, îl hrănește, îl poartă pe mâini mângâietoare. Iisus săracul, chinuitul, drumețul, El, om cu dureri și lipsuri, a venit să fie asemenea nouă, a venit să topească suferința noastră prin dragostea lui divină.

Ce vede și cât înțelege un om care nu iubește? Ce vede și cât înțelege din făptură și din natură, omul rece, meschin, lipsit de focul dragostei?

Cel ce iubește vede lumea înnoită, vede farmecul adânc al lucrurilor, vede totul în adânc schimbat și în afară îmbrăcat, cu fir de lumină țesut, ca o grădină minunată, ca un vis devenit aieva.

Dragostea coboară pe Dumnezeu pe pământ, îl face prezent în fiecă ființă, în fiecare plantă sau lucru; inima a dat totul, tot ce este se schimbă.

Sfortărea omului nu este numai în a se desprinde din lumea aceasta a durerii pentru a se arunca grăbit în aceea în care totul nu este decât floare și cântec. Rostul omului este și aici pe pământ, pe această lume a suferinței, a trudei și a ispășirii, în această colină a lacrimilor, rostul omului este în a suferi și a iubi totul până la coborârea luminii de aur ce face din nou lumea noastră, adică până la transfigurare.

Dragostea, dragostea plină și nestăvilită este calea transfigurării, adică a nașterii din nou în spirit a lumii acesteia, singurul ei fel de a fi acceptată de către un om adevărat. Un aer curat, plin de darurile grădinilor nevăzute, plutește în preajma omului ce urcă crestele aburite de respirația setei lui de absolut.

De ce nu înțeleg oamenii că dragostea stă la temelia vieții noastre și că un suflet cald, generos și pur valorează mai mult decât toate bunurile aparente ale lumii acesteia?

În dragoste este multă poezie și frumusețe, dar ea trece dincolo de limitele acestea. Dragostea este o condiție

a existenței înseși. Dacă mergem până în formele ei cele mai înalte și pure putem descoperi absolutul și în acest fel prin ea putem participa la pulsațiile întregului univers.

De ce nu înțeleg oamenii că numai dragostea îi poate elibera, că numai apropierea sinceră și vibrantă față de tot ce există pozitiv în lume îi poate face stăpâni pe un destin, azi trist și apăsător, mâine îmbucurat și sublim, cale deschisă libertății și responsabilității noastre de ființe spirituale?

Viața omului are un caracter de luptă, dar tocmai de aici se desprinde superioritatea și satisfacția lui. În fața atâtor căi deschise, de ce să alegem pe acelea care șterg imaginea divină din noi și ne slutesc?

Dragostea crește totul ca o putere misterioasă venită din altă lume. Țăranul își iubește pământul fără de care munca lui nu ar rodi, meșteșugarul – uneltele fără de care nu ar măiestri, bărbatul își iubește femeia și femeia copiii fără de care lumea nu ar dăinui. Dar cu cât îi întrece pe aceștia acela care are dragoste de om, care se luptă pentru desăvârșirea tuturor, acela care iubește lumea în formele și legile ei și care merge pe căile adevărului și frumuseții?

Omul este bogat în raport cu puterea sa de înțelegere a condiției umane și a legilor ce conduc lumea; este bogat în raport cu puterea sa de depășire. Or, la aceste cuceriri, dragostea este cea dintâi cale folosită.

Dragostea dă omului putința unei experiențe prin care natura raportului dintre eu și celălalt se schimbă fundamental. Cel ce iubește nu mai simte nevoia îngrădirii și delimitării precise a ființei sale; dimpotrivă, el pierde sentimentul egoist, înlătură hotarele despărțitoare până la o identificare cu ceea ce e dincolo de el. Când cineva iubește pe altcineva, atunci întreaga sa ființă se dilată și se apropie până la bucuria regăsirii. Dragostea lărgeste orizontul, intensifică viața și alungă tot ceea ce nu este esențial condiției umane. Pe calea dragostei omul devine puternic, pentru că a căpătat o divină însușire. Aceste judecăți sunt valabile, nu numai în raportul nostru cu oamenii, ci și în raportul cu lucrurile și lumea

înconjurătoare.

Am văzut mereu în jurul nostru: unii oameni iubesc lucrurile, alții le disprețuesc; și cei dintâi, care sunt mai mulți, și cel de al doilea, în număr mai restrâns, nu au o atitudine rezonabilă față de lucrurile ce ne înconjoară.

Unii oameni iubesc lucrurile pentru că le pot sluji la ceva, iubesc lucrurile pentru că natura lor le poate împlini rosturi materiale imediate. Dragostea lor este periferică, este sete de stăpânire. Alți oameni disprețuesc lucrurile pentru că, spun ei, le împiedică alte năzuințe, alte îndemnuri. Disprețul lor este neînțelegere și sărăcie interioară.

Lucrurile apar în viața noastră ca realități concrete, și ele au o valoare proprie, o valoare morală dincolo de utilitatea ce le-o putem da noi. De aici dragostea noastră pentru ele nu mai este interes, ci experiență interioară, plinătate, armonie. Cine nu a iubit un mestecăn, cine nu a simțit fiorul apelor sau nu s-a apropiat de o floare, cine n-a iubit o carte, un tablou sau o icoană, acela a trăit într-un pustiu; lucrurile au și o valoare morală dincolo de cea materială.

Omul care a depășit înțelegerea schematică și uzuală a lucrurilor, omul care nu se mulțumește cu formule abstracte atunci când e vorba de realități concrete ce se impun, acela care cunoaște și stabilește o comuniune cu mediul său, omul acela este în stăpânirea mijloacelor ce-l poartă către inima tuturor lucrurilor. Prin dragoste, legăturile noastre cu lumea întreagă capătă alte dimensiuni și se schimbă până la transfigurare. Totul crește, totul irupe de viață și bucurie, totul cântă o muzică de necuprins, muzica înțelesului și prezenței divine. Lucrurile obișnuite, acelea de toate zilele, o piatră, o brazdă, un arbore sau o apă, o rază de lumină pe un obraz de copil sau o perdea a nopții, toate au un înțeles și o frumusețe care ne descoperă tainele lumii și vieții. Prin dragostea sa omul le simte una, vii și veșnice, minune și realitate concretă totodată, expresii ale acelui ce te-a dăruit pe tine și pe mine. Lucrurile și lumea aceasta nu

sunt făcute numai pentru folosința noastră, rece și calculată, ci și pentru dragostea noastră. Dar mai e omul și dragostea de om; dimensiune nouă, mare, poate chiar fundamentală a dragostei. Viața noastră morală este în cea mai mare parte prinsă aici.

Dar și în acest sector pot apare semnele unei greșite orientări. Oamenii, chiar dintre cei mai buni, sunt capabili să se jertfească pentru o idee, în serviciul celorlalți. E un act foarte interesant care dezvăluie frumoase însușiri morale; elogiul epocii noastre nu i-a lipsit.

Jertfa noastră pentru o idee izvorăște dintr-un anume atașament, dintr-o consumare a ființei noastre interioare în vederea împlinirii ei. Cu toate aparențele sale pozitive și creatoare, dragostea pentru o idee abstractă, năzuind către un bine ideal și formal poate aduce după sine și rezultate negative. Cel ce se dăruie unei idei până la uitarea și jertfirea de sine are firește o mare forță morală: puterea de depășire, topirea diferitelor forme ale egoismului. Dar este îndeajuns numai atât ca actul nostru să fie creator?

Nu, și iată de ce: în numele unei idei, în numele unei abstracțiuni s-au putut purta acțiuni dăunătoare omului și societății. În istorie găsim exemple frecvente de susținere a afirmației noastre; să amintim numai războaiele religioase și este îndeajuns.

Dragostea pentru o idee nu trebuie să ia locul dragostei de om, și să devină instrumentul eficient pentru o himeră a minții noastre, să aruncăm în suferință pe cel ce ne este frate prin natură și destin. Omul viu, omul concret, promovarea condiției lui către forme superioare de viață este fundamentul dragostei noastre.

Cel ce iubește cu adevărat și rodnic nu iubește ideea de om, ci pe omul real, persoana umană, făptura și ființa ce există lângă noi și în lumea mare. Dragostea de om ajută, mângie, crește frumusețea în sufletul celui alt, ca o răsfângere a noastră, cei îmbucurați de această cale a desăvârșirii morale.

Bunătatea vine tot pe căile dragostei; ea presupune

mai întâi echilibru și armonie, amândouă daruri ale unei înțelepte așezări a ființei noastre în lume și viață. Cine știe ce înseamnă om și cum străbate el căile unui destin cumpănit între negație și creație, între necesitate și libertate, cine îl vede și-l simte cât este de slab și puternic deodată, de stupid și inspirat, nu poate avea față de aproapele său decât o atitudine de caldă și mângâietoare înțelegere. Oameni de mare puritate au avut o astfel de atitudine față de întreaga făptură.

Situată între dragoste și gingășie, bunătatea vine ca un leac împotriva tuturor forțelor negative ale egoismului și dragostei de sine. Ea este o cale a apropiierilor și posibilităților de a sprijini orice pas șovăitor, orice suflet împovărat pentru a putea trece dincolo în țara bucuriei de a trăi. Din dragoste ea își trage puterea transformatoare, din gingășie – pe aceea a tămăduirii.

Pe măsura dragostei pe care o presupune, bunătatea a fost socotită adesea ca o stare de slăbiciune, și nu o virtute. Adâncind lucrurile, se poate ușor vedea și cine poate experimenta, că blândețea vine din forță, din stăpânire de sine și abundență. Ba apare, lumină caldă, revărsare din plinătatea unui suflet bogat, care ca-n poveste, din ce dăruie, din atât crește și are mai mult.

Omul bun vine ca un martor al suferințelor noastre. Din dragoste, el ia asupra-și răspunderile noastre, ne purifică și ne deschide orizontul larg al vieții spirituale și al libertății noastre, în zborul pe care îl datorăm prin însuși scopul prezenței noastre în lume.

Bunătatea este o stare și o virtute rară. Oamenii o confundă și o nesocotesc neștiind ce tărie și frumuseți poartă această delicată, echilibrată și armonioasă fiică a dragostei și înțelepciunii.

2 I ELANUL, MOD EXISTENȚIAL

Elanul este o stare interioară de mare luminozitate. Între stările muzicale ce aparțin vieții morale, elanul este acela care duce tonuri majore și afirmație.

Ca toate stările morale pozitive, elanul începe prin a fi o stare de plinătate, de bogăție interioară și continuă

prin a fi o revărsare în act, cum apele ies din albia lor în timpul primăverii. Ființa omului crește uneori dincolo de limitele obișnuite ale vieții, ceva ce pornește din sine, dar merge dincolo de sine, ceva miraculos ca putere și îndemn.

Ca și celelalte stări interioare care aparțin naturii noastre morale, elanul nu este un concept, ci un fenomen, nu este un produs al minții noastre, ci unul din momentele caracteristice acestei naturi, o stare morală autentică ce se exprimă pe dimensiunea timpului. De aceea pentru a fi cunoscut, elanul trebuie prins pe viu, adică experimentat.

Elanul este viața, viața care curge, viața în desfășurare. Elanul înseamnă suflet deschis și îndemn al inimii; el este tășnire din adânc, este efuziune totală, elanul este creștere continuă, este înaintare, este ritm ascendent; el poate fi privit din două puncte de vedere care îi definesc două caractere: acela de creștere și acela de înălțare. În acest de al doilea sens, în limita lui superioară elanul atinge bucuria.

Privit ca stare de afirmare a vieții, elanul are o semnificație creatoare; creatoare pentru că suntem în prezența unei stări morale active, nu contemplative. În adevăr elanul este vibrație și muzicalitate, este efuziune, dar toate laolaltă, străbătute de un fior al depășirii a stării de fapt, merg către cucerire. Să vedem acum în ce fel. Pentru o mai bună lămurire e nevoie de o comparație cu dragostea, care și ea este legată sau definește sensul creator al vieții. Elanul privește creația, dar nu o împlinește ca dragostea; el dovedește mai mult o tendință în acest sens decât o împlinire, ceea ce aparține în mod hotărât dragostei. Elanul nu are puterea de a prelucra ceva, nu reușește să aducă ceva nou pe tipsia vibranta a vieții, ci doar îndeamnă ființa morală la creație. Aici se oprește înțelesul și rostul său creator.

Elanul este creator întrucât apare ca o condiție a creației, o cale mai mult decât o realizare. Această forță morală este creatoare mai mult în sens de impuls, nu de împlinire. Elanul nu poate aduce o renaștere, o transfigurare a elementelor și o natură, alta decât aceea

care a fost, putere care aparține dragostei, ci el pornește numai, intensifică și alimentează forțele originare ale naturii noastre morale. Elanul este expansiune, este cucerire, dar nu este creație în sensul strict al cuvântului adică generare, noutate; el vine ca un val care cuprinde totul, care desfășoară forțele creatoare ale vieții interioare, dar nu aduce la lumină o nouă formă, un nou fel de a fi, o nouă realitate; el este posibilul, dar numai în faza sa de pornire. Elanul este revărsare peste ceea ce există, e o tendință continuă de dezvoltare cu o năzuință către altceva, dar pe care nu-l stăpânește.

În legătură cu viața noastră morală, elanul înseamnă năzuință către înflorire; el aduce forța și frumusețea actului. Elanul este o stare morală care ne indică sensul afirmativ al vieții noastre. Cale a luminozității și vibrație permanentă de coarde iradiante, elanul ne aduce puteri noi și ne valorifică latențele; face conștiința trează și ridică potențialul moral la mari dimensiuni. Mai mult decât atât, prin el omul devine și se manifestă întreg nu fragmentat, unificat nu dispersat. Totul apare aici unitar, organic, firesc.

Elanul nu marchează o răspântie și nu aduce o stare problematică, ci este ceva cursiv, drum deschis de înalta efectuare. Elanul ne scoate din formele statice din locul sfârșit, pentru a ne purta spre alte forme și conținuturi. El este un leac împotriva morții și o condiție noilor orizonturi.

3 I ÎNȚELEPCIUNE ȘI ÎMPLINIRE

Tipul uman care ar putea fi numit înțelept a apărut tot mai rar în epoca modernă, pe de o parte pentru că filosofia și-a trădat misiunea ei originală devenind „științifică”, iar pe de alta pentru că nu a mai inspirat oamenii de experiență interioară, ea însăși devenind o simplă deprindere.

Înțelepciunea este o activitate dublă prin care omul devine în primul rând cunoscător al datelor legate de existență și soarta sa, iar în al doilea rând devine un virtuos, un stăpân pe propriile sale îndemnuri și fapte. Om înțelept este acela care deplin lămurit asupra existenței

sale în lume, în toate legăturile firești născute din această condiție specifică și în toate rosturile ce are de împlinit, față în față cu realitatea, de la firul de iarbă la universul întreg, știe mai mult decât atât, știe că gândul și fapta sa sunt supuse unei discipline începând cu stăpânirea de sine până la armonizarea sa în marea existență.

Uneori se confundă înțelepciunea cu renunțarea, cu acceptarea unei vieți „în voia sorții” și aceasta din cauză că oamenii privesc lucrurile exterior. Liniștea, pacea sufletească a înțeleptului derutează deoarece la fel se poate prezenta și omul căzut, omul tuturor acceptărilor, pe care nimic nu-l mai impresionează.

Liniștea înțeleptului vine din stăpânirea de sine în fața tuturor evenimentelor pe care el le supune și le îndrumază. Pe acest om nimic nu-l alungă, nimic nu-l răpune pentru că el este un om stăpân, un lucrător al lucrurilor concrete după modelul acelora principiale, înțelepciunea nu este o acceptare pasivă a lumii acesteia încărcate de atâtea poveri, ci o rânduire a lor în sensuri creatoare, așa fel încât toate converg către un punct luminos de echilibru și armonie. Viguros și cumpănit interior, înțeleptul devine un ordonator în ordinea exterioară. Adânc, sensibil și însetat de absolut, el prelucrează și înalță totul la un nivel și într-un spirit de binefăcătoare și echilibrată pace.

Acest caracter activ și creator al înțelepciunii vine din fundamentul său de mare puritate și adevăr. Fără aceste calități înțelepciunea nu ar putea fi un pas în absolut. Omul înțelept firește nu capătă nimic gata făcut, nimic care să-l facă pasiv și iresponsabil. Dimpotrivă, gândul și fapta sa, năzuințele sale izvoresc toate din libertatea spiritului său care înaripat străbate direct ca o lumină, întreaga lume în care acest exemplar uman superior este prins să trăiască.

Înțelepciunea, ca un minus vital și ca un sistem de îngrădiri permanente, este o interpretare falsă și pe măsura celor ce o fac. Disciplina ei nu înlătură libertatea ci dimpotrivă o presupune. Modestia ei nu înlătură puterea ci

dimpotrivă o construiește. Că înțeleptul se apleacă în același chip și cu aceeași dragoste asupra lucrurilor mici ca și asupra celor mari, aceasta este din forța sa interioară care poate crește oriunde floarea albă a spiritualității. Că înțeleptul nu manifestă neliniște și nervozitate în cele mai grele situații și că le primește ca firești, aceasta nu înseamnă că este un supus al vieții oricum ar veni ea, ci dimpotrivă că el are întotdeauna inițiativa și libertatea de a lucra așa cum îi spune conștiința sa de om stăpân și profund.

Înțelepciunea este un pas către absolut. Cel ce ajunge în grădinile ei vede drumul ce urcă în piscurile cuprinzătoare ale libertății și împlinirii. El aici poate aștepta ca oricând privirea și actul sublim să se producă pentru ca să devină un iluminat. Înțelepciunea pregătește omul pentru o stare nouă, pentru acea stare care cultivă puterile adevărului suprem, absolutul.

Pe pământ nu e bucurie mai cuprinzătoare.

DĂRUIRII

BU

pagina 246

1 I OMUL DARURILOR

Am fost în cetate și am văzut cum își năruiesc oamenii sufletul, cum se alungă, uitând că dragostea și creația, flori ignorate ale spiritului, sunt adevăratele dimensiuni ale naturii sale. Mergi în viață alb și pur ca o făptură de lumină și dacă întâlnești la tot pasul bolnavii desfrâului ridicat la prețul legii morale, nu preschimba metalul prețios al imaginii divine pe rugina aparențelor înșelătoare. Între oamenii din cetate, pierde totul pentru a ajuta un copil, o femeie, un om în nenorocire. Iubește soarele și iarba, iubește pe cel ce te cheamă, ajută-l și îndrumază-l pe căile frumuseții; pe cel căzut redă-l luminii, dorului și setei de absolut.

Rămâi singur în dragostea ta pentru alții, rămâi al

tău, nu alerga după împlinirile triste ale trufiei. Așa vei fi liber, vei fi al tău, vei fi și al oamenilor. Nu-ți prinde ființa în lanțuri de care nu ai nevoie, nu-ți năruie sufletul după lucruri ce poartă în inima lor duhul morții. În cetate poți rămâne în urmă; în casa înțelepciunii și virtuții fii cel dintâi.

Omul superior, omul adevărat este o ființă care se revarsă în afară ca apele primăverii; el crește din bogăția sa interioară.

Îi vezi pe cei mărunți cum trag totul și toate către ei; adună, așază și ridică piramidele propriei lor lipse. Și cu cât adună și doresc mai mult pentru ei, cu atât se simt mai slabi și mai săraci.

Omul care ia dovedește sărăcie interioară, omul care dăruie, dimpotrivă, bogăție. Omul care ia se subție, slăbește mereu și se închide în propriile sale capturi. Omul care dăruie crește, se întărește, se eliberează până la desăvârșire.

Generozitatea este semnul eliberării și omeniei înălțate. Numai în acest fel ființa omului e stăpână și înflorește până la iradiere. Omul generos este o binefacere nu numai pentru sine, ci și pentru tot cuprinsul său. Omul generos este ca un pom minunat: cu fiecare rod folosit crește altul îndoit de bogat și frumos.

Nu se va împăca omul și nu se vor liniști popoarele până ce în fiecare din noi nu va trăi omul sublim, omul ascezei și purității, omul dragostei și al creației, omul bun al iertării, omul tuturor darurilor și al frumuseții depline. Omul de azi poate învăța din nou cum se înalță cugetul, cum se aleg vorbele și se rânduiesc faptele. Omul de azi, ca cel bun de totdeauna, trebuie să-și apropie din nou țara inocenței și a surâsului, a gândului luminat și a dorului creator. Pe aceste căi omul renaște și depășește teama de necunoscut și orice umbră de îndoială și cădere. Fulgerat de fiorul creației, el dă lutului substanța vie a spiritului. Că adâncește fierul plugului în pământul reavăn, că pune pânză sau închipuie o operă de știință și artă, acest om este biruitor în toate. El știe că lumina nu-i deopotrivă cu

întunericul, că apa de izvor nu-i tot una cu aceea a mlaștinii, el știe să învingă răul în toate modurile lui manifeste și să sporească seninul binelui, din prispa casei sale până peste zărilor întinse ale cerului înflăcărat de razele soarelui, el știe să preschimbe amarul în bucurie și urâtul în frumusețe.

Să împlinim în fiecare din noi pe adevăratul om, omul purității și dăruirii, al dragostei și creației. Mâna lui poartă toiagul pelerinului, piciorul spălat în nisipul drumului aurit de lumina soarelui merge pasul cuceritor al zărilor deschise, chipul său, neasemuit de frumos și bun, lasă pretutindeni mierea duhului păcii și al mângâierii. Cruce de lumină în negura suferinței și totuși om între oameni, drept și curat ca încheieturile cerului de dimineața, rodit bogat și dornic, stăpân al înțelepciunii și virtuții, suflet clocotitor și blând deodată, revărsare de dragoste și milă, boare de aur peste viața noastră rănită și pustie, așa este omul darurilor nepieritoare pe care trebuie să-l căutăm în noi, dar nu numai pentru noi, ci pentru cei din jurul nostru, pentru lumea întreagă.

2 I DIALOG CU OAMENII

La margine de drum s-a așezat un om și lumea îl crede cerșetor; s-a așezat la marginea vieții, acolo unde se deschid adâncimi de gânduri și îndemn.

Din marea apelor de gânduri unul s-a desprins: nu pot odihni așa cum sunt; pentru mine și pentru ceilalți. Vreau zborul săgetător al vulturului, vreau să ajung într-o lume unde nu e nici urât, nici moarte. Sufletul meu e viu, un pârau de munte, o floare de Mai, un cântec, o chemare spre paradis.

În lungul drumului deschis călătoresc oamenii, călătoresc ca-ntr-o matcă a suferinței, neștiuți de nimeni, neștiuți poate chiar de ei înșiși, îndurerat al spectacolului acesta trist el privește o dată, de două, de trei ori, și soarele gândului său luminat a ridicat curcubeul peste pleopa lui rodită.

Pas, pas, convoiul oamenilor cântă, cântă trist un cântec ce sfredelește zarea până în mărele cerului. Adânc

plecat întâiul om, apoi al doilea și toți până la ultimul se văluresc în neștiuta cale a căutării, umbre a ceea ce a fost ieri și sete a ceea ce va mai putea fi mâine după marea încercare.

Și astfel dialogul începe. În alungare și singurătate, în durerea fragilității noastre, printre lacrimi ce limpezesc vederea împăienjenită, sufletul își deschide porțile și omul îl vede pe om, pe fratele său de destin. Așa devenim făpturi ale dragostei și iertării, de o frumusețe și bunătate originară care șterge deosebiriile intelectuale sau sociale și dezvăluie într-o atmosferă de duioșie pe cel necercetat, uitat și hulit din prostie, pe cel din adâncuri, pe cel care e în noi toți, prin participarea la un destin comun.

Abia atunci începe dialogul iertării, al dragostei și dăruirii, începe să se desfacă florile albe ale inocenței și prin acoperământul durerilor înăbușite lumina să cadă vertical. Abia atunci începe dialogul cugetului cu fapta, a cerului înfrățit cu pământul, al eliberării depline, cântec tainic în arcul dimineții.

Cel ce alege binele de rău are privirea limpede și pasul sigur. Omul care se apropie de adevăr cu sfințenie și-l mărturisește, omul viu de ieri și de azi, omul de mâine și de totdeauna, cel bun al ogoarelor și măiestriei, poetul sau înțeleptul nu înșală pe nimeni, nu intrigă, nu-l judecă și nu-l lovește pe cel ce nu se poate apăra.

O pasiune pentru o idee, un lucru sau o persoană, oricât ar fi de puternică, dacă nu are acel fior ascuns, îngemănare de puritate și îndemn la frumusețe prin care fapta noastră de toate zilele devine creație, duce numai la consumuri zadarnice și la trădarea destinului nostru însuși.

Omul care domină fondul său subuman, numai acela va birui până la sfârșit.

3 I ADEVĂR ȘI IRADIERE

De obicei oamenii se socotesc serioși și stăpâni atunci când ei cunosc realitatea înconjurătoare, îndeosebi materială, când cunosc condiția zilei pe care o trăiesc. În acest fel viața omului apare mărginită și statică, apare

închisă în zăbrelele materiei și clipei trecătoare.

Omul plin de elan, cu orizontul larg deschis și mâinile întinse într-o continuă cercetare, vede dincolo de ceea ce se vede cu simțurile și dincolo de ceea ce este astăzi. El depășește realul așezat și consumat, până în zona virtualului, a posibilului; el preschimbă natura lucrurilor. Omul mare depășește spațiul și timpul actual către o realitate care nu există, dar care poate fi; și această realitate mai bună, mai cuprinzătoare este pentru acest om și mai adevărată. Nimic din ceea ce este azi nu-l împlinește, totul îl constrânge. El deschide porțile viitorului până în a-l traduce în realitatea prezentă.

Omul spiritualizat, omul însetat de ascensiune este de tip profetic. Ceea ce cred cei mărginiți că este poveste, că este poezie, devine pentru el adevărata realitate. Omul profetic schimbă povestea-n adevăr, visul de aur în realitate.

Omul este ceea ce este, prin puterea adevărului, prin lumina ce-o răspândește ca purtător al unor valori care trec dincolo de existența sa fizică efemeră. Omul adevărat este o întrupare a experiențelor hotărâtoare, a ideilor generatoare de viață. El este cerul și pământul unor rodnicii spirituale primare, ființă care știe să angajeze clipa în perspectiva permanențelor. Gândul și fapta acestui om, năzuințele sale, pornesc din aurora vieții și merg, merg continuu ascensional până în ceasul nocturn al împlinirii și păcii. Păstor de timpuri, el trece hotarele zilelor noastre trudite și străjue acolo sus în lumea ideilor și formelor pure, legătură care ne crește și ne înfrumusețează existența noastră concretă.

Geniul său bun este împovărat cu răspunderea ce o are, prin conștiința misiunii sale superioare, față de semeni și de lumea întreagă. El este interpretul lumii noastre și colaboratorul celor ce nu se sting. Acest om nu există decât prin adevărul ce-l cuprinde și răspândește, nu există decât pentru cei de aici, din lumea noastră de suferință și păcat.

Ființă pură, de o puritate transparentă, cugetul și

fapta sa devin lumină călăuzitoare în calea vieții celor mulți. Îmbogățit al propriei sale ființe, purtător de îndemn și energie creatoare, acest om duce greul pământului și pasul orbului.

Puterea îi vine din cuprinsul său, un cuprins larg și roditor. Mulți dintre noi îi calcă hotarul, dar nu putem lua nimic decât atunci când cineva ne dezvăluie secretul, ceea ce echivalează cu a întrupa ca și el permanențele.

Când omul a ajuns să stăpânească viața în datele ei primare și în virtualitățile ei, când acest om privește lucrurile de la înălțimea cuvenită pentru a fi înțelese, el nu mai lucrează la întâmplare, hărțuit de orice aparență înșelătoare, ci drept și puternic, întreg și cuceritor către scopul său luminat de setea mare a întâlnirii cu sensul lucrurilor și misterul creației.

Cel ce a cucerit lumina înțelepciunii este iradiant. Cel ce a întâlnit adevărul trebuie să-l descopere și altora. Cel ce a cunoscut frumusețea originară a lucrurilor trebuie să devină învățător.

Lumea ta și a mea, lumea noastră de azi și de totdeauna este coruptă; toate formele condiției umane suferă până la distrugere, iar viața din ele se istovește. De aceea nu este îndeajuns de a ne dăruir unei vieți de puritate și rugăciune, nu este îndeajuns de a ne dăruir pe noi împărăției spiritului. Izvoarele bucuriei și înțelepciunii trebuie deschise; cel ce le știe locul, să-i poarte pe toți ai săi către ele, să nască din nou omul viu, omul originar, omul sănătos, pe cel ce birue înclinările degradante puse în firea sa.

Omul se lasă purtat de un bine ce trebuie să vină oricum, dar acest bine nu este decât o aparență înșelătoare, aparență ce-l chinuie neașteptat de mult.

Omul nu se poate salva fără efortare și această efortare are un scop îndoit: acela de a se cuceri pe sine și de a îndruma pe alții. Cei buni, cei aleși, cei tari au datorita de a răspândi lumina ce a înflorit în inima lor. Ei nu se pot mulțumi cu bucuria de a se înălța singuri, nu se pot mulțumi să dea frumusețe nouă numai chipului lor. Ei

merg purtând și pe alții, merg pasul ascensional al fraților de destin.

SENSUL AFIRMATIV AL VIETII

9

pagina 254

01 I SENSUL AFIRMATIV AL VIETII

Apropierile și judecățile noastre întemeiate numai pe categorii abstracte duc în ordinea morală la poziții sigure, dar nesemnificative și uneori inumane. E așa fel întocmită lumea aceasta a noastră, încât căile directe, acelea ale apropiierilor fără instrumente de măsurat, acelea ale experiențelor interioare și ale comuniunii de viață sunt rodnice și binefăcătoare, sunt necesare.

Întâi, o disponibilitate a noastră, ființă deschisă tuturor stărilor și tuturor formelor; apoi, o sete de lumină, lumina adevărului, nu acela al matematicii și al statisticii, ci adevărul act viu și profund, apropiere și pătrundere a întregului cuprins uman universal.

Lumea are o unitate, dar o unitate armonioasă a nesfârșitelor sale forme și posibilități, nu a abstracției. Există în lume o diversitate pe care dacă am înlătura-o, aripa neagră a morții s-ar lăsa, drept, întins și covârșitor de trist. Trebuie să respectăm fiecărui lucru sau ființe, fiecărei existențe calitatea și frumusețea proprie, aceea originară, toată țesătura măiastră și sensurile ei multiple, trebuie să-i respectăm taina unică și chipurile bogate în care se prinde, se leagă și se dezleagă de armonia universală.

Între tot ceea ce există în lume și viață sunt legături adânci, sunt tării ce curg în ascuns, sunt stări și frumuseți variate forme delicate și pure ca scăldate în lumina celei dintâi zile.

Din pământ crește crinul alb, în piatră curge aurul; așa e pretutindeni, acolo unde nici nu bănuim, în negură sau în lumină, în mine, în tine sau în celălalt, crește floarea albă a nevinovăției, curge aurul vieții și al duhului ce va

străbate făptura aceasta, uneori trudită alteori iluminată, dar din prisosul inimii tale și al lumii întregi.

Să nu uităm niciodată ce suntem și cum suntem alcătuiți, să nu uităm nici căile atât de bogate ale destinului nostru de făpturi în care a privit odată eternitatea. Zi de zi viața obișnuită roade simțurile noastre cele mai fine și mai cuceritoare, acelea ale omului interior și lucrurile toate ne apar tot mai șterse, tot mai banale, nebănuind frumusețile diamantine și cântecele fără de sunet ale tainelor ce le țin și le poartă în lume.

Dacă pătrundem bogăția de căi și forme ale lumii noastre, dacă le știm privi în adâncime și înțelege așa cum sunt, simțim îndemnul pasului ascensional care ne duce la cucerirea adevărului. În acest fel nu trecem prin porțile vieții și ale morții zadarnic.

Fiecare dintre noi suntem o fântână ce adună izvoarele pământului și oglindește albastrul cerului, dar nu toți avem conștiința și puterea de a folosi aceste izvoare. O mizerabilă înclinare pornită din fondul nostru subuman ne poartă pe căile negației.

Avem nevoie să experimentăm pe cont propriu o viață cât mai pură și demnă, îndrumată în sensul marilor împliniri, conform naturii și destinului nostru uman. Ordonarea gândirii și refacerea disciplinei interioare sunt pentru noi imperative, mai ales azi în fața unei lumi intrate în derută, care își face un titlu de glorie din propriile sale slăbiciuni.

Plenitudinea vieții noastre interioare este un început bun; dublată de o conștiință care, credincioasă sieși, nu lasă loc devierilor, ea ne poate purta către o formă superioară de viață până la locul unde lucrurile capătă un caracter durabil. Cine caută și află acest loc de frumusețe și iradiere, acela pătrunde în universul spiritual căruia orice om îi este obligat.

Pentru a cunoaște treptele bucuriei, viața noastră de artificiu, înșelăciune și fugă de răspundere, trebuie chemată din nou la aceste izvoare ale spiritului, de unde hrana și lumina nașterii din nou vin pentru noi.

Oamenii vor pentru ei bucuria, dar merg în genere fără să știe unde și cum. Pasul lor rătăcit nu le zdruncină convingerea că mai sunt sau nu în umanitate. Obişnuita omenie se lasă pe alunecuşul tuturor plăcerilor, cale cu umbre și joc de fecioare, năluci ale unei vieți de evadare. Fie că doresc să cucerească dulcele senzual al momentului sau un ideal himeric, oamenii vor pentru ei o libertate care îi cufundă fără sprijin în libertatea știmei lacurilor.

Să nu uităm însă că suntem o existență de răscruce și că viața are ceva din misterul creației și că moartea însăși cere din partea noastră o efortare prin care ea poate să devină o împlinire, un început de ziuă. Prin noi trebuie să birue o altă față a lumii acesteia, aceea a permanențelor.

Scăldat în marea taină a lumii, înflorat căutător în inima lucrurilor, omul, acest copil încrezut și durut al existenței, numai prin luptă bine îndrumată poate să-și făurească o lume proprie care să răspundă deodată naturii și aspirațiilor sale. Iată această lume care se zbate împlinind rosturi știute și neștiute, iată munții cu crestele înzăpezite ca niște paznici uriași ai semnelor cerești, iată dansul culorilor și rodul livezilor, iată omul cu spiritul său răscolitor, adevărat mister al existenței! Oriunde ai privi, aceeași taină, aceeași forță, aceeași grandoare; când le apropii, o flacără curată te mistuie și te înalță. Uneori suntem nevoiți să batem căile lungi ale vieții sub un cer furtunos, sub semnele unor zile ce ne vorbesc trist despre limitele cugetului și faptei noastre; alteori mergem nimbați sub cupola de aur a aurorei. Așa e lumea noastră, așa e viața noastră: cu tristeți și frumusețe; le purtăm pe toate cu încredere și bunătate, cu rodnicia unui om adevărat. Omul, acela de colo sau acela din tine, acela de ieri, de azi și de totdeauna a biruit numai atunci când nu a preschimbat oricum și pentru orice, nu și-a trădat destinul pentru câștiguri de moment. E mai bine să nu reușești, să fii biruit acolo unde cei mai mulți birue, degradându-se.

Deschide larg porțile inimii tale de om, făptură în care întreg universul a privit odată, deschide lumii acesteia o altă cale oricât de mică, o cale nouă, dreaptă,

săgetătoare, cale de lumină în beznă, scară prinsă-n cheotorile cerului, deschideo din dragoste, din bunătate, din dărnicie, că e prea multă delăsare, prea multă trudă și răutate, în care nici plânsul nu mai e plâns, roua unei nopți care se topește în lumină.

Viața omului e luptă și îndemn. Ea poate fi povară și bucurie, după cum poate fi ură și dragoste, moarte și creație. Din aceste virtualități, din libertate și conștiința unui ideal uman superior se desprinde sensul tragic al existenței noastre, dar tot de aici vine și salvarea.

Omul este o ființă rațională și spirituală. Spiritul activ îl îndeamnă să lupte, să-și împlinească legea lui de om, să trăiască deplin, uneori cu voluptate alteori cu sfințenie, până la sublim. Necunoscutele condiției sale și libertatea de a le cuceri îl fac o făptură tragică. Necunoscutele vieții sale nu trebuie să-l degradeze, ci să-l înalțe, nu trebuie să-l deprime, ci să-l fortifice. Pentru ca aceasta să fie posibil, se impune cu necesitate o atitudine afirmativă în fața vieții. Dacă drama interioară există, ea nu trebuie să fie un izvor de amărăciune și moarte, ci unul de bucurie și creație.

Viața noastră e joc ascuns de forme și-nțelesuri, dar e și libertate de creație. Pentru cei buni, viața este întrecere în joc și frumusețe, dar și o cursă pentru cei întunecați. De aceea omul trebuie să-și filtreze orizontul, să judece aspirațiile. Omul, omul adevărat, trăiește în duh luminat, trăiește intens fiecă pas din preajma lui săracă, în perspectiva unui cosmos bogat transfigurat.

Libertatea ne este dată, cale deschisă zărilor largi; o cale ce duce meșteșugit în zonele autentice ale naturii noastre intime și ale lumii întregi. Cucerirea acestor zone ne aduce lumina înțelesului și ne purifică făptura.

Izvoarele vieții sunt aproape; le auzim murmurul și le simțim puritatea. Din ele nasc gândul și fapta noastră, cântecele zilelor de mâine. Oamenii aleargă și ostenesc cu priviri însetate căutând „mai binele”. Adevărul și frumusețea le stă în preajmă pentru că ele sunt pretutindeni. Numai să fii om, mâine mai mult decât astăzi.

Dacă condiția noastră ne arată uneori mizerabili e

numai pentru că ne-am trădat destinul. Să căutăm locul unde spiritul nostru se scutură de poverile fondului subuman și devine izvor de energie creatoare, locul unde putem urca toate treptele bucuriei.

Pentru aceasta să rămânem singuri și curați, doar o clipă, în fața propriei noastre conștiințe: poate că judecătorul suprem va vorbi.

CUPRINS

CUVÂNT

INTRODUCTIV *p*
agina 5

ERNEST BERNEA

ÎNDEMÎN LA *p*
SIMPLITATE *agina 9*

ÎNDEMÎN LA *p*
SIMPLITATE *agina*
10

LA VÂNAT DE *p*
OAMENI *agina*
18

OAMENI *p*
UNIVERSURI *agina*
ÎNCHISE *28*

FRAGILITATEA *p*
OMULUI *agina*
36

ÎNTÂI *p*
DRAGOSTEA *agina*
46

EȘTI CÂT *p*
DĂRUIEȘTI *agina*
58

ÎNNOITORII *p*
agina
70

SENSUL VIETII *p*
NOASTRE *agina*
80

CEL CE URCĂ *p*

MUNTELE	<i>agina</i> 85
SENSUL SUFERINȚEI	<i>p</i> <i>agina</i> 86
EXISTENȚA DESCUMPĂNITĂ	<i>p</i> <i>agina</i> 96
CEL CE URCĂ MUNTELE	<i>p</i> <i>agina</i> 104
UNDE E OMUL?	<i>p</i> <i>agina</i> 112
OMUL, MISTER AL EXISTENȚEI	<i>p</i> <i>agina</i> 118
LUMINILE ORAȘULUI	<i>p</i> <i>agina</i> 126
SETEA DE VIAȚA	<i>p</i> <i>agina</i> 134
PUTERI ORDONATOARE	<i>p</i> <i>agina</i> 142
CE ESTE MAI ÎNSEMNAT	<i>p</i> <i>agina</i> 152
TREPTELE BUCURIEI	<i>p</i> <i>agina</i> 161
TREPTELE BUCURIEI	<i>p</i> <i>agina</i> 162
BUCURIA DE A FI ÎN	<i>p</i> <i>agina</i>

LUME	172	
BUCURIA		<i>p</i>
DE	<i>Agina</i>	
CUNOAȘTE	182	
BUCURIA		<i>p</i>
DE A CREA	<i>agina</i>	
	190	
BUCURIA		<i>p</i>
DE A FI PUR	<i>agina</i>	
	204	
BUCURIA		<i>p</i>
DE A FI ÎMPREUNĂ	<i>agina</i>	
	220	
BUCURIA		<i>p</i>
PLENITUDINII	<i>agina</i>	
	232	
BUCURIA		<i>p</i>
DĂRUIRII	<i>agina</i>	
	246	
SENSUL		<i>p</i>
AFIRMATIV	<i>ALagina</i>	
VIETII	254	

COLOFON

desen copertă/ Horia Bernea Redactor/ Nina Bercan
Lector/ Anca Lazia

Concept layout/ Atelieruldegrafică.ro semnul cu
numele autorului/ după Ernest Bernea. Civilizația Română
Sătească, Editura Scrisul Românesc, 1944 (tipar înalt)

Dtp/ Remus Brihac & Dennis Popescu Tipar/ Accent
Print Suceava Editura Predania/ CP 67, OP 13

Carte apărută cu sprijinul Asociației „Așezămintele
Sfântului Mare Mucenic Mina” www.asfmina.ro

București www.predania.ro distribuție/ Supergraph
telefon/ 021 320 6119 ISBN 978 - 606 - 8195 - 16 - 2

2011